

ORVOSI KÖNYVTÁRAK

• MEDICAL LIBRARIES •

2023/1

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének hivatalos lapja
Official Journal of the Hungarian Medical Library Association
2023. március, 20. (63.) évfolyam, 1. szám

Az Orvosi Könyvtárak rovatainak tartalmi ismertetése | *Description of the Sections*

HÍREK | *NEWS*

Rövid tudósítások a könyvtárüggyel, egészségüggyel, kórházüggyel kapcsolatos újdonságokról

MOKSZ | *HMLA*

Cikkek a MOKSZ egészségét érintő általános kérdésekről

ESEMÉNYEK | *EVENTS*

Tudósítások a MOKSZ által szervezett, vagy MOKSZ tagok részvételével lezajlott rendezvényekről

HONLAP | *WEBSITE*

A MOKSZ honlapjának fejlesztéséről, érdekességeiről, újdonságairól szóló információk

KÉPZÉS, TOVÁBBKÉPZÉS | *EDUCATION, TRAINING*

Általános információk, tudósítások a MOKSZ által szervezett képzésekről, továbbképzésekről

BESZÁMOLÓ | *REPORT*

Tudósítások szakmai eseményekről

TUDOMÁNYMETRIA | *SCIENTOMETRICS*

Újdonságok a tudománymetria témaköréből

EREDETI KÖZLEMÉNY | *ORIGINAL ARTICLE*

Új, korábban máshol nem publikált tudományos eredmények bemutatása

ÖSSZEFOGLALÓ KÖZLEMÉNY | *REVIEW ARTICLE*

Egy adott kutatás (kutatási irányzat) által elért eredmények összegzése

REFERÁTUM | *REVIEW*

Tartalmi ismertetés cikkekről, művekről, az eredeti szerző eredményeinek, érveinek bemutatásával

KIÁLLÍTÁS | *EXHIBITION*

Beszámolók a MOKSZ tagjai által rendezett, vagy más – egészségüggyel, könyvtárral kapcsolatos – kiállításokról

INNEN-ONNAN | *BRIEF COMMUNICATION*

Beszámoló orvosi könyvtárakat, egészségügyet, orvostudományt érintő, közérdeklődésre számot tartó projektekről, jelenségekről, eseményekről

ÉRDEKESSÉG | *CURIOSITY*

Könyvtárakkal, könyvtárosokkal, neves tudósokkal, tudományterületekkel kapcsolatos, egyedi nézőpontból összeállított írások

ELMONDOM HÁT MINDENKINEK | *SO I'LL TELL EVERYONE*

Magánvélemények, privát gondolatok világunkról és a benne zajló eseményekről

ÉVFORDULÓ | *ANNIVERSARY*

Neves egyéniségek, rangos események jubileumai az orvosi könyvtárak, az egészségügy, az orvostudomány területéről

KÖZTÜNK ÉLNEK | *LIVING AMONG US*

Tudósítások környezetünkben élő népszerű, vagy kevésbé ismert, de az orvosi, egészségügyi, könyvtári szakterületen egyedi tevékenységet végző személyekről

ELŐDEINK | *PREDECESSORS*

Visszatekintés már nem dolgozó, vagy már nem élő könyvtárosaink életútjára

LÉLEKHÚR | *SOUL STRING*

Az egészségügy területén dolgozó, de valamely művészeti ágban is otthonosan mozgó munkatársak bemutatása

ÖTLETBÖRZE | *BRAINSTORMING*

Könyvtáraink fejlődését, napi munkáját segítő tapasztalatok megosztása

KÖNYVISMERTETÉS | *BOOK REVIEW*

Orvoslással, egészségüggyel kapcsolatos frissen megjelent, vagy ritkaságnak számító antik könyvek bemutatása

NEKROLÓG | *NECROLOGY*

Emlékezés közelmúltban elhunyt munkatársaink életútjára

NÉVJEGY | *INTRODUCTION*

Bemutatóközlési lehetőség a MOKSZ könyvtárak munkatársai számára

Benevolo lectori salutem!

Az új év első számával – és benne néhány meglepetéssel – köszöntjük Kedves Olvasóinkat.

Ezen a tavaszon nem csak a természet, de szövetségünk is megújulás előtt áll, hiszen a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége választásra készül. Közösségünk alapszabálya négy évre szóló mandátummal bízta meg mindenkori vezetőit, ezt legutóbb 2019-ben tettük meg, idén tehát újra választunk. Az elmúlt négy év szomorú valóságaként éltük meg, hogy a világjárvány minden rendezvényünket – ezzel személyes találkozásainkat is – lehetetlenné tette. Idén végre találkozunk! Május 25-ére szakmai napot szervezünk, melyben hivatásunkat érintő előadások mellett sor kerül a MOKSZ tisztújító közgyűlésére is. Minden könyvtárunk, minden kollégánk megjelenésére számítunk!

Kiadványunk tartalma idén új elemekkel bővül, hiszen nem csak aktív könyvtárosaink, de nyugalmomba vonult kollégáink is megszólalnak. Előbbiek közül most hárman mutatják be könyvtárukat Névjegy rovatunkban, utóbbiaknak egy vadonatúj sorozatot indítunk *Memoár* címmel. Első felhívásunkra öten reagáltak, nagyon szeretnénk, ha az év folyamán egyre többen bővítenék könyvtáraink közös emlékezetét.

Bár, mint említettem, a személyes találkozások megritkultak az utóbbi időben, üdítő kivételt jelentett a 2022 decemberében megrendezett hagyományos adventi találkozók, melyről Antall Lajosné Ellike írt néhány sort nekünk.

Ikonikus költőnk, Petőfi Sándor életének egy eddig talán kevesek számára ismert, most hiteles dokumentumokból feltárt eseményét osztja meg velünk Pogány Dr. Rózsa Gabriella. Nem csak a költő születésének bicentenáriuma ad aktualitást írásának, hanem az 1848-as forradalom 175. évfordulója is.

Februárban ünnepeltük országoszte a Magyar Ápolók Napját, melyet kilenc évvel ezelőtt nyilvánított hivatalos nemzeti ünnepé a Magyar Országgyűlés 5/2014. (II.7.) sz. határozata. A magyar ápolók előtt két róluk szóló írással tiszteleg kiadványunk, az egyik szerzője Sövényi Ferencné, nyugalmazott országos főápolónő, a másik Dr. Beke Szilvia, a Gál Ferenc Egyetem Egészség- és Szociális Tudományi Karának dékánhelyettese.

Köztünk élnek rovatunkban most szerkesztőtársamat mutatom be – ezúttal más vonatkozásban.

Ezúttal is nehéz szívvel töltöttük fel Nekrológ rovatunkat – ismét két nagy név távozott közülünk. Sőt, lapzártánk után érkezett egy harmadik gyászír, így Kapronczay Károlytól következő számunkban búcsúzunk el.

És hogy ne a szomorú hírek zárják idei első számunkat, játszani hívjuk könyvtárainkat, könyvtáros kollégáinkat. Most induló kezdeményezésünk egy egész éven átívelő kérdés-sorozat, mely játékossága mellett ismereteink frissítésére, bővítésére is szolgál. Márciusi, júniusi és szeptemberi számunkban 20-20 kérdést teszünk közzé, decemberben pedig eredményt hirdetünk. A helyes válaszok felkutatásában – ha szükséges – az interneten kívül hasznos segítség lehet a Könyvtárak 50 éve az egészségügy szolgálatában c. jubileumi emlékkönyv (MOKSZ, Bp. 1999.)

Az új év első számát is a szellemi gazdagodás és a kellemes időtöltés ígéretével tesszük közzé minden kedves Olvasónk számára.

GACSÁLYI TÖLGYESI ÁGNES
főszerkesztő

Tartalom

ROVATOK TARTALMI ISMERTETÉSE

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

TARTALOM

HÍREK

MOKSZ

„Ez a kérdés, válasszatok!” – A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége tisztújító közgyűlésére készülve / GACSÁLYI TÖLGYESI ÁGNES

A MOKSZ jövője 2023 – Összefoglaló beszámoló / VIZVÁRI DÓRA

ESEMÉNYEK

Régi Kollégák Találkozója / ANTAL LAJOSNÉ

EREDETI KÖZLEMÉNY

Petőfi Sándor 1839–1841-es katonai szolgálata és katonaorvosa, Dr. Römer Konrád / POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PhD)

ÖSSZEFOGLALÓ KÖZLEMÉNYEK

Orvoslás és ápolás – egy érme két oldala / SÖVÉNYI FERENCNÉ

INNEN-ONNAN

Az ápolás tudománya és művészete. A 30 éves gyulai felsőfokú ápolóképzés múltja és jelene / DR. BEKE SZILVIA

ELMONDOM HÁT MINDENKINEK

MEMOÁR

– Könyvtáraink közös emlékezete
1. Emlékeim az orvosi könyvtárosként ledolgozott több mint 30 évről. Nem csak a szépre emlékezem / DR. PALOTAI MÁRIA

2. Valami elmúlt... / DEÁK VALÉRIA

3. Emlékeim a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtáráról, magamról, kollégáimról, a XX. század végéről / SZALAY ATTILÁNÉ

4. Fél évszázad – röviden / HOVÁN LÁSZLÓNÉ

5. Üzenet a sorok közt / DR. SÁNDOR ISTVÁNNÉ

KÖZTÜNK ÉLNEK

A kaleidoszkóp színei / GACSÁLYI TÖLGYESI ÁGNES

NEKROLÓG

Borsa Gedeon (1923–2022) / POGÁNY GYÖRGY

In memoriam Birtalan Győző (1925–2023) / GACSÁLYI TÖLGYESI ÁGNES, POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PhD)

NÉVJEGY

KÖRKÉP

– Bepillantás könyvtáraink életébe

Országos Mentális, Ideggyógyászati és Idegsebészeti Intézet / HAVAS PETRA

Szubjektív beszámoló történeti visszatekintéssel a győri kórház könyvtárának működéséről a statisztika jegyében

/ VESZPRÉMI KÁROLYNÉ

Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Tudományos Könyvtár / POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PhD)

JÁTÉK 2023

Emlékezzünk – éljük újra – vigyük tovább! 1. forduló

SZERZŐI ÚTMUTATÓ

MELLÉKLET (külön fájlban található)

A MOKSZ jövője 2023 felmérés eredeti kérdőíve

Contents

CONTENTS of the COLUMNS

EDITORIAL PREFACE

CONTENTS

NEWS

HMLA

**„That is the question, answer me!” –
Preparing for the general renewal
assembly of the HMLA** / ÁGNES GACSÁLYI
TÖLGYESI

**The future of HMLA 2023 – A summary
report** / DÓRA VIZVÁRI

EVENTS

Meeting of old colleagues / LAJOSNÉ ANTAL

ORIGINAL ARTICLE

**The military service of Sándor Petőfi in
1839–1841 and his military doctor, Dr.
Konrád Römer** / GABRIELLA POGÁNYNÉ
DR. RÓZSA (PhD)

REVIEW ARTICLE

**Medicine and care – two sides of the same
coin** / FERENCNÉ SÖVÉNYI

BRIEF COMMUNICATION

**The science and art of nursing. Past and
present of the 30-year-old advanced nur-
sing education in Gyula** / DR. SZILVIA BEKE

SO I'LL TELL EVERYONE

MEMOIR

– The collective memory of our libraries
Story No.1 – My memories of more than 30
years as a medical librarian. I remember not
only the good things / DR. MÁRIA PALOTAI

Story No.2 – Something has passed...

/ VALÉRIA DEÁK

Story No.3 – My memories about the
Simmelweis University Central Library,
myself, my colleagues from the end of the XX.
century / ATTILÁNÉ SZALAY

Story No.4 – Half a century in a nutshell
/ LÁSZLÓNÉ HOVÁN

Story No.5 – Message between the lines
/ DR. ISTVÁNNÉ SÁNDOR

LIVING AMONG US

The colors of the kaleidoscope / ÁGNES
GACSÁLYI TÖLGYESI

NECROLOGY

Gedeon Borsa (1923–2022) / GYÖRGY POGÁNY

**In memoriam Győző Birtalan
(1925–2023)** / ÁGNES GACSÁLYI TÖLGYESI,
GABRIELLA POGÁNYNÉ DR. RÓZSA (PhD)

INTRODUCTION

PANORAMA

– A glimpse into the life of our libraries
National Institute of Mental, Neurological and
Neurosurgery / PETRA HAVAS

**Subjective report with a historical review of
the hospital in Győr about the operation of his
library in the context of statistics**

/ KÁROLYNÉ VESZPRÉMI

**Scientific Library of the Hungarian Defence
Forces Medical Centre** / GABRIELLA POGÁNYNÉ
DR. RÓZSA (PhD)

QUIZ-2023

**Let's remember, live again, carry on! –
ROUND 1**

AUTHOR GUIDELINES

SUPPLEMENT (excluded)

**The original questionnaire of the Future
of MOKSZ 2023 survey**

Hírek

Magyar Ápolók Napja Budapest, 2023

A Magyar Ápolók Napja országos rendezvényét 2023. február 16-án tartotta meg a Magyar Ápolási Egyesület (MÁE) Budapesten, a Vakok Iskolája Nádor Termében. Mint minden évben, idén is zászlók bevonulásával és a Himnusszal vette kezdetét az ünnepség. BUGARSZKI MIKLÓS, a MÁE elnöke, majd SCHMITTNÉ MAKRAY KATALIN, a MÁE fővédnöke, tiszteletbeli ápoló köszöntője hangzott el. Ezután az ünnepélyes zászlószentelés szép ceremóniája következett. Ennek hagyománya az 1848–49-es forradalom és szabadságharc idejére vezethető vissza, amikor a harcba induló csapatok harci zászlájára díszes, üzenettel ellátott szalagot kötött a zászlóanya, egy többnyire köztisztvisletben álló magasrangú nő, bár ritkán, de előfordult, hogy a polgárság egy-egy kiválasztottja is megtehetette, ami az illetőnek hatalmas elismerést jelentett. Ez a szép hagyomány ma is él, az idei ünnepségen Schmittné Makray Katalin, mint zászlóanya köthetett szalagot a MÁE zászlájára.

A Kossuth Zsuzsanna-díjak, valamint díszoklevelek átadásával és az idei tiszteletbeli ápoló avatásával folytatódott a rendezvény, ahol GESZTESI-TÓTH LÁSZLÓ orgonaművész és a Miskolci Egyetem Ferenczi Sándor Egészségügyi Technikum diákjainak ünnepi előadását hallgatták meg a jelenlévők.

A zászlószentelésről és zászlóanyákról további részletek olvashatók: *Orpheus Noster* 2018; 10(2):73–84.

Petőfi 200

A Petőfi Irodalmi Múzeum, névadója születésének 200. évfordulója tiszteletére új állandó kiállítást hozott létre, amely 2023. január 14-től látható a Károlyi-palota felújított tereiben. A tárlat egészen újszerű megoldásokat választ a költő életének bemutatására, olyan részleteit is megmutatva tragikusan rövid életének, melyek kevéssé, vagy egyáltalán nem ismertek irodalmi tananyagainkból.

A tárlat két nagyobb térre osztja a bemutatott életművet. A nyitótérben Petőfi eredeti kézíratai, könyvei és a korszak grafikái, valamint a költő relikviái láthatók, folyamatosan forgó rendszerben. A kiállítás másik, nagyobb terében a költő életét hat részre tagolják az alábbi – Petőfi életét tanulmányainkból ismerve is nagyon beszédes fogalmak köré rendezve: *kötélék, róna, otthon, rémek, áldozat, erő*.

Az állandó kiállítás váratlan meglepetésekre építkezik, a gondosan összerendezett – az ország számos közgyűjteményéből válogatott – képzőművészeti és tárgyi elemek egysége hű tükre PETŐFI SÁNDOR hasonlóan meglepő, váratlan fordulatokkal teli életének.

(szöveg és kép forrása: <https://pim.hu/hu/kiallitas/kolto-lenni-vagy-nem-lenni>)

(kép: canva.com)

Jubilál a MOKSZ-„testvér”

Idén ünnepli fennállásának 125. évfordulóját a *Medical Library Association*. A patinás szakmai szervezet – a MOKSZ egyik „idősebb testvére” – honlapján nem csupán a hosszú történet legfontosabb mérföldköveiről tájékozódhatunk, hanem a múlt eredményeire és értékeire támaszkodva „egy jobb jövő” megteremtésére is meghívást kaphat az érdeklődő orvosi könyvtáros – készülve ezzel 2048-ra, az MLA másfélszázados jubileumára.

<https://www.mlanet.org/page/mla-125-anniversary>

<https://www.mlanet.org/blog/Envision-the-Future-of-Health-Sciences-Libraries>

Betegek világnapja

1993-ban, 30 éve kezdeményezte Szent II. János Pál pápa, hogy február 11-én az egész (katolikus) világ a betegekre fordítsa figyelmét. 1858. február 11-e a lourdes-i jelenés dátuma, mára már azonban az emléknap átlépve a szakrális ünnep egyházi liturgikus voltát és kilépve a Katolikus Egyház keretein túlra a tágran vett testi-lelki egészségügy egésze, valamint az egészségpénztárak, az ezen területen jelenlévő különféle szolgáltatók, sőt a kulturális élet ágensei is megemlékeznek egészségről, betegségről, szenvedésről, együttérzésről.

Orvosaink, szakdolgozóink szolgálatával, mi orvosi könyvtárosok úgyszintén szaktudásunk és empátiánk felajánlásával járunk hozzá betegeink gyógyulásához. A világnap célja, hogy „Isten egész népe kellő figyelmet szenteljen a betegeknak, segítse elő a szenvedés megértését.”

(forrás: https://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/a_betegek_vilagnapja)

Meghalt Kapronczay Károly orvostörténész

Életének 83. évében, március 1-jén meghalt KAPRONCZAY KÁROLY történész, orvostörténész, levéltáros, múzeum- és könyvtárigazgató, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia doktora. Halálának hírért a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár, valamint a Magyar Orvostörténeti Társaság közölte az MTI-vel.

Mivel a szomorú hír lapzártánk után érkezett, rendkívül gazdag orvostörténeti és szakírói pályáját, az ezekért kapott számos elismerését, teljes életútját következő, júniusi számunkban méltatjuk részletesen. Emlékének tisztelettel adózik a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége.

(forrás: index.hu)

(foto: commons.wikimedia.org)

Hírek

Szakkönyvtárat, még a laktanyákba is!

150 éve, 1873-ban jelent meg programadó cikk az Osztrák-Magyar Monarchia közös hadseregéhez kötődő katonaorvosi szakfolyóiratban, a *Der Militärarzt*-ban arról, hogy milyen fontos (lenne) „A katonaorvosi kar tudományos ambícióinak felkeltésére és fenntartására, valamint ennek következtében a katonaegészségügy fejlesztésének támogatására ... az orvostudomány legújabb eredményeinek, ezen belül hangsúlyosan a legutóbbi nagy háborúk háborús gyógyászati és hadegészségügyi tapasztalatainak szorgos tanulmányozása, hiszen ezek biztosítják a kato-

naorvosi kar stratégiai jelentőségű cselekvőképességét békében és még inkább háborús időkben.” De a hadsereg doktorai – megfelelő katonaorvosi könyvtári hálózat hiányában – maigra vannak hagyva ebben a kérdésben, hiszen egyrészt saját költségükön kell hivatásgyakorlásukhoz a megfelelő friss szakirodalomról gondoskodniuk, ami különösen a családosak számára anyagilag megterhelő; másrészt pedig a pályafutásuk során számos alkalommal való áthelyezéseik alkalmával szakkönyvtárak költöztetése is kihívások elé állítja őket. A *Militärarzt* cikke minden olyan laktanyában ajánlja katonaorvosi szakkönyvtár alapítását, ahol katonaegészségügyi szolgálat működik, így a csak átmeneti időre oda vezényelt doktorok számára, akár kölcsönzésre is rendelkezésre állának a megfelelő szakkönyvek és szakfolyóiratok.

Lám, lám, hogyan is állunk az orvosi szakirodalom rendelkezésre állásával manapság akár kórházainkban is?

(forrás: anno.onb.ac.at)

Műkincsekkel ékesített kórház

Ez év januárjában nagy sajtóvisszhangot keltett, több sajtóorgánumból értesülhettünk róla, hogy a budapesti Péterfy Sándor Utcai Kórház falait díszítő – 1941–1943 között politikai döntés következtében eltüntetett – freskókat dr. SÁSDI ANTAL, az intézmény jelenlegi főigazgatója kezdeményezésére sikerült restaurálni. A már 1848-ban is létezett kórház azon épületét, ahol az említett freskók találhatóak, 1870–1945 között építették. A freskókat az ott dolgozó, akkor még fiatal orvosok is látták. A két, egymással szemközti falon látható 7,5 × 2,8 m-es kép restaurálását három fiatal restaurátor végezte két éven át, melynek során több festékréteget, többek között egy Sztálint éltető felíratot távolítottak el. Ma már újra eredeti szépségében látható a két freskó, melyekből az egyik a Krisztusba vetett bizalom, a másikon Madách: *Az Ember tragédiája* c. művének küzdésre, bizakodásra bátorító utolsó mondatai jelennek meg képi ábrázolásban.

A kórház egyéb műalkotásokkal is büszkélkedhet, így az oszlopcarnokokban elhelyezett márványszobrokkal, a jelenlegi szakrendelő bejárata felett látható négy férfialakot ábrázoló szoborral, vagy a tanácsteremben látható, szintén kalandos történetű faliképpel. Valamennyi neves szobrász- és festőművész alkotása.

(forrás: magyarhirlap.hu)

(foto: commons.wikimedia.org)

„Ez a kérdés, válasszatok!”

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége tisztújító közgyűlésére készülve

GACSÁLYI TÖLGYESI ÁGNES

g.tolgyag@gmail.com

Mottó: „Ne féljünk nagyot lépni, ha ez tűnik szükségesnek. Két kis ugrással nem jutunk át a szakadékon.”

(David Lloyd George)

Életünk mindennapi döntések sora. Minden pillanatban mérlegelünk, majd döntünk – tudásunk, intuíciónk, merészségünk, értékrendünk függvényében. Döntéseinket – saját életünk kapcsán is – múltbeli tapasztalataink, jelen helyzetünk és jövőre vonatkozó elképzeléseink határozzák meg. Felelősséggel tartozunk értük. Különösen igaz ez akkor, ha több ember, egy közösség sorsa a tét.

Most, 2023 tavaszán is egy ilyen felelős döntés előtt állunk. Szakkönyvtáraink értékes közösségének jövője most a mi kezünkben van. Felemelő érzés, hiszen lehetőségünk van egy új fejezetet írni a magyar orvosi könyvtárak történetében, ugyanakkor hatalmas felelősség is. Most kell jól döntenünk, mert ez a döntésünk határozza meg közösségünk további sorsát, jövőjét, fennmaradását vagy eltűnését a történelem közös emlékezetéből.

A MOKSZ szervezeti felépítését és működését ideje hozzáigazítani a mai elvárásokhoz és szükségletekhez, ez nem kérdés. Egykor virágzó hálózatunkat szétforgácsolta az idő, a szakmai prioritásokat háttérbe szorították kevésbé okos és felelős döntések. Elszakítottak a gyökereinktől, ezért új gyökereket kell eresztenünk! Ideje közösségünknek új kapaszkodót keresni ott, ahol megeredt, ahová eredendően tartozik! Kapcsolódni egy olyan, szervezetenként és szakmailag organikus hálózathoz, ahonnan elindultunk 1949-ben – és ez a Magyar Tudományos Akadémia! A magam részéről ezt érezném az orvosi könyvtárosok egészét érintő sikernek és hasznos munkának.

Eljött az ideje, hogy a sértett, mogorva tekintetű, szárnyait leszorító, karmaival görcsösen egy könyvbe kapaszkodó (múltunkat és napjainkat jelképező) baglyot felváltsa a hamvaiból is építkezni képes, múlt testéből újjászülető, kitárt szárnyakkal felemelkedő fénix madár – jövőnk szimbóluma.

Egy jó döntéshez sok minden kell. Elsősorban a múlt ismerete, hiszen nélkülül hogyan is tudnánk,

honnan jövünk, milyen értéket hozunk a múltból, milyen értéket képviselünk most és mit tudunk hozzátenni ehhez az értékhez a jövőben?

Múltidézés

Az 1949. június 24-én kelt 4118/1949 (VI.29) Korm. sz. rendelet életre hívta az Orvostudományi Dokumentációs Központot – amely a későbbi Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ alapját képezte. A pontos, hiteles történethez DR. PALOTAI MÁRIA, a MOKSZ 2015–2019 közötti elnökeinek szava-it idézem: „1948-ban Láng Imre, az Orvostudományi Dokumentációs Központ (ODK) későbbi vezetője, három fővel csoportot szervezett az orvos-egészségügyi szak-szervezetben, dokumentációs csoport néven. Tulajdonképpen ebből a csoportból alakult meg az ODK. A központ 6 munkatárssal kezdte el a működését 1949. szeptember 15-én a Zoltán utca 12. sz. alatti ház egyik lakásában. Az intézet létrejöttéhez a jogszabályi háttér-et a 4118/1949. Korm. számú rendelet biztosította. Ez a rendelet az Országos Dokumentációs Központ és öt szakmai dokumentációs központ létesítését rendelte el. Az orvostudományi mellett: műszaki, mezőgazdasági, könyvtári és gazdasági dokumentációs központ jött létre. A rendelet értelmében az ODK feladata az orvostudományi szakirodalom figyelemmel kísérése, tudományos és gyakorlati eredmények, tapasztalatok rögzítése és az érdekeltek részére hozzáférhetővé tétele. Az ODK

1949 és 1953 között főleg a szovjet orvostudomány megismertetését és propagálását végezte. Csak 1952-ben kezdődött a magyar orvosi szakirodalom feltárása. Megalakulásakor a Központ főhatósága a Magyar Tudományos Tanács volt. A Tudományos Tanács 1948. szeptember 8-tól 1949. december 15-ig működött, feladata a tudományos élet szocialista átszervezése volt. A Központ főhatósága 1949 decemberétől a Magyar Tudományos Akadémia lett egészen 1956. év végéig.”[1]

Későbbi alárendelése az Egészségügyi Minisztériumnak valószínűleg inkább politikai, mint szakmai döntés volt, az 1956. évi V. törvényerejű rendelet azonban már egyértelműen a hálózatépítés felé tett lépéseket jelentette az intézmény számára.

Aztán a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 1010/1960 (VI.1.) sz. határozata értelmében – az Orvostudományi Dokumentációs Központ szervezétére épülve – létrejött az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ, ezzel az orvostudományi könyvtári hálózat, mely magában foglalta a négy orvosegyetemet, valamint ezek intézeti és klinikai könyvtárait, az orvostudományi kutató- és gyógyintézetek szakkönyvtárait és az Országos Orvostörténeti Könyvtárat. [2]

A hálózat kiépülését nehezítette, hogy nem volt egy olyan országos jellegű szakkönyvtár, amely a hálózatépítés szerteágazó feladatait képes lett volna ellátni. Ezért nevezte meg az utasítás a már meglévő Orvostudományi Dokumentációs Központot hálózati központnak, amely az akkor legnagyobb szakirodalommal ellátott Budapesti Orvostudományi Egyetem gazdag állományára támaszkodott. A hálózati munka fontos eleme volt a központ mellett alközpontok létrehozása, melyeket a négy fővárosi területi kórház és a megyei kórházak szakkönyvtárai alkották. A budapesti intézmények és a megyei kórházak szakkönyvtárai mellett természetesen a négy orvosegyetem könyvtára, de az Országos Közegészségügyi Intézet és a Járványügyi Állomások könyvtárai, valamint néhány kutatóintézet könyvtára is alközponti szerepet töltött be. Az alközpontok feladata volt a hálózat könyvtárainak módszertani támogatása, állományának összehangolása, de az orvostovábbképzésben is jelentős szerepet vállaltak. Az országos feladatok megoldására Országos Orvostudományi Módszertani Tanács megszervezését is elrendelték, melynek tagjait a legfontosabb egészségügyi intézmények szakemberei alkották. Ezzel létrejött a szakkönyvtári hálózatok között a legfiatalabb, az orvostudományi szakkönyvtári hálózat.

Hálózatunk – a tudományos élet fontos szelete

Az 1970-es években az Egészségügyi Minisztérium komolyan vette hálózatunk szerepét a tudományos életben. Ezt bizonyítja egy 1974-ben közzétett utasítás, melynek értelmében Kijelölt Kutatásnyilvántartó Szervként nevezte meg az OOKDK-t. [3]

A hálózati könyvtárak állományának összehangolását és közzétételét volt hivatott támogatni a művelődésügyi miniszter 183/60 (M.K.24.) M.M. számú utasítása, mely kötelezően előírta a könyvtárak állományában lévő külföldi folyóiratok évente meghatározott időpontra történő bejelentését az Országos Széchényi Könyvtárnak, amely vezeti a külföldi folyóiratok címjegyzékét, így tájékoztatást tud adni a folyóiratok lelőhelyéről. A művelődési miniszter 109/1961 (M.K.3.) M.M. számú utasítása pedig rendelkezett a tudományos és szakkönyvtárak rendszeres statisztikai adatszolgáltatásáról is. [4]

Igaz, a hálózati munka nehezen indult, hiszen az alközpontokká kinevezett könyvtárak többségének állománya még az 5000 kötetet sem haladta meg és gyakori volt, hogy az egyébként is rendezetlen könyvtárat nem szakképzett könyvtáros kezelte. Ezért súlyponti feladat lett a szakképzés elindítása. [5]

Az orvosi könyvtárosok és a munkájukat a kezdetektől támogatni hivatott orvostanácsadók évente gyűltek össze országos, vagy tájértekezleten. A hálózat részeként 1966-ban már 450 könyvtár képviseltette magát, hiszen az országban alig volt olyan egészségügyi intézmény, melynek vezetése ne tartotta volna fontosnak szakkönyvtára fejlesztését. Mégsem lehettek elégedettek az eredménnyel, hiszen a többi tudományterület szakkönyvtári hálózata jóval fejlettebb volt már ezekben az években. A dokumentáció és a tájékoztató munka mellett szükség volt tehát a szolgáltatások fejlesztésére, a korszerű módszerek ismeretére és használatára. Ezeket a célokat támogatta az akkor már (és még) szervezett könyvtárosképzés is, ami záloga volt a korszerű szakkönyvtár intézményének. [6]

Az OOKDK – annak felderítésére, hogy milyen szolgáltatásokat igényelnek a könyvtárait használó szakemberek – felkérte az ország 17 000 orvosát, hogy javaslataikkal segítsék a szaktájékoztatás fejlesztését. [7]

Figyelemre méltó, tudatos és bátor kezdeményezés, amely ma, a szolgáltatások tárházának, valamint a felhasználók egyre magasabb szintű elvárásainak növekedése idején is aktuális, célszerű és követendő példa!

Helyünk a tudomány világában

Az MTA folyóirata, a *Magyar Tudomány* 1968. évi 2. számának Szemle rovatában jelent meg az Akadémia testületi szerveinek tevékenységét összegző beszámolója, ahol teljes jogú tagként az OOKDK is beszámolt az orvostudományi könyvtári hálózat tevékenységéről. SZÉKELY SÁNDOR, az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ akkori igazgatója történeti áttekintését az alábbiakkal kezdte: „A leírt tapasztalat holt betű. Elevenné akkor válik, ha elolvassák, feldolgozzák, majd továbbfejlesztik azt a tartalmat, amelyet magában foglal. Az adott volumenű információ meghal és eltemetődik, ha nem tárják fel, ha nem teszik hozzáférhetővé. A hozzáférhetővé tétel klasszikus eszközei a különféle módon rendszerező katalógusok és bibliográfiák voltak. A klasszikus orvoskönyvtárosok ennek megfelelően egyben hírneves klaszifikátorok, katalogizátorok és bibliográfusok voltak.” Beszámolójából kiderül, hogy a világ – és vele a könyvtárügy is – hatalmas léptekkel halad a változás, fejlődés útján, amely magával hozta az együttműködés igényét és szükségét. A tudományos ismeretek gyors ütemű gyarapodása és specializálódása, azok feldolgozása, rendszerezése már csak összerendezett hálózati munkával lehetséges. A legfiatalabb, az orvostudományi könyvtári hálózat is igyekezett ennek jegyében felzárkózni a többi szakmai hálózathoz. Az 1960-ban megjelent kormányhatározat még felkészületlenül érte a csekély számú és elenyésző állomány-nyal rendelkező, könyvtárnak alig nevezhető szerény gyűjteményeket. Ám az OOKDK létrehozásával elindult a hálózatépítés, melynek eredményeképpen egyre nőtt a működő szakkönyvtárak száma. Igaz, ebből felének sem volt még 1000 kötetnél nagyobb állománya, de már megjelentek a szakképzett könyvtárosok, és látványosan javult a könyvtári helyiségek minősége is. Kialakult a hálózat 29 alközpontja, megjelentek az egyetemi könyvtárak, s ezek a tények – bár még messze elmaradtak a többi tudományos könyvtári hálózat törekvéseitől és eredményeitől – mégis szakkönyvtáraink létjogosultságának elismerését tükrözték. [8]

„Aki olvas, az halad, aki nem olvas, az lemarad”

Így foglalta össze az ötven éve elhunyt Sós JÓZSEF (1906. november 21. – Budapest, 1973. január 4.) akadémikus, Kossuth-díjas magyar orvos, patofiziológus, táplálkozástudós, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja a szakirodalmi tájékozottság jelentőségét. Az orvostudomány fejlődése és az ennek nyomán képződő szakirodalom mennyiségi gyarapodása azonban már lehetetlenné tette egy

praktizáló orvos számára a naprakész tájékozódást. Már 1974-ben kimondták, hogy egy orvosnak munkaideje 10%-át kellene a szakirodalom tanulmányozásával tölteni, a kutatóknak pedig napi mintegy 200 oldalnyi szakirodalomból kellene kiválogatniuk a kutatásuk szempontjából fontos ismereteket.

Hogy milyen iramban nőtt a publikációk száma, azt jól szemlélteti az alábbi néhány adat:

GYÖRY TIBOR (Pest, 1869. május 9. – Budapest, 1938. január 9.) kiváló orvostörténész, egészségügyi szervező, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja összegyűjtötte az 1472-től 1900-ig Magyarországon megjelent, sőt a hazánkra vonatkozó külföldi orvosi könyveket, mindez elért egy 257 oldalas kiadványban.

PELESKEY LAJOSnak (1900–1965) a következő közel 50 évet átfogó, mintegy 6 ezer szerző 40 ezer publikációjának összerendezéséhez már 15 kötetre volt szükség.

Az 1970-es években a MOB (amely akkor világelsőnek számított a teljes nemzeti orvos-irodalom feldolgozásában) évi hat kötetben 10 000 közleményt dolgozott fel. [9]

A tudomány rohamos fejlődésének és eredményei dokumentálásának egyéni hasznosításában a szakemberek bátran támaszkodhattak egy jól működő könyvtári hálózat gyűjtő, rendszerező, tájékoztató munkájára.

Lifelong Learning

Ezekben az években már oktatták az egyetemeken a könyvtárak helyes használatát. RÉTI ENDRE, a SOTE Kari Könyvtárának vezetője munkatársaival 1971-ben egyetemi tankönyvet állított össze a könyvtári munkáról. [9]

Az orvostanhallgatók könyvtárismereti oktatásába a kórházak is bekapcsolódtak, ebben a könyvtárosok is örömmel vettek részt, hiszen itt képződtek a későbbi, tudományban jártas, az új szakmai ismereteket mindennapi munkájukban igénylő, rendszeres könyvtárlátogató orvosok.

A szakirodalommal való ismerkedés más metodikát igényelt az oktatókórházakban, mint az orvosegyetemeken, hiszen végzett orvosként nem mindenki a klinikumot választotta, ezért a jövő kórházi orvosainak más tudásra volt szüksége, mint pl. a később kutatóintézetekben elhelyezkedőknek. Ebben is nagy segítséget jelentett a szakkönyvtári hálózat, hiszen az oktatókórházak könyvtárai hozzávetőleg azonos állománnyal rendelkeztek, így az itt képzett hallgatók később – már végzett orvosként – ismerősen mozogtak a könyvtári környezetben. [10]

Ma is példaértékű azoknak az osztályvezető főorvosoknak a fáradozása, akik iskolát teremtettek leen-

dő orvosai számára a tudományos érdeklődés, a szakmai fejlődés igényének elsajátítására. Ennek termékeny talaja volt egy jól felszerelt szakkönyvtár, amelyben képzett, segítőkész könyvtáros fogadta a bértérőt.

Egy kis nosztalgiazás

Kedves Kollégáim! Emlékeztek még a patinás megjelenésű, minden évben más színben, de mindig aranybetűs címlappal megjelenő, hatalmas testű, a világ 4500–5000 színvonalas szakfolyóiratában megjelent tanulmányok könyvészeti adatait tartalmazó *Index Medicus* kötetekre? Vagy a hártavékony papírra, szemmel szinte olvashatatlan méretű betűkkel írt, iradatlan mennyiségű adatot tartalmazó *Current Contents* füzetekre? Milliónyi adatot befogadó, a ma már szinte kizárólagosan használt online adatbázisok ősei voltak, melyeket épp úgy ismernünk és használnunk kellett a tájékoztatáshoz, irodalomgyűjtéshez, ahogy most a monitoron gombnyomásra megjelenő adatbázisokat.

Vágtatok-e négyfelé az A/4-es kartonlapokon érkező témafigyelőt? Hálózati központunk 1967-től indította és témánként havi 60,-Ft-ért kínálta ezt a szolgáltatását. Mindig a legfiatalabb könyvtáros kollégára testálták a darabolás és témánként rendezés szakmai-nak csak távolról nevezhető és nem túl felemelő munkáját, amelynek eredményeként azonban egy gondosan összeállított – és a lehetőségekhez képest friss – nemzetközi szakirodalmi összeállítás várta a megrendelő orvost. Ma már csak mosolygunk ezen a hivatásunk kőkorszakát idéző szolgáltatáson.

És emlékeztek még a munkánkat segítő, tudományos bizottságokban értünk, könyvtárainkért lobbizó orvostanácsadókra, akik fáradhatatlanul utaztak velünk a már szintén csak múlt időben említhető tájékozódásokra? Az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók VIII. országos értekezletén (1979. szept. 18–19.) az akkor még mindig sok helyen mostoha körülmények között funkcionáló, és az 1966-os adathoz képest (már akkor) csökkenő, ám még mindig tekintélyes számú (400) tagkönyvtár további fejlesztési lehetőségeit tárgyalták. Ekkor még csak készülődött a nagy technikai robbanás, a hálózat könyvtáraiban még nem tudták elengedni a hagyományos lyukkártyás módszert, de már épült a híd a modern világot jelentő számítógépek térhódításának fogadására.

Az ekkor már 30 éves hálózat mintegy 400 könyvtára az alábbi gondokkal küzdött:

- tíz év alatt felére csökkent a megvásárolható könyvek száma,
- emelkedtek az árak,

- összehangolatlan a folyóiratrendelés (a vezetők hobbijának kielégítése helyett nagyobb közösség számára hasznos folyóiratokat kell rendelni!),
- rossz állapotúak az épületek, könyvtárhelyiségek. [11]

Arra már tényleg csak a régebb óta fiatalok emlékezhetnek, hogy az OOKDK 1971-ben versenyt hirdetett tagkönyvtárai között a szolgáltatás fejlesztése, új módszerek bevezetése, a szakirodalmi tájékozódás, a könyvtárak működési feltételeinek javítása céljából. [12]

Miért felejtettünk el játszani, megmérkőzni, jobbat, többet akarni, hogy ezáltal jobbat, többet tudjunk adni a hozzánk forduló szakembereknek?

Mintha csak erre a kérdésre adna választ fél évszázad távlatából DR. SZÉKELY SÁNDOR az *Egészségügyi Dolgozóban* 1971-ben tett nyilatkozata: „*Úgy gondolom, elsősorban nekünk, könyvtárosoknak kell többet tennünk azért, hogy az orvosok jobban megismerjék szolgáltatásainkat. Mert hiszen azért vagyunk, hogy szakmai tevékenységüket elősegítsük.*” [13]

Akár ars poeticánk is lehetne ez a gondolat hivatásunk művészi értelmezésében.

Lehetőségeink tárháza

Az orvosi könyvtárosok, közösségük létrehozásától kezdve nagy szakmai alázattal szolgálják az egészségügy fáradhatatlan harcosait – ahogy maguk is azok. Ahhoz azonban, hogy követni tudjuk a jövőben felmerülő új, eddig nem ismert igényeket, lépünk kell! Nyitottnak kell lennünk környezetünk jelzéseire, ki kell mozdulnunk eddigi komfortzónánkból! Ajtót kell nyitnunk a kopogtató új szolgáltatásoknak és ha nem jönnek, nekünk kell lépéseket tenni, bátran kezdemyezni, felajánlani segítségünket, kreativitásunkat, ötleteinket, megvalósításukhoz pedig képezni magunkat, hogy képesek legyünk megfelelni a folyton fejlődő tudományos világ elvárásainak.

A fentiekből kiderül, hogy a kezdetektől így volt ez, ma is így van, hiszen

- nap mint nap információkat gyűjtünk és azokat a felhasználók igényei szerint rendszerezzük,
- követjük egy-egy téma szakirodalmát,
- szolgáltatunk saját állományunkból,
- ami nincs, azt villámgyorsan beszerezzük közösségünk valamelyik könyvtárából,
- kísérjük, támogatjuk a tudományos munkák szakirodalmi háttérét,

- segítjük a különböző szinten képzett hallgatók bibliográfiai ismereteinek bővítését,
- ott vagyunk a tudományos rendezvények háttér munkájában,
- összegyűjtjük és kérésre segítünk az intézményeinkben született szakmai publikációkat bejuttatni a tudományos világ vérkeringésébe,

mindezzel rengeteg terhet vállalunk át és időt takarítunk meg korunk túlterhelt orvosainak, ápolóinak és egyéb, egészségünkért fáradozó szakembereinek, hogy tanult szakmájukat, napi munkájukat végezhessék, ugyanakkor naprakészen tájékozottak is legyenek a tudomány új eredményeiről. Mindez közös társadalmi érdek.

És ez csak a váz, amelyre – felépítve köré szak-könyvtáraink speciális, helyi igényeit, már meglévő, vagy a jövőben megvalósítandó szolgáltatásait – erős várat építhetünk.

JÓZSEF ATTILÁNál szebben meg sem próbálom össze-gezni tovább nem odázható feladatunkat:

*„A harcot, amelyet őseink vívtak,
békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk; és nem is kevés.”*

Prózai megfogalmazásban: őrizzük nagy tisztelettel őseink – LÁNG IMRE szervezőmunkájával indult – har-
cát az orvosi szakkönyvtári hálózat létrehozásáért, fe-
lejtsük el az útközben kapott sérüléseket, gyógyítsuk
be a régi sebeket és kezdjünk el dolgozni a jövőnkért.
Ez tényleg nem kevés, de nem is lehetetlen!

Írásom címéül hazánk költészetének végtelenül
gazdag tárházából egy másik ikonikus költő, PETŐFI
SÁNDOR egyik, talán legismertebb, nagyívű, forradal-

mi hangulatú költeményének egy sorát idézem –
születésének 200. évében –, hiszen, ha nem is a nem-
zet, de egy magas minőségű tudományos és emberi
értékeket képviselő közösség, a MAGYAR ORVOSI
KÖNYVTÁRAK SZÖVETSÉGE jövője az előttünk álló
választás tétje.

Válasszunk hát okosan, felelősen! Bátorításnak
szántam ehhez a döntéshez a brit államférfi, 1916–1922
között Nagy-Britannia és a Brit Birodalom liberális-
párti miniszterelnöke, DAVID LLOYD GEORGE mottó-
ként idézett szavait. Szerintem érdemes hinnünk neki!

Források:

- [1] Palotai Mária: GYEMSZI IRF Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár: 60 év a tények tükrében. In: Orvosi Könyvtárak 2013;10(4):8–14.
- [2] Akadémiai Közlöny 1960; 9(9):49.
- [3] Kereskedelmi Értesítő 1974; 16:305.
- [4] Akadémiai Közlöny 1961. febr. 28. 19.
- [5] Dörnyei Sándorné: Megalakult az Országos Orvostudományi Könyvtár. In: Magyar Könyvszemle 1960; 341–342.
- [6] Egészségügyi Dolgozó 1966. június 1. 42.
- [7] Hétfői Hírek 1964. 352.
- [8] Székely Sándor: Orvosi szakkönyvtárügyünk helyzete és fejlesztésének lehetőségei. In: Magyar Tudomány. Szemle. Az Akadémia testületi szerveinek tevékenysége. 1968; 2:116–120.
- [9] Hétfői Magyar Hírlap 1974. november 18. 4.
- [10] Jantsits Gabriella: Könyvtárismeret az oktatókórházakban. In: Felsőoktatási Szemle 1974; 694–695.
- [11] Orvosi könyvtárak, orvostudományi tájékoztatás. In: Egészségügyi Dolgozó 1979; 18: 122.
- [12] Kominka László: Verseny a jobb szakkönyvtári munkáért. In: Egészségügyi Dolgozó 1974; 12(2): 2.
- [13] Székely Sándor: Jó, ha minden orvos tudja. In: Egészségügyi Dolgozó 1971; 10(4):9.

A MOKSZ jövője 2023

Összefoglaló beszámoló

VIZVÁRI DÓRA

könyvtárvezető, Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár, Budapest

vizvari.dora@okfo.gov.hu

A jövő nagy kérdése, hogy miről szóljon a MOKSZ tevékenysége. Az 1996-ban megállapított alábbi célok frissítésre szorulhatnak:

- a tagkönyvtárak együttműködésének koordinálása,
- a tagkönyvtárak állományalakításának megkönnyítése tanácsadás, központi állomány-nyilvántartás és fölőspéldány-elosztás révén,
- a könyvtári állomány egységes nyilvántartása és feltárása,
- szakmai és módszertani tanácsadás, tapasztalatcsere, rendezvények szervezése,
- a legkorszerűbb könyvtári technológiák ismertetése és terjesztése,
- a könyvtárosok továbbképzése,
- a tagkönyvtárak marketingtevékenységének és kutatómunkájának kezdeményezése és összehangolása,
- a fenntartók és a felügyeleti szerv szükség szerinti tájékoztatása,
- a tagkönyvtárak könyvtárközi kölcsönzésének és kiadványcseréjének egyszerűsítése és ésszerűsítése. [1]

Külföldi példák

A külföldi, illetve nemzetközi orvosi könyvtáros szervezetek weboldalait böngészve hasonló célokat találunk: segítsük a könyvtárosok munkáját, szervezzük meg a szakmai képzéseket, legyenek konferenciák, legyen saját folyóirat. Szóval hasonlítunk.

Azonban mindig lehet új ötleteket találni.

Létezik szervezete a világ orvosi könyvtárainak (MLA), az európai orvosi könyvtárosoknak (EAHIL), továbbá létezik egy Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) jellegű könyvtáros szakmai közösség az Egye-

sült Királyságban (CILIP). Ezt a három szervezetet jártam egy kicsit jobban körül.

EAHIL – European Association for Health Information and Libraries

Az EAHIL az európai orvosi és egészségtudományi könyvtárakban dolgozó könyvtárosokat és információs szakembereket tömörítő aktív független európai egyesület. [2]

Célok:

- Összefogni az egészségügyi könyvtárosokat és az információs munkatársakat Európában, és kommunikációs csatornaként működni közöttük hírlevélben, elektronikus médián, találkozók, konferenciák és más eszközökön keresztül. [3]
- Előmozdítani az egészségügyi könyvtárosok és információs szakemberek képzését, oktatását és mobilitását Európában.
- A szakmai készségek fejlesztésének támogatása, valamint a minőség előmozdítása az európai egészségügyi könyvtárakban.
- Törekedni az európai egészségügyi könyvtárak javát szolgáló tevékenységek kezdeményezésére, más nemzetközi és nemzeti egyesületekkel, szervezetekkel és intézményekkel együttműködve.
- A tagság szakmai érdekeinek előmozdítása, amikor és ahol szükséges.

MLA – Medical Library Association

A Medical Library Association (MLA) egy globális, nonprofit oktatási szervezet, amely több mint 400 intézményből és 3000 egészségügyi információs területen tevékenykedő szakemberből áll.

1898 óta az MLA elősegíti az egészségtudományi könyvtári és információs szakemberek szakmai gyakorlatának a szakmai minőségét, hogy javítsa az egészségügyi ellátást, az oktatást és a kutatást világszerte.

Az MLA egészségügyi információs szakembereket oktat, támogatja az egészségügyi információs kutatókat, elősegíti a világ egészségtudományi információihoz való hozzáférést, és azon dolgozik, hogy mindenki számára elérhető legyen a legjobb egészségügyi információ. [4]

Vállalt céljaik:

1. Toborzás, tagság és vezetés a szakmában (*Recruitment, Membership, and Leadership in the Profession*)

- Szakértői hálózat kiépítése, helyi, regionális, országos és nemzetközi partnerségek fejlesztése, szakterületen belül szakértő kollégák, mentorok keresése.
- Kapcsolattartás az MLA online közösségén belül, konferenciákon és találkozókra való részvétellel, publikálással a szervezet folyóiratában (*Journal of the Medical Library Association*), kurzusukon való részvétellel, és twitter csatornán is.
- Álláskeresés esetén segítség az önéletrajz tökéletesítésében, tippek az interjúkészítési készségekkel kapcsolatban.
- Szavazati jog.

2. Élethosszig tartó tanulás (*Lifelong Learning*)

- Lépést tartani a legfrissebb szakmai információkkal az online heti MLAConnect segítségével.

3. Képviselés (*Advocacy*)

- Megmutatni a minőségi egészségügyi információk értékét, megmutatni az egészségügyi információs szakemberek szerepét, segíteni a tagoknak abban, hogy megmutassák saját értékeiket az intézményeik felé is.
- Pénzügyi támogatás oktatásához, kutatásához vagy utazásokhoz az MLA-nál elérhető támogatással és ösztöndíjjal.
- Elismerés szerezhető az MLA díjaival és kitüntetésekkel, arra érdemes kollégák jelölhetők.

4. Tudásteremtés és kommunikáció (*Knowledge Creation and Communication*)

- Egészségügyi információs kutatási tudásbázis fejlesztése és kezelése.

5. Partnerségek (*Partnerships*)

- Betegek és családok támogatása
MLA-forrásokkal, az MLA projektje a „Mit mondott az orvosom?” című szolgáltatás, amely során segítenek megfejtetni az orvosi kifejezéseket, a szakzsargont. [5]
- Az MLA már sokkal részletesebben határozza meg tevékenységét, és sokkal gyakorlatiasabb támogatást kínál a tagjai számára. Igaz, megkéri az árát. Viszont a tagdíjat fizetheti helyette a munkáltatója, tagdíja alapján kedvezményt kap továbbképzési költségeiből, konferencia részvételi díjából.
- Számunkra nem ismert szerepet mutat az a vállalat, amellyel a betegoktatásban igyekszik támogatni a szervezet a tagjait.
- Az MLA-nál már megjelenik a szakmán belüli regisztráció, a szervezet igazolja a munkaadók felé tagjaik szakmai előmenetelét, nívót és szakmai komolyságot jelent az MLA tagság.

CILIP – Chartered Institute of Library and Information Professionals

Az Egyesült Királyság legnagyobb szakmai közössége a tudás, az információ, a könyvtárak és a kapcsolódó tudományterületeken dolgozók számára. Tagjai között vannak információs szakemberek, könyvtárosok és tudásmenedzsment szakemberek különböző típusú szervezetekből, pályafutásuk különböző szakaszaiban. Céljuk az információs szakemberek egyesítése, támogatása és megerősítése. [6]

Információs szakemberek és könyvtárosok fordulnak a CILIP-hez gyakorlati tanácsokért, képzési forrásokért és útmutatásért, segítségért hálózatuk kiépítésében, készségeik jövőbeli biztosításában és professzionizmusuk bemutatásában.

A tagság hozzáférést biztosít az ágazatban vezető termékekhez és szolgáltatásokhoz, emellett tagdíjai lehetővé teszik számunkra, hogy a munkaadókkal, a médiával, valamint a helyi és központi kormányzattal támogassák a szakmát.

HLG – Health Libraries Group

A HLG egy Egyesült Királyságbeli hálózat, amely az egészségügyben és a szociális ellátásban dolgozó vagy szakmailag érdeklődő egyénekből áll. Erősségük a sokszínű és aktív tagság, amely lefedi az Egyesült Királyság minden földrajzi területét, valamint az európai és nemzetközi tagokat. Tagjaik az egészségügyi és szociális ellátásban, a tudományos életben, a közszolgáltatásban, a szakmai egyesületekben, az önkéntes és a közszférában dolgoznak. Szeretettel várják a tudás-, könyvtári és információs szolgáltatások iránt érdeklődőket, valamint az adatokkal és informatikával foglalkozókat.

A Health Libraries Group (HLG) nevű al-szervezetük adja ki a *Health Information and Libraries Journalt*, a folyóirat a tagoknak online verzióban ingyenes, egyébként pedig Wiley folyóirat, tehát fizetni kell az olvasásért/írásért.

Ez egy igencsak kibővített szolgáltatásokkal bíró, MKE-típusú szervezet az Egyesült Királyságban. A CILIP szintén végez tagregisztrációt és szakmai előélet igazolást, így állásra való jelentkezésnél a CILIP tagság szempont.

Szakmai szervezetek szolgáltatásai

Átböngészve a szervezetek weboldalait, egy hasonló szakterületen érintett szakmai szervezet a következő szolgáltatásokkal tudja segíteni a tagjait:

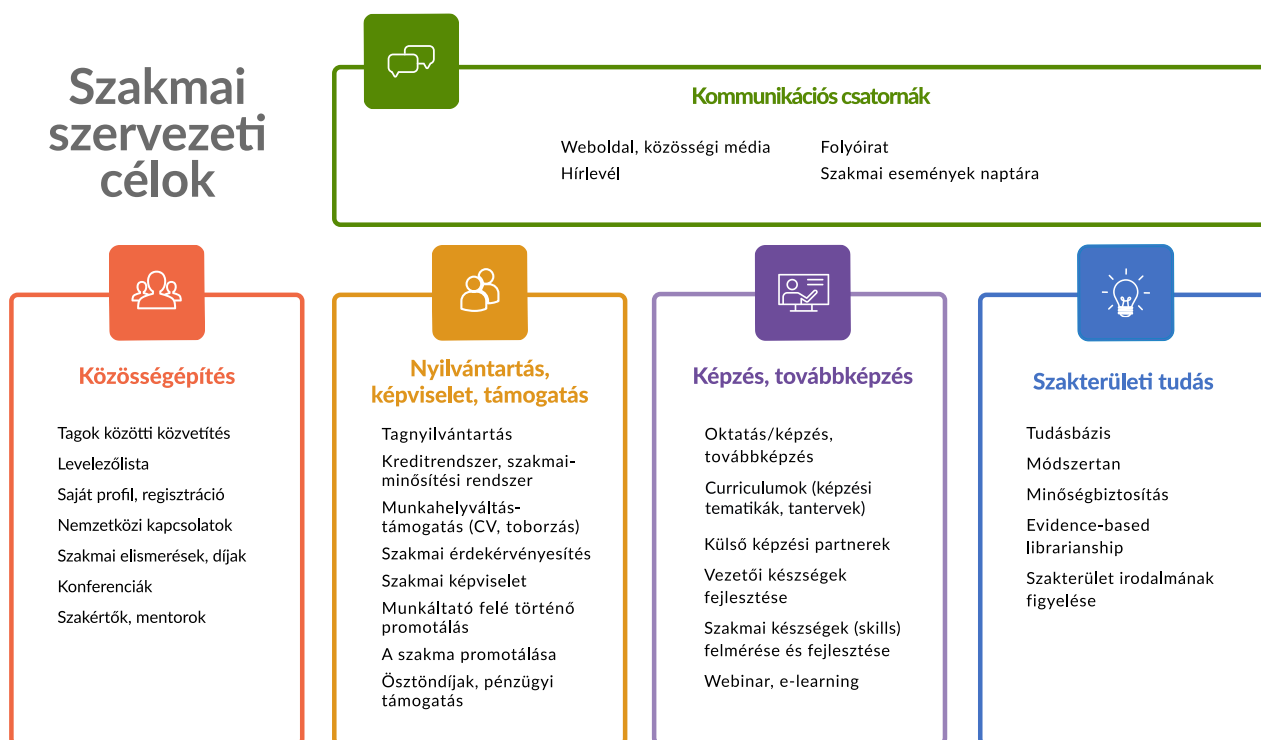
Felméréseink

2020-ban már készítettünk egy felmérést, amelynek konklúziója az volt, hogy az abban részt vett kollégák egyértelműen a MOKSZ szükségessége mellett tették le a voksukat. A felmérés eredményéről közlemény is született, amely az Orvosi Könyvtárak hasábjain olvasható. (Vizvári Dóra. A MOKSZ jövője : Egy felmérés eredményei. In: Orvosi Könyvtárak: a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének hivatalos lapja 2020;17(3): 8-17. DOI: 10.18424/OK.2020.3)

Tavaly, 2022 decemberében elindítottunk egy újabb felmérést a MOKSZ jövője kapcsán, melynek kérdéseire adott válaszok az átalakulásban hozott döntéseket segíthetik. A felmérés tartalma teljes terjedelemben olvasható e számunk mellékletében.

Ezt a kérdőívet összesen 39-en töltötték ki. Lehetőséget adtunk az anonim kitöltésre, ennek ellenére a válaszadók 75%-a vállalta személyes véleményét. Összesen 20 könyvtárból érkezett válasz.

1. Állatorvostudományi Egyetem
2. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Központi Kórház és Egyetemi Oktató Kórház
3. Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Élettudományi Könyvtár
4. DPC Ferencz Pál Könyvtár
5. Dr. László Elek Kórház és Rendelőintézet Orosháza

6. Dr. Manninger Jenő Baleseti Központ
7. Egis Gyógyszergyár Zrt. - Könyvtár
8. Kátai Gábor Kórház, Karcag
9. Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Tudományos Könyvtár
10. MRE Bethesda Gyermekkórház
11. Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet
12. Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár
13. Országos Mentális, Ideggyógyászati és Idegsebészeti Intézet
14. Országos Onkológiai Intézet Orvosi Könyvtár
15. Petz Aladár Egyetemi Oktató Kórház
16. Richter Gedeon Nyrt.
17. Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar Könyvtár

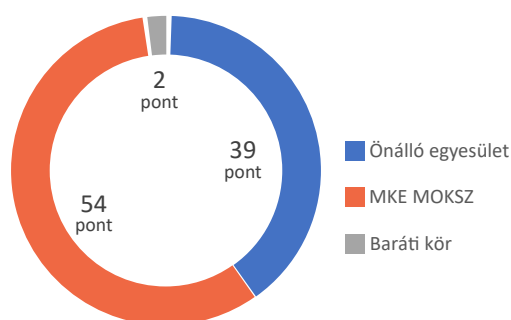
18. Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet
19. Szabolcs-Szatmár-Bereg-Megyei Kórházak és Egyetemi Oktatókórház Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár és Közművelődési Gyűjtemény
20. Uzsoki Utcai Kórház

A MOKSZ jövőbeli szervezeti formája

Az egyes lehetséges szervezeti formák támogatottságát a következőképpen kalkuláltam:

- „Egyetértek” válasz esetén – szavazatonként 2 pont,
- „Ha nincs jobb megoldás” válasz esetén – szavazatonként 1 pont,
- „Nem értek egyet” válasz esetén – szavazatonként -1 pont.

A MOKSZ jövőbeli szervezeti formája

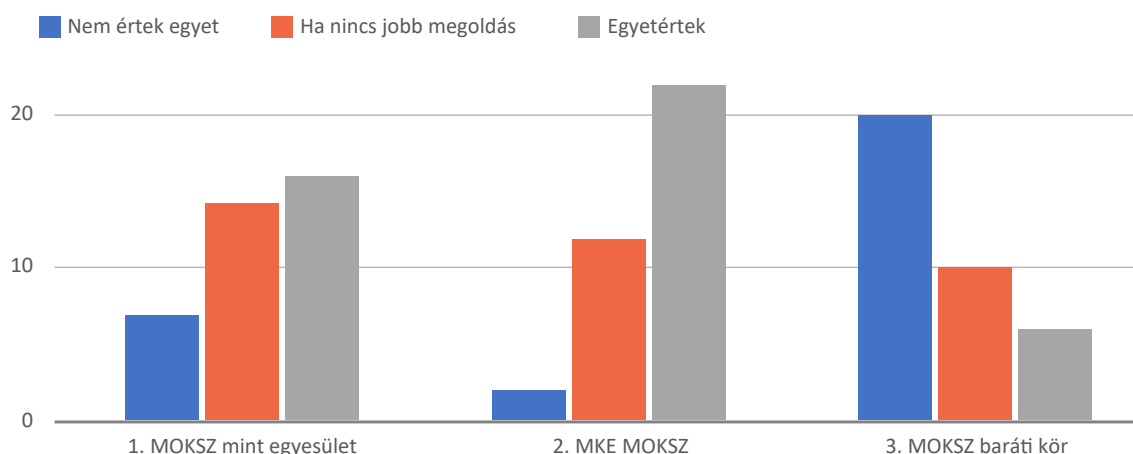
A MOKSZ szervezetének jelenleg csak könyvtárak lehetnek tagjai. A tagság kibővítésével kapcsolatos két kérdésben egyértelműnek tűnik a támogatottság:

A tagság kiterjesztése természetesen annak a kérdésnek a tisztázását is felveti, hogy kell-e, és ha igen milyen módon szükséges rögzíteni a tagfelvételi kérelmek elbírálását.

MOKSZ vezetősége

A MOKSZ tisztségviselőinek száma jelenleg 7 fő. A jelenlegi formában, azaz tagkönyvtárak képviselőiben problémát jelent a 7 vezetőségi tag személyére való jelölt-lista állítása. A megkérdezettek többsége a létszám csökkentésével ért egyet.

Kérjük, értékelje a MOKSZ mint együttműködés lehetségesnek tartott verzióit

A lehetséges vezetőkre érkezett név-javaslatokat összegyűjtöttük, a jelölőbizottság a javasolt személyeket megkérdezi: vállalják-e a jelöltséget?

Tagdíj

Alapszabály-módosítás esetén most lehetőség lenne a tagdíjak emelésére is. Amennyiben átalakul a MOKSZ, és magánszemélyek is kérhetik felvételüket, úgy a tagdíjak modelljét is szükséges lesz átalakítani. A feltett kérdésre érkező válaszok alapján az éves tagdíj magánszemélyek számára 5000,- Ft, intézmények számára 10–15 ezer forint. Az intézményi tagság elképzelhető lehet az adott intézményből képviselt könyvtárosok száma alapján is. Ezt a kérdést szintén az alapszabály módosításakor érdemes elővenni.

Magyar Könyvtárosok Egyesülete

A MOKSZ MKE-be történő esetleges átvezetése kapcsán érdemes volt előbb azt felmérni, hogy a MOKSZ jelenlegi tagjainak problémát jelentene-e az MKE tagság. Ugyanis, ha a MOKSZ az MKE berkein belül működne tovább, akkor előbb az MKE-be kell kérni az egyéni vagy testületi tagfelvételeket, amely kérelem során megjelölhető, hogy mely MKE szervezetnek szeretne tagja lenni a kérelmező.

Jelenleg a válaszadók 21%-a jelezte, hogy gondot jelenthet számára az MKE tagság, 79% azonban már jelenleg is tagja a Magyar Könyvtárosok Egyesületének, vagy tudja vállalni az MKE-be való belépést.

A következő negyedév

A COVID és a bezárások kizárták a személyes találkozás lehetőségét. Egy kicsit mindenki el volt foglalva magával, a kisebb közösségével, munkahelyével, az ott megjelenő új kihívásokkal. A MOKSZ átalakítása viszont nem várhat.

Az előttünk álló időszak teendői:

Március

Küldöttgyűlés összehívása a módosított alapszabály megvitatására/elfogadására

A következő módosításokat tartjuk minimálisan szükségesnek:

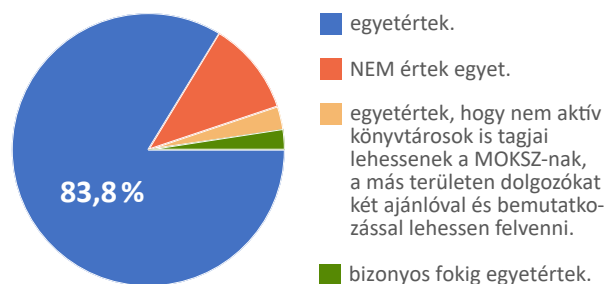
1. Ne csak intézmények, hanem magánszemélyek is lehessenek a MOKSZ tagjai
2. Legyen lehetőség online módon is lebonyolítani egy küldöttgyűlést.

Április

Jelölőbizottság felállítása, jelölt-névsor összeállítása, akik megválasztásuk esetén tisztséget vállalnak a MOKSZ 2023–2027 közötti ciklusában.

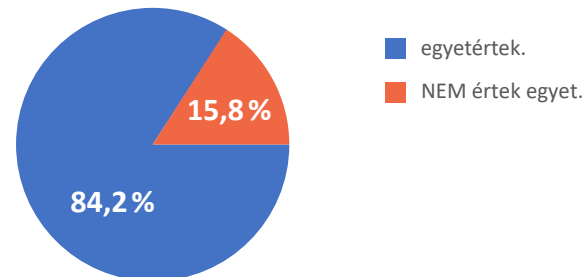
Azzal, hogy már nem aktív könyvtárosok vagy más szakterületen dolgozó személyek is tagjai lehessenek a MOKSZ-nak ...

37 válasz

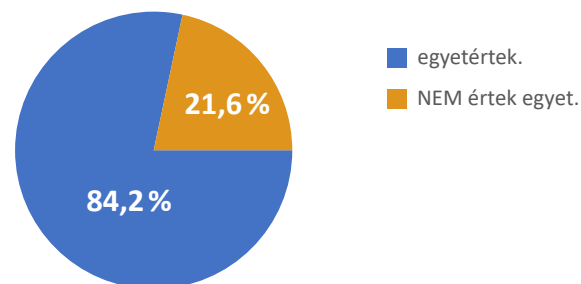
A MOKSZ név feloldásának megváltozásával és a képviseleti mód megváltoztatásával...

38 válasz

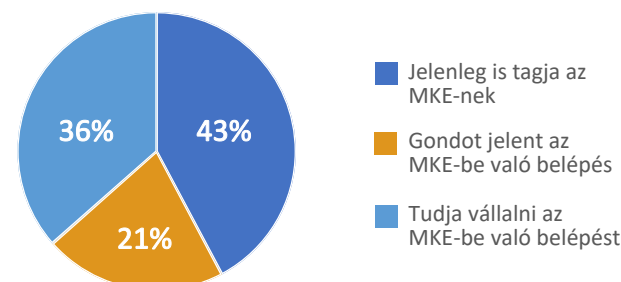

A tisztségviselők létszámának csökkentésével...

37 válasz

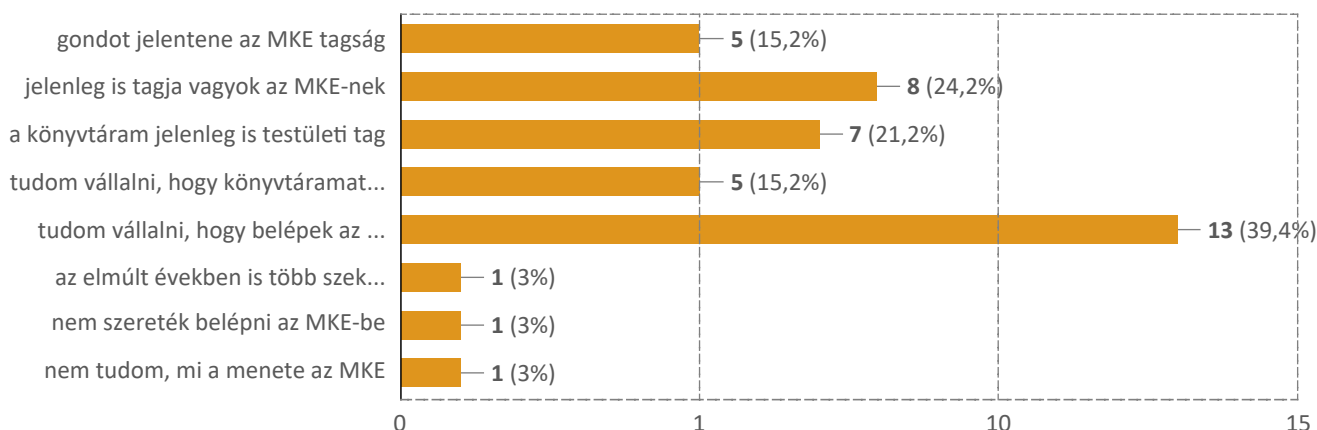

MKE tagság

Az MKE MOKSZ melletti döntés esetén (több válasz is megjelölhető):

33 válasz

Május

Terveink szerint 2023. május 25-én szakmai napot tartunk, ahol egy újabb küldöttgyűlés keretében megválasztjuk a MOKSZ következő elnökségét.

Az ő feladatuk lesz a MOKSZ további átalakítása, igényekre szabása. Elképzelhető, hogy kiderül, elegendő csupán a szervezet életben tartása: tudni, hogy tagjai vagyunk egy közösségnek, tudni, hogy kit kereshetünk, ha elakadtunk, hova küldjük támogatást kérő levelünket.

Források:

- [1] <https://moks.org/about/>
- [2] <https://eahil.eu/about-eahil/>
- [3] <https://eahil.eu/wp-content/uploads/2015/03/Translation-of-Statutes-of-2008-Maarssen.pdf>
- [4] <https://www.mlanet.org/p/cm/ld/fid=21>
- [5] <https://www.mlanet.org/p/cm/ld/fid=21>
- [6] <https://www.cilip.org.uk/>

Régi Kollégák Találkozója

ANTAL LAJOSNÉ

nyugalmazott könyvtáros

antallne54@gmail.com

KÉT év kihagyás után 2022. december 14-én újra találkozhattunk egymással régi kollégák. Tíz éve vagyok nyugdíjas, de talán 1-2 alkalommal nem tudtam részt venni ezen a már hagyománnyá vált adventi összejövetelen. Természetesen az elmúlt két év pandémia miatti szünetét leszámítva.

Két év kényszerű kihagyás után különös izgalommal vártam milyen változásokat hozott a kollégák életében az eltelt időszak. Meglepődve tapasztaltam milyen kevesen jöttek el. Nekem nagyon hiányoztak közvetlen, már nyugdíjas kollégáim az ETK könyvtárából. Alig tucatnyian ültük körbe a nagy asztalt, ami most is tele volt finomságokkal.

Családias hangulatban beszélünk, beszélgettünk életünk alakulásáról – családról, gyerekekről, unokákról, különböző kedvtelésekről, kultúrától kertészkedésig, örömeiről, bajokról, szakmai munka változásairól. Az örömek megsokszorozódnak, a nehézségek talán könnyebbé válnak, azzal hogy megosztjuk egymással. Természetesen minden beszámolóból profitálhattunk.

A könyvtári munka változásairól hallani a folyamatoságot jelenti azok számára is, akik már nem dolgoznak a szakmában. Ezért is veszek részt szívesen a Magyar Könyvtárosok Egyesülete vándorgyűlésein, a könyvfesztiválon vagy szekciónk különböző rendezvényein is.

Ezek a szakmai rendezvények – gondolok itt a mostani találkozóra is – számomra sokat jelentenek. Kapcsolatot a kollégákkal, a szakmával. Üdítően hatnak az életünkre.

„Főállású nagymamaként” (5 unokánk van, korban óvodától egyetemig) teljes értékű életet élek férjemmel együtt, de a szakmai kapcsolatok, a kollégák, a barátok jelenléte nyújtja azt a pluszt, ami szellemünk frissességéhez is hozzájárul, mert mindig tanulhatunk egymástól.

Nagyon köszönöm SZLUKA PÉTER igazgató úrnak és a központi könyvtár dolgozóinak, hogy biztosították a lehetőséget most is a megszokott helyen e találkozóra.

Felső sor (balról jobbra): Antal Lajosné, Kósáné Holecz Mária, Vasas Lívia, Szluka Péter, Polner Kálmánné, Dedk Valéria, Romhányi Istvánné, alsó sor: Dr. Ujhelyi Margit, Székvári Ferencné, Sándor Istánné, Székér Kálmánné, Guth Éva. (fotók: Antal Lajoné)

Petőfi Sándor 1839–1841-es katonai szolgálata és katonaeorvosa, Dr. Römer Konrád

POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PHD)

a Szent István Tudományos Akadémia rendes tagja,

könyvtárvezető, Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Tudományos Könyvtár, Budapest

prg1971.05.29@gmail.com

Összefoglaló

Jelen tanulmány a Petőfi 200 jubileumhoz kapcsolódóan állít emléket Petőfi első, 1839 és 1841 közötti katonaeveinek, illetve annak a katonaeorvosnak, aki a gyenge egészségű fiatalembert kimentette a hatéves önkéntes katonai szolgálatból a magyar irodalom, valamint az 1848/1849-es forradalom és szabadságharc számára. A tanulmány áttekinti Dr. Römer Konrád ezredorvos életútját, katonaeorvosi pályafutását és a költőhöz való viszonyát.

Kulcsszavak: Petőfi Sándor – életrajz – 1839–1841, Dr. Römer Konrád katonaeorvos – életrajz

Abstract

The military service of Sándor Petőfi in 1839–1841 and his military doctor, Dr. Konrád Römer

In connection with the 200th anniversary of Petőfi's birth, this study commemorates Petőfi's first years in the army, between 1839 and 1841, and Dr. Konrád Römer, the military doctor who saved the young man with poor health from the six-year voluntary military service for the Hungarian literature, as well as for the Civic Revolution and the War of Independence of 1848/1849. The study reviews the motivations of Dr. Römer and the way of being a military doctor, his career, and his relationship with the young poet.

Keywords: Sándor Petőfi – biography – 1839–1841, Dr. Konrád Römer, military doctor – biography

PETŐFI születésének 200. évfordulójára a kulturális szféra legkülönbözőbb ágensei számos érdekes programot kínálnak, illetve a jubileumhoz kapcsolódó friss kutatások a költő életéről, munkásságáról sok olyan adalékkal szolgálnak, amelyek széles körben eddig kevésbé voltak ismertek. PETŐFI SÁNDOR 1839 és 1841 közötti katonaeveiről már a XIX. században is több közlemény jelent meg, számos ezek közül kortársak, barátok visszaemlékezése [1], melyekben azonban éppen a költő katonai szolgálatát érintően a megőrzött emlékek sokszor egymással ellentmondásban álló életrajzi adalékokat tartalmaznak. Az első olyan összeállítás, amely a császári sereg irattári anyagaira támaszkodik, BAYER FERENC (1854–1912) irodalomtörténész, akkoriban soproni tanár tollából származik és 1879-ben jelent meg. [2] A hadtörténeti szempontú Petőfi-kutatás további fontos momentumairól ÁCS TIBOR (1931–2021) hadtörténész adott ki-merítő áttekintéseket [3], de a vonatkozó katonai iratanyag megjelent a Petőfi-adattár harmadik kötetében is [4].

Mindazonáltal széles körben mind a mai napig talán kevésbé ismert, hogy Petőfi Sándor nem csupán a szabadságharc alatt volt forradalmár katona, hanem 1839-ben is mundaiba bűjt, és a császári sereg egyik magyarországi katonaeorvosa, DR. RÖMER KONRÁD volt az a személy, aki megmentette nekünk a magyar irodalom emblemikus figuráját, hiszen a hatéves önkéntes szolgálatot vállaló diákot 1841-ben a katonai szolgálatra alkalmatlannak minősítette és leszereltette. Szakvéleményének irodalmunk sok-sok gyöngyszemét és a márciusi ifjúság egyik vezéralakját köszönhetjük még akkor is, ha Römer ezredorvos emberséges döntése meghozatalakor nem is feltételezhette, hogy hogyan alakul majd az ifjú Alexander Petrovics későbbi sorsa.

De mi is történt Petőfivel 1839 és 1841 között és ki volt igazából megmentője? A már teljesen tönkrement PETROVICS ISTVÁN fiát 1839 májusában egyik távolabbi családtagjuk, SALKOVICS PÉTER mérnök vette magához a vas-megyei Ostffyasszonyfára, ahol ekkor a szintén rokonuk, ORLAI PETRICH SOMA is vakáció-

Petőfi Sándor dagerrotípiája. Az 1845–46 körül keletkezett eredeti lemez jelenlegi állapota. A Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdona. (forrás: Wikimedia Commons)

zott. Az atyák tervei szerint Petőfi a szünidő letelte után unokatestvérével, a vele egykorú SALKOVICS KÁROLLYAL együtt a soproni líceumban folytatta volna tanulmányait. Szeptember 5-én a három fiú valóban be is ment Sopronba, Petőfi azonban nem az iskolában jelentkezett, hanem másnap, 6-án „nem dicsőségvágyból, hanem dacból és szükségből” a császári sereg Gollner-féle 48-as számú gyalogezredéhez csatlakozott.[5] A bevonulás indoka már a régi Petőfi-irodalomból ismeretes: SASS ISTVÁN orvos, aki iskolatársa, illetve jó barátja, így életének egyik közvetlen tanúja volt, több írásában is megörökítette ezt a tényt: „Bizonyítvány hiányában azonban felvételért itt [értsd: a soproni líceumban] hiába kopogtatott. Ily zaklató hatások súlya alatt érett meg benne a katonai nehéz pályának választása — inkább besodortatva, mint keresve azt, inkább saját maga s apjának végzetes konoksága által kényszerítve, mint szabad elhatározását követve.”[6] Ezt örökítette meg a költő KUPPIS VILMOSnak (1818–1864), egykori katonatársának, barátjának címzett versében:

„Katonának száműzött balvégzetem,
S kétszer élt a szép tavasz a ligeten,
A ligeten, oh de nem a szív fölött,
Míg sorsomnak rabbilincse megtörött.”[7]

Alexander Petrovich 1839. szeptember 6-án tehát hatévnyi önkéntes szolgálatot vállalt a 48. számú Gollner-gyalogezrednél, amelynek toborzási körzete a Dunántúl volt, és az alakulat hadkiegészítő törzse állomásozott Sopronban. (Az ezred 1845-ben, ALOYS GOLLNER VON GOLDNERFELS halála után ERNŐ KÁROLY főherceg, örökös ezredtulajdonos nevét vette fel[8], a későbbi hadtörténeti irodalomban ezen elnevezéssel szerepel.) Petőfi a sorozáskor magát két évvel idősebbnek, 1821-es születésűnek és diáknak vallotta.[9] A hat esztendőből azonban végül „csak” mintegy másfél lett, ezalatt a 16-éves költő-palánta, majd a 18 esztendő poéta „az önkény szeszélyeinek kitéve, minden edzettsége mellett is majdnem elviselhetetlen terhek viselésére, durva és undorító munkák teljesítésére kényszerítve, mi több, műveletlen bajtársak körében gúnytárgyként világfutó tintanyalónak csúfolva”[10] töltötte napjait; „sorsának rabbilincse” megtöréséig a császári önkéntes közlegények nehéz életét élte.

Az újonc közlegény a féléves kiképzés időszakát Sopronban töltötte, és érdemes – a teljesség igénye nélkül – Sass István memoárjait idézni Petőfi katonai és privát életéről. A *Vasárnapi Újságban* folytatásokban megjelent írás így emlékezik vissza: „Terhes szolgálata, mely fegyver-gyakorlat, őrtállás, söprés, tisztogatás, mosás, mosogatás, peczetisztításra és sok más egyébre is kiterjedt, a mint csak engedé, társaságunkat kereste föl. Ha épen hon nem talált, leült szobánkban s olvasás közben várta jöttünket. Katonatársaival, ha csak szolgálata nem kényszeríté, közel érintkezésbe soha se bocsátkozott, társaságukat föl nem keresé, a mi, az akkori viszonyokat tekintve, midőn még erőszakkal elhurczolt szolgálalegényekből telt ki a sereg zöme, kiknek kegyelmére, jóakaratra lett volna utalva — máskép nem is lehetett, ha csak teljesen elvadulni nem akart köztük”.[11] Az említett társaság, a Soproni Magyar Társaság, amely a Líceum irodalmi önképzőköre volt[12], és amelynek „Könyvtára a tagok által szokásos használaton kívül kivételesen Petőfi számára is nyitva állt. Mint könyvtárnok — írja Sass István — igen jól emlékszem, mily szorgalmas olvasója volt a jelesebb műveknek, az Athenaeum-féle komoly irányú lapoknak, mint vitt el három-négy kötetet egyszerre bő köpenyujjába dugva s katonásan nagy léptekkel távozva, meddig böngészgetett hallgatagon egyik-másik műben, hogy kiválaszthassa a legjobbat s mily pontosan hozta vissza az elolvasottat. Alig volt a társaságnak szorgalmasabb olvasója nála.”[13] Az utókor egyik jelentős kutatója, MARÓT KÁROLY (1885–1963) klasszika-filológus, irodalomtörténész vonatkozó tanulmányában Petőfi akkori és későbbi olvasmányairól részletesebb tájékoztatást is nyerhetünk: „A magyar írók közül Gvadányit, Csokonait és Vörösmartyt majdnem egészben tudja könyv nélkül. Gaál József mély hatással volt rá,

szerette Jósikát, Bajzát, olvassa neves kortársait (Arany, Tompa, Garay stb.), a két Kisfaludyt már szintén az iskolából ismeri, stb. A latinok közül főleg diákkorában, a könnyed és elegáns Ovidius, a férfias Horatius, egyik-másik történetíró, Cicero, később Tacitus volt kedveltje. A németek közül Lenaut, Schillert, Heinet nemcsak hogy ismerte, de mutatja is ezt; Claudiustól és Matthisontól – a régi divat szerint – fordított (1842); Goethet, ha nem is szerette, olvasgatta. Az angolok közül több példányban bírja, sokszor olvassa Byront és Shelleyt, isteníti Shakespearet, rajong Dickensért, ismeri, sőt fordítja Mooret is. Gallomániája köztudomású. Belenéz minden francia könyvbe, mi elé akad. Voltaire, Bossuet, Sand, Balzac, Montesquieu talán csak felületesen, de annál mélyebben foglalkoztatják elméjét V. Hugo, Dumas, Sue és általában a romantikusok, talán közvetve csak Rousseau, egész közelről Béranger és úgy látszik H. Moreau; Lamartine és a francia forradalom számos szónoka és történetírója évek során át «csaknem kirekesztőleges olvasmányai». (Naplója 17. márc. 1848.) És hány szellemmel ismerkedett meg elméleti és gyakorlati színészkedése közben! Semmi kétségünk sem lehet, hogy bár gyakran «affektálta» a tudatlant, nagyobb műveltségre tett szert, mint legtöbb érdemekben megőszült kor- sőt kartársa”. [14] ZILAHY KÁROLY (1838–1864) hírlapíró, kritikus Petőfi-életrajzából az is ismeretes, hogy Petőfi éjszakai őrsegei idején „lépéseit számítgatta vagy Horatiusból szavalt, – ez volt egyedüli mulatsága, ha sétája közben verset nem faragott”. [15] Öröklése idején pedig – Orlai Petrich Somát idézve – „faköpenyét versekkel írta tele”. [16]

A kiképzés végeztével az ifjú Petőfi egy bizonyos KARNER FŐHADNAGY transzportjával 1840. március 24-én hagyta el Sopront, mivel ezredének egy részét Tirolba, Bregenz környékére, illetve Horvátországba vezényelték. A hosszú utazás, a katonaelet számos megpróbáltatása és a tábori körülmények azonban hamarosan éreztették hatásukat egészségi állapotában, helyesebben annak jelentős romlásában is. „Az 1840. június 3-án Klagenfurtban kelt ezredparancsban az első századot értesítik, hogy Karner hadnagy transzportjából Petrovich Sándor közlegényt mint beteget máj. 24-én, a grácsi helyőrségi kórháznak adták ... át.” [17] Itt két hónapig ideglázzal, egy későbbi forrás szerint – modern megnevezéssel – tifusszal kezelték, ezután július közepén-végén Zágrábba ért, innen vezényelték Károlyvárosba a dandárgyakorlatra, mely 1840. szeptember 26. és október 2. között zajlott le. A hadgyakorlat alatt ismét megbetegedett, egy darabig a tábori kórház látta el, november elejétől azonban egészen a következő év január 20-áig a zágrábi Miltárspitalban gyógyították. [18] Az itt történekről Orlai Petrich Somma beszámolója alapján kapunk képet: „Majd elbeszélte Károlyvárosban szenvedett nyomorát. Ekkor tudtam

meg, hogy az őszi manővre alatt vért kezdett köpni, s így kórházba jutott, hol unalma elűzésére az orvosoktól könyveket kért. Ez érintkezés alkalmat szolgáltatott arra, hogy a mívelt s jólelkű orvos őt jobban megismerje, s egyszer egész bizalommal kérde: „Nem lenne-e kedve megszabadulni? Ön nem ide való”. – „Nekem mindegy, felelt Petőfi, másutt sincs mit reménylenem.” Az orvos erre elhallgatott, de néhány nap múlva egy pár magasabb állású tiszttel jelent meg a kórházban, kik ott felülvizsgálták, s ezek előtt azt nyilvánította, hogy Petőfi képtelen a szolgálatra, mire rövid időn többedmagával Sopronba szállíttatott, hol obsitját kikapta.” [19] UDVARDI CSERNA ISTVÁN (1825–1903) református lelkész és jogász tollából kicsit máshogyan értesülhetünk a leszerelés körülményeiről: „Élete fordulópontját az a Horatius képezte, melyet egy pár füzet Ossiannal a csákójába gyömösölt, s melyet montur- [legyenruha és felszerelés] vizitáló kapitánya észrevett. Ez a jólelkű kapitány – sajnálom, hogy nevét nem tudom – pártfogásába vette. Szupervizitációra [orvosi felülvizsgálatra] ajánlotta, és mint gyöngye testszervezetét – bakanyelven kiszuperáltatta.” [20] A két változat azonban abban mindenképpen egybecseng, hogy az irodalom, az írás és az olvasás, többek között éppen Horatius testi-lelki oltalmat jelentett számára, és szerepe volt abban, hogy „sorsának rabbilincse végre megtörtött” [21].

A katonai iratok – immáron Horatius nélkül – a következőképpen örökítették meg ezt a folyamatot. 1840. december 12-én Römer Konrád ezredorvos a napiparancs szerint Petőfit szolgálatra képtelennek minősítette, ennek következtében december 23-án elsőfokú felülvizsgálatra (Arbitrium) küldte. A december 28-ai ezredparancs másnap 10 órára három további közlegénnyel együtt rendelte másodfokú felülvizsgálatra (Superarbitrium), ami azonban ismeretlen okok miatt elmaradt. A parancskönyvek tanúsága szerint Petőfi végül 1841. január 20-áig, összesen csaknem négy hónapig maradt a kórházban; a superarbitrium január 25-én zajlott le, ahol az orvosbizottság megerősítette a korábbi döntést, így január 30-án rendeletileg mint szolgálatra képtelent saját kérésére elbocsátották. Február 10-én indították útba társaival együtt Sopronba, ahol február 28-án megkapták obsitjukat. [22]

Arról, hogy miben állott Alexander Petrovich közlegény alkalmatlan (Real-Invalid) volta, a felülvizsgálati bizonyítvány ad tájékoztatást. Korábbi diagnózisairól már volt szó, ebben az „elbocsátó” dokumentumban még egyebek is olvashatók, például a „gyöngye testalkat”, tüdőbajra és szívtágulásra való hajlam, melyet katonai szolgálata során, de önhibáján kívül szerzett és ami által közeledik a teljes, valódi rokkantsághoz. [23] Utóbbiakkal kapcsolatban DIENES ANDRÁS kétkezdését fejezte ki A Petőfi-életrajz orvos-kutatói című írásában [24] és további, részben a költő földi

maradványainak megtalálására irányuló orvosi megközelítésű kutatásra is utal, de úgyszintén megemlíti más szerzőket, akik Petőfi egészségével, fizikai, testi adottságaival foglalkoztak. A jelen évforduló kapcsán ezek közül egy korábbi, éppen az egyévszázados jubileum alkalmából megtartott előadásra, illetve annak cikké szerkesztett változatára érdemes kitérni: a *Fogorvosi Szemle* 1923. évi első számában jelent meg DR. SALAMON HENRIK dolgozata Petőfi koponyája és rendellenes fogazatának meghatározása címen, amelyben a korabeli források alapján rekonstruálta a szerző a költő felső szemfogainak rendellenes állását, illetve annak fejlődési, anatómiai, valamint egyik tejfogának korai kihúzása miatti másodlagos okait [25].

De visszatérve Dienes Andráshoz, aki Römer doktor diagnózisának helytálló voltát vitatni látszik – „Csak példaként említem meg a költő állítólagos tudóvszét, vagy Römer Konrád dr. ezredorvos különös diagnózisát, szívágulásra való hajlamát” –, sejtetve ezzel talán azt, hogy az ezredorvos nem csupán orvosi szempontokat vett figyelembe döntése meghozatalában. Ezzel ellentmond a korabeli katona-egészségügyi szabályzatokból következő felülvizsgálati rendszer és algoritmus, amely nem tett volna lehetővé „önkéntes felmentéseket”, de mindenképpen összhangban áll a Römerről fennmaradt forrásokból is megnyilvánuló művelt, jóindulatú és empatikus személyiséggel. Így mindenképpen – megkésett köszönetként – érdemes a Petőfi-200 ünnepkörhöz kötődően neki is emléket állítani. Az egyik korábbi idézet azt a jelenetet eleveníti fel, amikor a beteges könyvmoly közlegénnyel elbeszélget, könyvet ad neki és leszerelésre buzdítja. Ugyanez körvonalazódik KACZIÁNY GÉZA (1856–1939, tanár, publicista, politikus, miniszteri tanácsos) tollából: „Petőfi néhány leveléből s az ezred történetének lapjairól pontosan megállapíthatjuk a költő holtartózkodását egész baka-pályája alatt. A fárasztó menet hegyen-völgyön át Károlyvárosig beteggé tette őt s az őszi gyakorlatok még fokozták rosszul létét, mely alatt orvosa a főntebb említett Römer Konrad dr. volt, ki a betegen fekvő ifjúnak könyveket adott szórakozásul, majd midőn látta, hogy az elcsigázott fiatal katona vért kezd köpni, maga ajánlotta föl, hogy elbocsáttatását kieszaközli. Orvosi véleménye alapján Petőfi mint félrokkant kimustráltatott és Sopronba küldetett.” [26]

Römer Konrád életéről a magyar olvasók részletebben először ÁCS TIBOR hadtörténész egyik 1998-as írásából nyertek tájékoztatást, aki a katonaorvos 1851. október 31-én Milánóban készült személyi és minősítő lapját publikálta [27], korábbi forrásként még a doktor kortársai – személyes híre, hírneve mellett – nekrológiájából [28] ismerhették meg életét, de szakmai tevékenységét az utókor katonaorvoslás-története is jegyezte, az Osztrák-Magyar Monarchia császári sere-

gének neves katonaorvosi lapjában, a *Der Militärarzt*-ban is olvashatunk róla [29]. (A magyarországi származású, felvidéki németajkú családba született katonaorvos – talán éppen Petőfivel való kapcsolata okán – a hazai vonatkozó irodalom gyakran magyar névformával emlegeti, családtagjai azonban a rendelkezésre álló források alapján nem kötődtek a magyarsághoz, így nevüket eredeti németes formában használom.)

A katonaorvosi pálya választása Römer Konrád számára a családi hagyomány követését jelentette, „több generációra visszamenőleg orvos családból származik” [30], felmenői közül edesapjáról vannak források: JOHANN NEPOMUK RÖMER maga is 15 éven át tábori sebészként szolgált, és három fia követte őt hivatásában. A legismertebb és tudományos pályafutását tekintve legsikeresebb közülük a legidősebb fivér, ANTON RÖMER (1786–1842), sebész orvosdoktor, császári tanácsos, tábori törzsorvos. 1805-től volt a híres bécsi Josephinum, a katonaorvosi akadémia diákja, utóbb 1813/1814-től kórboncnoka, 1823-tól rendes nyilvános anatómia-professzora, egy időben igazgató-helyettese, a császári sereg tábori egészségügyi bizottságának (Feld-Sanitäts-Commission) és a bécsi orvostársaságnak (Gesellschaft der Aerzte in Wien) rendes, a drezdai orvosi és természettudományi társaságnak (Gesellschaft für Naturwissenschaft und Heilkunde) és boroszlói tudományos és patrióta társaságnak (Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur) levelező tagja volt. [31] A második katonaorvos fiú volt Konrád, a legkisebb pedig Johann. Utóbbiról annyi tudható, hogy az 1850 és 1855 között a bécsi tüzérség sebész főorvosa volt, és ekkor már a „Goldene Civil Ehren-Medaille”, a Polgári szolgálati érem elnevezésű osztrák katonai kitüntetés harmadik fokozatának kitüntetettje. [32]

Römer Konrád, a középső fiú 1807. október 18-án született Pozsonyban, itt végezte gimnáziumi tanulmányait, és 1825-ben lett a Josephinum (Collegium Medico-Chirurgicum Josephinum) diákja, 1833 júniusában orvosi, sebészi, illetve szülész-nőgyógyász és szemészorvosi doktori fokozatot szerzett. Disszertációját [33] a sérv kezeléséről írta; egyéb publikációja nem volt, de 1851-es minősítő lapja szerint mindenkor igyekezett szaktudását és orvosi képességeit, készségeit szinten tartani. Még ugyanebben az esztendőben az akkor éppen Szlavóniában állomásozó 12. (Nádor) Huszárezred tábori főorvosa lett. 1836-ban innen került a 49-es báró Hess Gyalogezredhez St. Pöltenbe, a következő évben pedig ezredorvosi kinevezést kapott a jelen téma szempontjából kiemelten fontos Gollner-féle Gyalogezredhez, amellyel együtt vonult 1839-ben Horvátországba, Zágrábba, ahol tábori törzsorvosi feladatokat látott el. Ez volt az az időszak, amikor élet-

Petőfi a silbakon verset ír a laköponyegre.

„Petőfi a silbakon verset ír a faköponyegre.” Korabeli metszet az őrbódéről
(forrás: http://misc.bibl.u-szeged.hu/14297/1/honved_003_002_003_074-079.pdf)

útja – a magyarság és a magyar irodalom számára oly szerencsésen – Petőfiével összekapcsolódott; a fennmaradt forrásokból tudjuk, hogy „kivételes jóindulattal viszonyul a beteg Petőfihez. Érdekli a sorsa, beszélget vele, könyveket visz neki”[34]. Így a két sors a viszonylag rövid párhuzamos időszak után elválik egymástól, Petrovics Sándor a hadseregtől, Rómer Konrád pedig a számára fontossá vált, talán ígéretes literátori karrier előtt álló szimpatikus beteg fiatallembertől. Ő ezután folytatja saját hivatását, ezredével, amelyet ekkoriban új ezredtulajdonosa után már Ernő főhercegről neveztek el, 1845-ben Fiumében állomásozik, a következő esztendőben pedig Triesztben. A magyar és az európai forradalmak alatt alakulatát Veronába vezényelték, és ekkor Rómer a főhadiszálláson a tábori kórházak főigazgatóságának tagjaként a vezető törzsorvosi feladatokat látta el hatalmas energiával, szervezőképességgel és szaktudással: rövidesen 15 tábori szükségkórházat állított fel, amelyek minden szükséges felszereléssel rendelkeztek, és így 7000 sebesült és beteg katona egyézségügyi ellátását biztosították.

A hadiorvoslás egyik alapvető tapasztalata, hogy a háborús halálos áldozatoknak csak egyötöde hal meg a szerzett sebesülésben, négyötödük a kialakult fertőzések következtében vesztí életét. A Santa Lucia-i, vicenzai és velencei hadi események során és után

tehát nem csak a több ezer sebesült gyógyítása jelentett szakmai kihívást Rómer doktor számára, hanem a hadszíntér mocskában és a sokezeres seregben összehúzott tömeg miatt fenyegető járványok (tifusz, kolera, mocsárláz/malária) visszaszorítása, elkerülése szintén jelentős szakmai bravúr volt tőle, amelyet 1848 decemberében a Polgári szolgálati érdemérem harmadik, arany fokozatával (Grosse Goldene Zivil-Verdienstmedaille) jutalmazott a katonai vezetés. A következő év végén a Toscanában lévő ezredben kitört trachoma járvány ellen védte meg a gondoskodására bízott katonáit.

1851-ben vette át a milánói helyőrségi kórház igazgató főorvosi beosztását – és a *Militärarzt* című folyóirat cikke megemlékezik róla –, hogy az 1853 február 6-án kitört lázadás alkalmával, amikor egy fanatikus csapat támadta meg a császári sereget, Rómer doktor kellő bátorsággal és körültekintéssel állt helyt.

Néhány hónappal később azonban egy ismeretlen és „alattomos betegség”[35] támadta meg szervezetét, amely ekkor még látható tüneteket nem mutatott, de a közeli halál érzetével töltötte el őt. Dr. Rómer Konrád másodosztályú törzsorvos 46 éves korában, 1853. július 24-én halt meg Milánóban, nagy tisztelettel és kiváló orvosi, sebészi hírnévvel övezve; teljes katonai szolgálata során volt tábori orvosasszisztens és orvos, tábori főorvos, ezredorvos, tábori törzsorvos, le-szolgált összesen 25 évet és 4 hónapot. Renoméjének, illetve a vele és Petőfivel kapcsolatban fennmaradt irodalmi források igazának bizonyítéka a már hivatkozott és Ács Tibor hadtörténész írásában ismertté vált minősítő lap adatközlése: „Kedélyállapota: nyugodt és jó természetű. Értelmi képessége: nagyon kiváló. Jól beszél és ír: németül, magyarul, latinul, olaszul, valamint ért szlávul. Tábori orvosi ismeretei és gyakorlati alkalmazhatósága: teljes értékű. Megbízhatósága és szorgalma: teljes mértékben megfelel. Magatartása előjáróival szemben: megfelelően udvarias. Alárendeltjeivel szemben: szigorúan megköveteli a kötelességeket, de jóakarátú. Viselkedése a katonákkal szemben: nagy bizalmat tanúsít irántuk. Erkölce: feddhetetlen. Hibája: nincs.”

Mindezzel együtt Milánóban azonban a helyi lakosság – a levert forradalmak utáni időszakban ez magától értetődő – mint a császári sereg tagjával szemben, nem volt iránta bizalommal. Érthető ez számunkra is, főként ha arra gondolunk, hogy az itáliai és a magyar forradalom és szabadságharc alatt ő és a mi, akkor újra mündérba bújtt költőnk, Petőfi Sándor egymás számára az ellenséget kellett volna, hogy megtestesítsék. A történelemben sokszor felmerülő, de igazán sok értelemmel soha fel nem tehető kérdés, hogy „mi lett volna, ha...?”. Ki tudja, hogy mi lett volna, ha Rómer doktor 1849-ben nem Itáliában, hanem Erdély-

ben szolgált volna? Tudott-e volna segíteni, ha Petőfi a segesvári harctéren sebesülten feküdt volna?

Azáltal, hogy 1840–1841-ben kimentette őt első katonai szolgálatából, még azzal együtt is kivívta a magyarság szimpátiáját, hogy a szabadságharc alatt a császári oldalon maradt – katonaeorvosként tulajdonképpen nem valamelyik szembenálló fél oldalán, hanem, ahogyan pályafutása igazolta, az Élet oldalán. Ezt az utólagos elfogadást lehet kiolvasni HUNYADY JÓZSEF (1921–1983) író, újságíró Petőfiről szóló életrajzi regényéből, a *Viharmadár*ból:

„Sándor katonáskodása során sokat betegeskedett. Vért köpött. Magas láz kerülgette. Csont és bőr volt. 1840 tavaszán, amikor ezredét áthelyezték Sopronból Ausztriába, magas, tifuszos lázzal ágynak esett Sándor. Két hónapig lebegett élet s halál között. Az volt a legnagyobb baj, hogy egyáltalán nem is akart meggyógyulni. Éjszakánként sikoltozva hánykolódott az ágyon: úgy vert a szíve, mintha ki akart volna ugrani bordái börtönéből. Amikor néha, rövid időre kicsit jobban volt, észrevette, van ott a kórházban egy katonaeorvos, bizonyos doktor Römer Konrád. Ez nem volt olyan karót nyelt, goromba, kincstári fráter, mint a társai. Ez odaül a beteg katona ágyára, és éjszaka visszajön, hogy maga adja be a lázcsillapítót. S megkérdezi, hogy van. Használt az orvosság, amit tegnap adtam?

— No, önkényes! — mondta Sándornak, 1841. január 18-án. — Maga úgy beteg, a legkisebb porcikája is, ahogyan az a nagy könyvben meg van írva! Mutogatni lehetne az orvosegyetemen a diagnosztikai órákon!!

Január 20-án a reggeli vizit alkalmával egy regiment katonaeorvos tódult be a kórterem ajtaján, s vagy egy óra hosszat vizsgálgatták Freywilliger Alexander Petrovicsot. A vizit után egy órával egyedül tért vissza doktor Römer, s a kezében egy pecsétes iratot lobogtattott:

— A felmentése, domine Petrovics! — kiáltotta latinul, hogy a többi beteg katona ne értse. — Soha jobbkor nem jöhetett volna ez a legutóbbi komoly roham! Ha akar, már ma ebéd után visszatérhet a századhoz. Vegye úgy, hogy máris fel van mentve a katonai szolgálat alól! Egy hét múlva megkapja az obsitot! De... a saját érdekében kérem, soha többé még a tájára se nézzen a kaszárnyának!”[36]

Azt tudjuk, hogy Petőfi nem fogadta meg az orvosi tanácsot, azt viszont nem, hogy valaha is eljutott-e híre az őt megmentő orvoshoz.

Petőfi életrajzírói között voltak, akik teljesen hasztalan, sőt káros kitérőnek értékelték az 1839 és 1841 közötti éveket a költő életében, Ács Tibor hadtörténész értékelése szerint, azonban: „sokévi kutatásom azt bizonyítja – írja –, hogy a több mint másfél évi katonáskodása nélkül az ifjú Petrovics nem vált volna Petőfivé. A katonai szolgálat a 17–18 éves ifjú formálódó

jellemében kitörölhetetlen és maradandó nyomokat hagyott, amelyek mely hatással voltak egész további életére.”[37] KERÉNYI FERENC irodalomtörténész megfogalmazásában pedig: „A katonáskodás ... minden eddigi életszakaszánál mélyebben és hosszabban hatott Petőfire. A közlegényi státus utóbb büszkén vállalt jelkép lett... Hogy ez nem csupán romantikus póz volt, hanem valóban megértette a 'közlegénység' lényegét, azt 1848-as, kiképzőtisztként írt debreceni vers, a Tiszteljétek a közkatonákat! mutatja.”[38]

Méltó, hogy a Petőfi 200 jubileum kapcsán Konrad Römer ezredorvosról is megemlékeztünk, hiszen neki is köszönhető, hogy Petőfi Sándor az lehetett a magyar irodalom, történelem és a nemzeti identitás számára, akit országos programokkal ünneplünk most, 2023-ban, nem pedig csupán egy költőnek indult korán elhalt gyermekember közlegény.

Felhasznált irodalom

- [1] A forrásokat egybeszerkesztve vö. Hatvany L. Így élt Petőfi. 1. Budapest: Akadémiai Kiadó; 1967. p. 291-328.
- [2] Bayer F. Petőfi katonáskodása. Nyílt levél Meltz Hugó úrhoz. Koszoru. 1879: 272-276.
- [3] A teljesség igénye nélkül vö. Ács T. „Katonának száműzött balvégzetem...”. Új adatok Petőfi katonáskodásáról. Kortárs. 1982. 3: 452-455.; Uő: Petőfi nyomában. „Invalidus valék...” Magyar Honvéd. 1990. december 14.: 42-43.; Uő: Új iratok Petőfiről. „Tarka élet”. Magyar Hírlap. 1991. február 9.: 2.; Uő: Petőfi Sándor, az önkéntes katona. Honvédségi Szemle. 2005. 5: 119-129.; Uő: Petőfi Sándor közkatonai szolgálatának dokumentumairól. Hadtörténelmi Közlemények. 2011: 527-545.
- [4] Kiss J. Petőfi-adattár. 3. Budapest: Akadémiai Kiadó: Balassi; 1992. p. 20-31., 197-203.
- [5] Szinyei J. Magyar írók élete és munkái. 10. kötet. Budapest: Hornyánszky; 1905. col. 928.
- [6] Sass I. Petőfi katonáskodása Sopronban 1839–40. Vége. Vasárnapi Újság. 1884. 7: 102.
- [7] Petőfi S. K... Vilmos barátomhoz. In: Petőfi Sándor összes versei. Budapest: Osiris; 2019. p. 66.
- [8] Militärschematismus des österreichischen Kaiserthumes. 1845. Wien: K. k. Hof- und Staats-Aerial-Druckerei; 1845. p. 206.; Militärschematismus des österreichischen Kaiserthumes. 1846. Wien: K. k. Hof- und Staats-Aerial-Druckerei; 1846. p. 206.; Petőfi ezrede. Pesti Napló. 1898. december 10.: 7.
- [9] Kerényi F. Petőfi Sándor élete és költészete. Budapest: Osiris; 2008. p. 61.
- [10] Sass I. Petőfi katonáskodása Sopronban 1839–40. Vasárnapi Újság. 1884. 6: 87.
- [11] Uott.
- [12] Orlay S. Adatok Petőfi életéhez. 1. Budapesti Szemle. 1879. január-február: 9.
- [13] Sass I. Petőfi katonáskodása Sopronban 1839–40. Vasárnapi Újság. 1884. 6: 87.
- [14] Marót K. Fejezetek a Petőfi-kérdéshez. Irodalomtörténet. 1913: 22-23.

- [15] Zilahy K. Petőfi Sándor életrajza. Pest: Emich Gusztáv; 1864. p. 23.
- [16] Orlay S. Adatok Petőfi életéhez. 1. Budapesti Szemle. 1879. január-február: 8.
- [17] Ács T. Petőfi Sándor közkatonai szolgálatának dokumentumairól. Hadtörténelmi Közlemények. 2011: 534.
- [18] Baróti L. Petőfi katonáskodása. Irodalomtörténet. 1912. 7: 382.; Kerényi F. Petőfi Sándor élete és költészete. Budapest: Osiris; 2008. p. 64.
- [19] Orlay S. Adatok Petőfi életéhez. 1. Budapesti Szemle. 1879. január-február: 13-14.
- [20] Udvardi Cserna I. Miért lett Petőfi katona. Vasárnapi Újság. 1884. 3: 42.
- [21] Sass I. Petőfi beáll katonának. Vasárnapi Újság. 1883. 52: 842.
- [22] Ács T. Petőfi Sándor közkatonai szolgálatának dokumentumairól. Hadtörténelmi Közlemények. 2011: 534-536.; Baróti L. Petőfi katonáskodása. Irodalomtörténet. 1912. 7: 383-384.
- [23] Vö. Kiss J. Petőfi-adattár. 3. Budapest: Akadémiai Kiadó: Balassi; 1992. p. 28-29.
- [24] Dienes A. A Petőfi-életrajz orvos-kutatói. Orvosi Hetilap. 1959: 1059.
- [25] Salamon H. Petőfi koponyája és rendellenes fogazatának meghatározása. Fogorvosi Szemle. 1923. 1: 3-56.
- [26] Kacziány G. Petőfi ezrede. 3. Magyarország. 1917. július 3.: 4.
- [27] Ács T. Petőfi orvosa. Magyar Hírlap. 1998. január 24.: 15.
- [28] Necrolog. In: Oesterreichischer Soldatenfreund. 27. August 1853.: 548-549.
- [29] Kirchenberger, S. Aus der Zeit Radetzky's. Militärarzt. 1892: col. 69.
- [30] Osztovics Sz. „Sors, nyiss nekem tért”. Petőfi Sándor életének krónikája. Budapest: Osiris; 2022. p. 244.
- [31] Lohff, B. Die Josephs-Akademie im Wiener Josephinum. 1785–1874. Wien: Böhlau; 2019. p. 119-120.; Militärschematismus des österreichischen Kaiserthums. Wien: Kaiserl. königl. Hof-und Staatsdruckerey; 1841. p. 445.
- [32] Militärschematismus des österreichischen Kaiserthums. Wien: Kaiserl. königl. Hof-und Staatsdruckerey; 1850. p. 577.; 1851. p. 620.; 1852. p. 700.; 1853. p. 759.; 1854. 782.; 1855. p. 813.
- [33] Roemer, Conradus: Dissertatio Inauguralis Anatomico Pathologico-Chirurgica Sistens Tractatum De herniis. Vindobonae: Typis Leopoldi Grund; 1833. 71 p.
- [34] Osztovics Sz. „Sors, nyiss nekem tért”. Petőfi Sándor életének krónikája. Budapest: Osiris; 2022. p. 34.
- [35] Juhász A. Dr. Max Neuburger, a bécsi egyetem tanára beszél elfelejtett nagy magyar katonaorvosokról és a Josephinum százötvenéves jubileumáról. Magyar Hírlap. 1935. november 24.: 25.
- [36] Hunyady J. Petrovics közlegény. Rövidített részlet a szerző Viharmadár című Petőfi-életrajzából. Lobogó. 1973. január 3.: 5.
- [37] Ács T. Petőfi orvosa. Magyar Hírlap. 1998. január 24.: 15.
- [38] Kerényi F. Petőfi Sándor élete és költészete. Budapest: Osiris; 2008. p. 65.

Orvoslás és ápolás – egy érme két oldala

SÖVÉNYI FERENCÉ

nyugalmazott országos főnővér

sovenyi.ferencne39@gmail.com

*„A hivatás az életünkben az,
ahol a szenvedélyeink találkoznak
a világ szükségleteivel”*

(Carl Frederick Buechner
amerikai író és teológus)

Jól ismert az „érmének két oldala van” mondás, de ritkán folytatjuk azzal, hogy amennyiben az egyik oldal megkopik, vele együtt tönkremegy a másik is. Őrizni kell hát mindkét oldal épségét, szépségét, hogy megtartsa az értékét.

Az egészségügyi ellátást nyújtó rendszerben alapvetően két eltérő feladatú diszciplína – az orvoslás és az ápolás – szinte mindig együtt van jelen.

Az orvoslás elsősorban a betegségekkel foglalkozik, mélyben kutat, okot keres és a gyógyításra koncentrál. Az ápolás főleg a beteg emberrel foglalkozik, az „ok-okozat” átmeneti vagy végleges megoldására törekszik.

Ez a kapcsolati rendszer általában háromszereplős, mégis legtöbbször csak az „orvos-beteg kapcsolat” kerül említésre, pedig létezik egy nagyon bonyolult „ápoló-beteg kapcsolat” is. Ebben valósul meg a kiszolgáltatott helyzetben lévő ember segítése olyan módon, hogy képes legyen megőrizni emberi méltóságát minden helyzetben és szégyenérzet nélkül fo-

gadja el a jelenlétünket, segítségünket. Itt történik meg a nem orvosi végzettséghez kötött, de orvosi jellegű, számtalan beavatkozás is, valamint a betegség által kiváltott testi és lelki zavarok okozta kiszolgáltatottság feloldása, és ha lehetséges, mielőbbi megszűntetése.

Ehhez magas szintű ismeretek kellenek az ember testéről, fizikai és pszichés működéséről, az egyes körképeket kísérő tünetekről, a szociálpszichológiáról, a pedagógiáról. A meghallgatás, a kérdés művészete, az empátiás képesség, a magas fokú emberi tisztelet, a nagyon fejlett erkölcsiség az ápolásban elengedhetetlen.

Fontos, hogy a két hivatás megértse egymást, ennek alapvető eszköze a keretek szabályozása oly módon, hogy az azonosság, az átfedés és a különbség világos legyen. Ezen a területen van még teendő, de külön értékelendő és előremutató a Magyar Orvosi Kamara elnökének kijelentése: „...de ami ‘medikalizálódik’, az nem mind orvosi tevékenység/feladat.” (Kincses Gyula).

A tudomány nem öncélú, de hogy az egyes tudományterületek eredményei a gyakorlatban hasznosuljanak, valamilyen szervezeti forma szükséges. A pedagógia esetében az oktatási rendszer, az orvoslás és ápolás esetében a széles értelemben vett egészségügy:

- mint az egyes tudományterületek eredményeinek „intézményes”, gyakorlati alkalmazása,
- mint a különböző intézmények, intézkedések, tevékenységek rendszere,
- mint „találkozás-szervező” az orvoslás, az ápolás és egyéb egészségügyi ellátások

fotó: canva.com, Elmar Gubisch

képviselői és az ellátásra szorulóknak között, és nem utolsó sorban

- mint – állami vagy biztosítói forrásából – a „szolgáltatást vásárló”.

Az ápolás és orvoslás ebben a korántsem egyszerű rendszerben fejti ki tevékenységét a partikuláris érdekhullámok csillapításával.

A két hivatás – orvoslás és ápolás – fejlődése eltérő utat járt be. Az ősidőig visszanyúló tradíciókkal rendelkező orvoslással szemben a „világi ápolás” kialakulása, haladása csak néhány száz évre tehető, így magán viseli az elmaradottság jellemzőit is.

A hivatások legjellemzőbbje, a „saját szférában” meglévő autonómia, amely az orvoslás vonatkozásában – szemben az ápolással – szinte megtörések nélkül teljesedett ki.

Az orvostudomány fejlődése, a gyógyítás haladása, annak technikai változása szinte törvényszerűen magához ragadta az ápolást, és így fokozatosan kialakult napjaink „gyógyító-kezelés” típusú, erősen feladatorientált ápolási gyakorlata.

Az ápolókat sokszor illettük a „láthatatlan légiónak” kifejezéssel, hiszen az általuk végrehajtott tevékenységek írásos igazolása régebben „átadó naplókban” lapult. A rendszerváltást követő egészségügyi törvénykezésben az „egészségügyről rendelkező 1997. évi CLIV. törvényben” először történt meg, hogy önálló paragrafusok rögzítik az ún. egyéb egészségügyi ellátások sokaságát, közöttük az ápolást is. A törvény 98.§. (5) bekezdése szerint: „Az ápolási, gondozási tevékenységről ápolási, gondozási dokumentációt kell vezetni, amely része az egészségügyi dokumentációnak.” Így vált láthatóvá az ápolási ellátás is.

De hogy mennyire nem volt zökkenőmentes a jogalkotás, azt legjobban egy orvos jogász közkinccsített megállapítása igazolja:

„A magyar egészségügy orvos-centrikus mivoltából adódik, hogy gyakran elfelejtik, még a jogalkotók is, hogy az egészségügy nem kizárólag az orvostársadalom egészét jelenti, pedig elég volna átlapozni az egészségügyi törvényt.” (DR. KOVÁCSY ZSOMBOR)

Hazánkban az orvoslás és ápolás között a legjelentősebb különbséget az oktatás eltérő szintje mutatta. Mondhatjuk azt is, hogy az ápolás – ellentétben a fejlett egészségüggyel, oktatásüggyel rendelkező országokkal – a tudományból való részesülése még csak néhány évtizedre tehető.

Amint az ápolás helyet kapott az egyetemek falai között, a „tudományok fellegvárában” hamarosan kirajzolódott, hogy az „ápolási beavatkozások tanán” túl, az ápolás „multidiszciplináris” jellegű tudomány. Felhasználja a fizika, a biológia, az orvosi tudományok, a társadalomtudományok és magatartástudo-

fotó: carva.com, LightFieldStudios (Getty Images)

mányok ismeretanyagát, technológiáját és ma már van saját terminológiai szókincse is.

Az orvosok oktatása/képzése egységes egyetemi alapképzésre épülő későbbi szakosodás. Ezzel ellentétben az ápolók képzési szintjét kettősség jellemzi. Egy részük oktatása/képzése a felsőoktatásban az orvosképzéshez hasonló jellemzőkkel bír. Másik részük a szakképzés rendszerében, elsősorban a „beavatkozások tanából” szerzi tudását, gyakorlatát. De van egy alapszabály, nevezetesen az, hogy egy „adott beavatkozást” bármilyen szinten szerzett ápolói vagy orvosi végzettséggel rendelkező személy végzi is, csak a „kompetenciák és a szakma szabályai” szerint teheti.

Tegyük egy kis kitérőt a „kompetencia” mezejére. Gyönyörű magyar nyelvünkben a kompetencia kifejezést több rokon értelmű és egymás tartalmát kiegészítő szóval szoktuk jellemezni. Latin eredetű szó, fordítása: alkalmasság, ügyesség, de gyakori fordítás az illetékeség, hatáskör, tevékenységre való jogosultság, szakértelem, hozzáértés, alkalmasság, egy adott tevékenység elvégzéséhez szükséges „képességfedezet” (ismeret, tudás, jártasság, készség). A szakmai jellegű képzések esetében – legyen az orvosi vagy ápolói – kettősség jellemző, nevezetesen: „kimeneti”, azaz mit és milyen szinten kell tudni, és „gyakorlati” kompetencia, az adott tevékenység – esetünkben az orvosi, vagy ápolói tevékenység – miértjét adja. Ezek egy „kompetenciaháló” alkotnak. Az ápolás esetében az egészségügyi törvény így fogalmaz: az ápolás kivitelezése ápolói döntés alapján önállóan, orvosi rendelkezés alapján, de önállóan, vagy csak orvossal együttműködve teljesíthető. Ha elemezzük, az orvoslás területén hasonló a helyzet. Egyik konferencián hangzott el: „Egyetértés van abban, hogy a kompetenciák észszerű rendezése után nem az orvosnál kötne ki az a beteg, akit egy jól képzett ápoló is el tud látni – mint a világ számos országában” (DR. KOMÁROMY ZOLTÁN).

A két hivatás – orvoslás és ápolás között – még mindig nagy az eltérés a társadalmi megítélés, megbecsülés területén. A közvélemény nem mindig értékeli

azokat a készségeket és kompetenciákat, amelyeket az ápolók az oktatás/képzés és innováció révén sajátítottak el. Néha az egészségügyi rendszeren belül is sérül az ápolás értéken való kezelése, így nem csodálható, hogy gyakran az ápolók „önbecsülése” is gyenge, pedig fokozatosan önálló egészségügyi szakembereké váltak és nagy tudással rendelkeznek.

A kezdetben hazánkban nagy vitát kiváltó fogalmakat, mint ápolási diagnózis, ápolási terv, ápolási dokumentáció – amelyek ma már hazánkban az ápolástudomány és ápolási gyakorlat természetes fogalomrendszerét alkotják –, a jog is megerősíti, az első magyarul készült ápolástudomány tankönyv pedig „örzi”.

Oláh András (szerk.): Az ápolástudomány tankönyve. Medicina, Budapest, 2012 (fotó: canva.com, anlomaja)

Ez az írás elsősorban a „honnan jöttünk”, a „félúton vagyunk” és a „sok még a teendő” tükré. Ezt igazolják a két évtizeddel ezelőtt írt üzenetnek számító sorok is:

1. *Az ápolás legyen hivatás. A képzett nővér segítse az orvost és egészítse ki a betegek ellátását a szakszerű ápolással. A kórház, mint professzionista bürokrata szervezet fogadja el, hogy két professzionista csoport végzi a szervezetre jellemző összetett munkát. A menedzsment feladata a kettősségből származó feszültségek feloldása, és az abból származó előnyök maximális kiaknázása.*
2. *Az egészségügyért felelős személyek, intézmények, hatóságok és szervezetek együttesen dolgozzanak a kívánatos, az orvos-nővér kapcsolat akadályainak lebontásán, aminek már az egyetemi-főiskolai képzés alatt meg kell kezdődnie.*
3. *A nővérek felkészítése arra a feladatra, ami – a kórházi menedzsmenttel együtt dolgozva – a kórházak működőképességének a biztosítását jelenti.*

(DR. RÉTHELYI MIKLÓS) [4]

Felhasznált irodalom:

- [1] Moloney MM. Professionalization of nursing. Current issues and trends. 2. ed. Philadelphia : Lippincott Company; 1992.
- [2] Illei Gy. Ápolás az ezredforduló küszöbén. Nővér 1998; 11(6): 3–10.
- [3] Sövényi F., Perkó M., Fedineczné Vittay K. Ápolásról másként, avagy miről is beszélünk? LAM 2018; 28 (6–7): 465–476.
- [4] Réthelyi M. Az ápolók szerepe, helye, kompetenciája a jövő egészségügyében: hazai és nemzetközi kitekintés. Magyar Orvos 2003; 11(3): 40–43.

Az ápolás tudománya és művészete

A 30 éves gyulai felsőfokú ápolóképzés múltja és jelene

DR. BEKE SZILVIA

dékanhelyettes, Gál Ferenc Egyetem Egészség- és Szociális Tudományi Kar

beke.szilvia@gfe.hu

„Az ápolás magában foglalja a művészetet, a humanisztikus irányultságot, az egyén értékének érzését, intuitív etikai érzékét és a megtett cselekvés megfelelőségét.”

(Myrtle Aydelotte)

GYULA városáról sokaknak a gyönyörű belváros, a gyógyvíz és az ahhoz kapcsolódó turisztikai attrakciók jutnak eszébe, ugyanakkor a város egészségügyi múltja is legalább ekkora jelentőséggel bír, melynek minőségét évtizedek óta meghatározza az ápolóképzés.

A betegellátást segítő ápolóképzést először a Magyar Vöröskereszt indította, melyet 1949-ben államosítottak és a képzésre szolgáló épületet a megyei kórház területére, de attól elkülönítve, külön telekkönyvi számon bejegyezve alakították ki. Az akkori iskola igazgatója 1949-től 1978 júniusáig DR. ROZSNYAI LÁSZLÓNÉ volt. A képzés kezdetben nappali, majd 1959-től munka melletti formában is zajlott. A kezdeti ápolóképzés később kibővült érettségihez kötött gyógyszer-tári, illetve röntgenasszisztensi képzéssel.

Az egészségügyi képzés 1975. évi megreformálását követően megindult a 3-éves nappali egészségügyi szakiskolai kurzus, ahol a nyolc általánost befejező diákok részére biztosítottak továbbtanulási lehetőséget. A képzettségük megegyezett az egészségügyi szakközépiskolásokéval, ugyanakkor a munkába állást követően egy tízhónapos szakosító tanfolyamot kellett elvégezniük szakterületüknek megfelelően.

Az egészség- és társadalomtudományok folyamatos fejlődése, az ország társadalmi és gazdasági változásai új kihívások elé állították a betegellátást és az ápolói hivatást választókat is. Az egészségügyi ellátási struktúra átalakítása előre vetítette, hogy az ápolószemélyzet számára is egy mélyebb, más szakmai felkészültség válik szükségessé. Az Európai Tanács normáinak megfelelően döntés született arról, hogy az érettségit követően az ápolói hivatásra készülők egy része kö-

zép fokú egészségügyi szakképzésben, míg másik része hároméves, főiskolai szintű oktatásban részesüljön, úgy, hogy a két rendszer közötti átjárhatóság biztosított legyen.

Az új képzési modell szakmai tananyaga teljes mértékben illeszkedett az új ápolásfilozófiához, mely az ápolási folyamat keretében tervezte, hajtotta végre és értékelte a beteg személyre szabott ellátását.

Gyulán, az egykori Pándy Kálmán Megyei Kórház, a jelenlegi Békés Megyei Központi Kórház vezetése folyamatosan kiemelkedő szerepet töltött be a helyi egészségügyi képzésben. DR. SZEPESVÁRI ELEMÉR, aki 1988-ban kapott kinevezést a kórház főigazgatói feladataira, mintegy „álomként” dédelgette azt, hogy Gyulán főiskolai szintű oktatás formájában induljon meg az ápolóképzés. Az álom megvalósulása nem váratott sokat magára, 1991-ben a Népjelölti Minisztérium képviselői személyesen tettek látogatást a városban, megtekintve azt a humán és infrastrukturális hátteret, mely lehetővé tette a képzés megszervezésének elindítását.

1991. december 2-án Gyula Város Képviselőtestülete hivatalosan is döntést hozott az egészségügyi főiskola megszervezéséről, melynek helyszínéül az amúgy is egészségügyi képzési célra épült Szent István utcai épületet választotta. Az épületben 1993-ban vette kezdetét és zajlik azóta is a korábban diplomás ápolónak nevezett, ma ápolás és betegellátás alapszak, ápoló szakirányú képzés.

Nem szabad megfeledkeznünk a város akkori polgármesteréről, DR. POCSAY GÁBORRól sem, akinek folyamatos tárgyalásai, egyeztetései jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy az akkori DOTE Nyíregyházi

A Gál Ferenc Egyetem gyulai karának épülete (fotó: Borbóla Gábor)

Egészségügyi Főiskola kihelyezett tagozataként kezdődhetett meg az oktatás Gyulán, valamint az akkori ápolási igazgatóról, KISS FERENCNÉRŐL és a kórház orvosigazgató-helyetteséről PROF. DR. PINTÉR MIKLÓSRÓL, aki az intézmény első szakigazgatói feladatait is ellátta. [1]

Az 1993/94-es tanévben 42 hallgató nyert felvételt, majd ez a szám folyamatosan emelkedett. Az 1994/95-ös tanévben 92 diák nappali és 22 levelező tagozaton, míg az 1995/96-os tanévben 131 nappali és 55 levelező tagozatos kezdte meg tanulmányait. Az 1996-os tanévre a diplomás ápolói hallgatólétszám megközelítette a 300 főt.

A főiskola a városi és megyei vezetésnek is köszönhetően fejlődésnek indulhatott, folyamatos bővítésre kerültek az oktatói állások, valamint az oktatást szolgáló infrastrukturális feltételek is. 1995. januárjában DR. DANKÓ MIKLÓS, egyetemi docens, majd később főiskolai tanár került beiktatásra az intézmény élére mint szakigazgató, aki munkássága alatt folyamatosan nagy hangsúlyt fektetett az intézmény fejlesztésére, valamint a diákok tudományos, kutatói tevékenységének megalapozására. A 2013. évben bekövezett haláláig a főiskola meghatározó egyénisége volt.

Az 1995. évben az akkreditációs bizottság is látogatást tett az intézményben, melyet a benyújtott önértékelési jelentés és a helyszíni látogatás alapján „erős” képzési színvonalúnak minősített.

A Főiskola akkori életének legdinamikusabb változását a külföldi kapcsolatok jelentették, hiszen együtt-

működési megállapodás jött létre a finn Kajaani város főiskolai szövetségével, Helsinki (Vantaa) főiskolai szövetségével, valamint egy négyoldalú megállapodás aláírására került sor a németországi Neubrandenburg főiskolájával. A megállapodásnak köszönhetően ebben az évben öt finn hallgató érkezett az intézménybe és töltötte szakmai gyakorlatát Gyula városában, illetve a Pándy Kálmán Megyei Kórházban. [2]

1997. január elsejével az intézmény élére DR. DÓSA GÁBOR, traumatológus főorvos, főiskolai docens került kinevezésre. Ebben az időben az intézmény hat főállású, hét részállású, valamint félévenként közel negyven megbízott oktatóval dolgozott. A külföldi kapcsolatrendszerünk segítségével ennek az évnek már az első félévben három főiskolai hallgató Németországban, míg a második félévben öten Finnországban töltötték a gyakorlatukat. Az Egészségügyi Szakdolgozók X. jubileumi konferenciáján két hallgató, KOSZTOLÁNYI ESZTER III. és SZÍVÓS ZOLTÁN IV. éves hallgató vett részt. Az 1997. év mérföldkönek is nevezhető, hiszen ezen év nyarán vehették át diplomájukat kihelyezett egyetemi tanácsülés keretében Gyula város Polgármesteri Hivatalának dísztermében az első végzős nappali és levelező tagozatos évfolyam hallgatói. [3]

A kezdeti jelentős eredményeket követően a gyulai intézménynek is számos nehézséggel kellett szembenéznie, mivel a DOTE Nyíregyházi Egészségügyi Főiskolai Kar a kihelyezett szak gazdaságtalan működtetésére és az Egyetem eltérő regionális helyzetére és

Az első évfolyam végzős hallgatói a diplomaosztón – és a húszéves találkozón (fotó: Rusznyák Csaba)

szerepére hivatkozva nem kívánta tovább működtetni kihelyezett tagozatát. Mindezen nehézségek okán, számos tárgyalást követően a 2000-es évtől a gyulai intézmény a békéscsabai Tessedik Sámuel Főiskolához csatlakozott, és ugyanezen év március 1-től mint annak Egészségügyi Intézete működött. 2001 májusában az intézmény élére DR. KÖTELES LAJOST választják.

Dr. Köteles Lajos kinevezését követően a város az intézet fejlesztési javaslatait áttekintve, annak támogatásáról biztosította a főiskola vezetését, ezt követően új szakok beindítása és a Pécsi Tudományegyetemmel partnerségben kihelyezett szakokkal a térség munkaerőpiaci helyzetének erőteljes fejlesztése indult meg.

Ennek köszönhetően az idén ugyancsak jubileumát ünneplő általános szociális munka szak indulhatott 2003-ban, majd egyedülállóként, Magyarország gyógy- és termálvíz készletére és turizmusára alapozottan 2006-ban megtörtént az egészségügyi szervező szak, egészségturisztikai szakirány megalapítása, majd elindítása.

2002-ben stratégiai megállapodás született a Békés megyei Képviselőtestület Pándy Kálmán Kórháza és a Tessedik Sámuel Főiskola Egészségügyi Intézete között, minek köszönhetően a kórház állandó gyakorlati helyet biztosított a hallgatók részére, valamint a mentorálás szakmai és infrastrukturális feltételeit is meg-

teremtette. Ugyanezen megállapodás keretében történt meg a *Diploma Honoris* megalapítása, mely lehetőséget adott azon ápolók szakmai teljesítményének és munkásságának elismerésére, akiknek nem volt módjuk főiskolai szintű képzést végezniük, ugyanakkor tevékenységük és szakmai munkájuk színvonala megfelel a főiskola által elvártaknak. Az első ilyen elismerés átadására 2002. október 22-én került sor, melyet SÁNDOR PÁLNÉ „ELÍZ NŐVÉR” vehetett át. Az elmúlt években több mint húsz ilyen elismerő oklevél átadására került sor.

A fiatalok képzésén túl a 2002-es év egy új kezdeményezés elindulását is jelentette, mely azóta is jelentős mértékben hozzájárul a város szépkorú lakosságának testi és lelki egészségvédelméhez. 2002 tavaszán kelt életre a „Nyugdíjasok Akadémiája”, ahol természetgyógyászati előadásoktól elindulva, otthonápoláson, táplálkozási ismereteken keresztül egészen az idegen nyelv, informatikai és napjainkban közlekedésbiztonsági, vagyonvédelmi és egészségmegőrzési praktikákig nagyon sok mindennel találkozhattak az érdeklődők. Az Akadémiát Dr. Köteles Lajos, az intézet akkori vezetője és VARGA ANDRÁS, a Gyulai Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesületének egykori vezetője álmodta meg, működésével nem csak szükséges tudást ad át, hanem közösségi hálóként is funkcionál. A pandémia alatt a jelenléti oktatás felfüggesztésével az Akadémia is szünetelt, csak 2021 második félévében sikerült újraindítani.

A következő néhány évben a stratégiai együttműködéseknek köszönhetően sikerült az intézet helyzetét stabilizálni, majd az új szakok beindításával jelentős hallgatói létszámnövekedést elérni. Ebben az időszakban számos új elképzelés látott napvilágot, melynek keretében az új képzésekhez konferenciaközpont, tanszálloda, európai szintű szakkönyvtár, életmentő tréning központ megvalósulását tervezték, ezeknek a terveknek az új épület, a korábbi Szabó Ktsz. irodaháza adta az alapot. A tervek részben megvalósultak, hiszen egy rendkívül színvonalas szakkönyvtárat tudhat magáénak ma is az Egyetem, valamint az életmentő tréning központ kialakítása is megtörtént. [4]

A lehetőségek, stabilizáció és a fejlődésre való törekvés nem tartott sokáig, mindössze 2008. december 31-ig. Ezt követően, 2009. január 1-jével újabb integráció várt az intézményre, mivel a szarvasi vízgazdálkodási és pedagógiai, a békéscsabai gazdasági, valamint a gyulai egészségügyi képzés a gödöllői székhelyű Szent István Egyetem része lett. [5]

Dr. Köteles Lajos még egy évig, 2010-ig látta el a gyulai intézmény vezetését, ezt követően PROF. DR. FODOR LAJOS vette át tőle ezen feladatokat.

Prof. Dr. Fodor Lajos vezetése egy újabb korszakot indított el a Főiskola életében, hiszen egy, a Szent Ist-

ván Egyetem összevont gazdasági és agrárképzését is magába foglaló Karon kellett az egészség- és szociális tudományi képzések helyét és szerepkörét megtalálni. Fodor professzor úr nagyságát mutatja, hogy ezen helyzetben is igyekezett olyan komplex fejlesztési irányt meghatározni, mely össze tudja kapcsolni ezen területeket, s lehetőséget teremthet új diszciplínák képzésbe történő bevonására. Vezetése alatt többször felmerült, hogy a három terület integrációját meg kellene szüntetni, mely a másik két terület

A kari könyvtár (fotó: Tari Róbert)

fejlődése szempontjából is előnyökkel járna, erre azonban nem került sor. A Szent István Egyetem égisze alatti működés éve alatt Professzor úr néhány évre távozott a gyulai intézet éléről, majd később, fenntartóváltást követően tért vissza az intézmény élére, akkor már mint az Egészség- és Szociális Tudományi Kar dékánja. 2017 óta az intézménynél a Szeged-Csanádi Egyházmegye Gál Ferenc Főiskola vette át a fenntartói szerepkört, mely a számos viharos évet követően ismételten a stabilizáció és fejlődés időszakát és lehetőségét hozta el a gyulai képzések számára. [6]

Az új fenntartó és a gyulai felsőoktatás iránti elkötelezettséget mutatja Gyula Város Képviselőtestületének döntése is, melynek értelmében 2017. január 31-i fenntartóváltástól számítottan minden évben ezt a napot a „GYULAI FELSŐOKTATÁS NAPJÁVÁ” nyilvánították, ugyanebben a hónapban az intézet a főiskola önálló Karává vált. [7] Nyári diplomaátadó ünnepségén a Gál Ferenc Főiskola rektora stratégiai megállapodást kötött a Békés Megyei Központi Kórházzal, a Gyulai Várfürdővel, valamint a Gyulai Kistérség Egységes Szociális és Gyermekjóléti Intézményével. Prof. Dr. Fodor Lajos haláláig ellátta vezetői feladatát, szívügyeként kezelve az egészségügyi képzés jövőjét. Halálát követően DR. HOMOKI ANDREA megbízott dékán, majd 2020-ban, a Gál Ferenc Főiskola egyetemmé válását követően DR. VINCZE GÁBOR c. egyetemi tanár dékáni kinevezése történt meg, aki a mai napig ellátja a Kar vezetői feladatait.

Az elmúlt három évben az ápolói hivatás szépségeinek bemutatása érdekében újabb lehetőségek nyíltak, így együttműködési megállapodás kötött a gyulai, békéscsabai, valamint hódmezővásárhelyi szakképzési centrumokkal, továbbá folyamatos kapcsolat alakult ki a közép- és felsőfokú egészségügyi képzés területén. A kórházzal való több évtizedes közös erőfe-

Az oktató kórház címet Prof. Dr. Dux László a Gál Ferenc Egyetem rektora és dr. Vincze Gábor PhD kari dékán adta át az intézményt képviselő dr. Szabó Ferenc orvos igazgató és Mészáros Magdolna ápolási igazgató részére (fotó: Gémes Sándor)

szítések eredményeként a Békés Megyei Központi Kórház 2022 szeptemberével hivatalosan is a Gál Ferenc Egyetem oktató kórházává vált. [8]

A Kar, oktatási feladatain túl kiemelten kezeli a segítő hivatást gyakorlók szemléletének, értékrendjének formálását is, mind a szociális, mind az egészség-tudományi képzések területén, melyet jól reprezentál az intézmény jótékonyági tevékenysége is. Az elmúlt években számos sikeres akciót bonyolítottak le a Kar oktatói és hallgatói, így:

- szakmai kirándulásokkal egybekötött jótékonyági akcióval látogatást tettünk BÖJTE CSABA testvér dévai gyermekotthonában,

- két alkalommal Csapira látogattak el hallgatóink, ahol hátrányos helyzetű gyermekeknek segítettek,
- Borsodivánkán pszichiátriai és szenvedélybeteg otthonában tehattunk látogatást,
- az élet hozta sajnálatos ukrán háború áldozataiként hazánkba érkező menekülteket is sikerült ruhákkal, tisztító- és testápolási szerekekkel támogatnunk.

A felsorolást még hosszan lehetne folytatni, de talán mondhatjuk, hogy eme támogatói attitűd szimbólumaként is jelenik meg az épület előtt található kupakgyűjtő szív, melyben az egy év alatt összegyűjtött kupakokért kapott összegből egy, az egészségüghöz vagy szociális szférához tartozó szervezetet igyekszik a Kar támogatni. [9] Az első ilyen átadásra 2022-ben került sor, amikor is a KORAMENTOR ház tevékenységét és szolgáltatásait igyekeztünk segíteni.

Az ápolóképzés idén 30 éves fennállása nem csak az emlékek felidézésére ad alkalmat, melyben voltak viharos és szélcsendesebb időszakok is, de egy kis számvetésre is lehetőséget teremt. Elmondható, hogy mintegy ezer felsőfokú végzettségű ápolót adhattunk a megyének és a régióknak, akik közül több mint százan már diákkorukban megmérettették magukat a tudományos világban, helyi és országos szinten egyaránt, büszkélkedhetünk Országos Tudományos Diákköri Konferencián elért első és második hellyel, büszkék lehetünk arra, hogy az itt végzetek közül többen szereztek doktori fokozatot, s ma a felsőoktatásban igyekeznek átadni tudásukat.

Talán e területen a legbüszkébbek arra lehetünk, hogy a képzés során a legfőbb szempont ma is, hogy az ápolás egyszerre művészet és tudomány, mely so-

rán hallgatóinkat igyekszünk arra a szemléletre megtanítani, hogy az ápolás során betegek soha ne érezzék kiszolgáltatottságukat, de érezzék, hogy a segítő kéz mindig ott van, ha szükség van rá.

Forrás

- [1] Szicsek M., Kiss F., Boda Z.: A diplomás ápolóképzés előzményei Gyulán. In: Évtized könyv – A gyulai főiskolai oktatás első évtizede. Szerk.: Dr. Köteles Lajos. Gyula, 2003.
- [2] Dankó M.: Beszámoló a DOTE Egészségügyi Főiskolai Kar Diplomás ápoló szak 1995. évi tevékenységéről. In: Évtized könyv – A gyulai főiskolai oktatás első évtizede. Szerk.: Dr. Köteles Lajos. Gyula, 2003.
- [3] Dósa G.: Beszámoló az 1996/97 tanévről Losonczy László hivatalvezetőnek címezve. In: Évtized könyv – A gyulai főiskolai oktatás első évtizede. Szerk.: Dr. Köteles Lajos. Gyula, 2003.
- [4] Új szakkönyvtár és Kollégium. Békés Megyei Hírlap, 2003. 10. 22.
- [5] Bod T.: Viharzónában a viharok felsőoktatás. Népszava, 2016. november 30.

Internetes hivatkozások

- [6] A Gál Ferenc Főiskola veszi át a gyulai felsőfokú egészségügyi képzést (2017. 01. 17.) <https://www.magyarkurir.hu/hirek/a-gal-ferenc-foiskola-veszi-at-gyulai-felfok-egeszsegugyi-kepzeset> Letöltés ideje: 2023. 01.15.
- [7] Konferenciát tartottak a gyulai felsőoktatás napján (2018. 02. 05.) <https://www.magyarkurir.hu/hirek/konferenciat-tartottak-gyulai-felfok-egeszsegugyi-kepzeset> Letöltés ideje: 2023. 01.15.
- [8] Oktató kórház címet kapott a Békés Megyei Központi Kórház (2022. 09. 23.) <https://bmkk.eu/hirek/oktato-korhaz-cimet-kapott-a-bekes-megyei-kozponti-korhaz/> Letöltés ideje: 2023.01.15.
- [9] Kupakgyűjtő szívet helyeztek el a Gál Ferenc Egyetem épülete előtt (2021. 05. 05.) <https://www.gyulaihirlap.hu/137967-kupakgyujto-szivet-helyeztek-el-a-gal-ferenc-egyetem-elott/> Letöltés ideje: 2023.01.15.

Kupakgyűjtő szív az épület előtt
(fotó: G. Tölgyesi Ágnes)

MEMOÁR

Könyvtáraink közös emlékezete

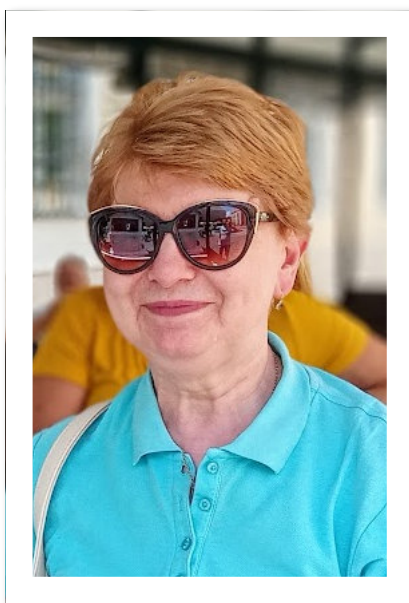
1. történet

Emlékeim az orvosi könyvtárosként ledolgozott több mint 30 évről. Nem csak a szépre emlékezem

Felkérést kaptam az *Orvosi Könyvtárak szerkesztőségétől*, hogy hasznos tanácsokkal, praktikus ötletekkel, de leginkább a sokéves gyakorlati tapasztalatommal próbáljam segíteni az aktív könyvtárosok munkáját. Főleg pozitív gondolatokat vártak tőlem, sajnos, én nem csak a szépre emlékezem.

Először is nagyon drukkolok, hogy a MOKSZ továbbra is önálló szervezet maradjon. 1996-ban éppen azért küzdöttünk, hogy önálló szervezetünk legyen, megalakulhasson az orvosi könyvtárak összefogásával a Szövetség. Ha csak az *Orvosi Könyvtárak* folyóiratot és a *MOKSZ levelezőlistát*, mint két „sikertermékünket” említem, akkor mindenképpen megérte a MOKSZ megalapítása, mert szerintem nagymértékben tudják segíteni tagkönyvtáraink munkáját.

5 éve mentem nyugdíjba, 2017. decemberében. 1984. januárjától kezdtem orvosi könyvtárban dolgozni az Egészségügyi Minisztérium épületében működő ESZTIK könyvtárban (Egészségügyi Minisztérium Szervezési, Tervezési és Információs Központja). Az első évek békeévek voltak (csak akkor még nem tudtuk!). PERCZE ESZTER főnöknőmtől nagyon sokat tanultam a szakma mellett az emberekkel való kapcsolattartás-

FONTOS TAPASZTALAT

1. Feltétlenül kompromisszumkésznek kell lennünk. Meg kell tudni találni azt a pontot, amíg ellenállhatunk a főnök utasításának.
2. Érdekes a könyvtárról rövid, jól áttekinthető tájékoztatót készíteni, ezt később mindig frissíteni.

ról, a munkatársakért való kiállásról, munkaszervezésről.

1987. július 1-től az ESZTIK könyvtár beleolvadt az Országos Orvostudományi Információs In-

tézet és Könyvtárba (OOIIK). Az OOIKK, majd jogutódjainál dolgoztam tovább gyakorlatilag ugyanabban a könyvtárban könyvtárosként, könyvtárvezető helyettesként, majd 2003. decemberétől nyugdíjazásomig könyvtárvezető munkakörben.

Átszervezések, átnevezések, létszámcsoökkentések, költözködések néhány esetben csak a munkaszobákkal (Hold utca, Zrínyi utca, Fogaskerekű utca, Szentkirályi utca), majd a könyvtár állományának összeköltöztetése a két telephelyről, majd ideiglenes helyekre, illetve a könyvtár jelenlegi (végleges?) helyére a Szentkirályi utcai épületbe. Az átszervezések esetében általában új, nem minden esetben könyvtárbarát, főnököket kaptunk.

Utólag végiggondolva magam sem értem, hogy volt erőnk ezt a sok változást túlélni. Az egyik szobánk falán az alábbi felirat szerepelt: *„A végén minden jóra fordul. Ha nem, akkor még nincs vége.”* Ebben bízunk, reméltük, hogy a sok változás végén egy normálisan működő könyvtárban fogunk dolgozni. A változások, nehézségek megedzettek minket. A kisebb gondok, problémák már meg sem kottyantak.

Egy orvosi könyvtárosnak nagyon sokrétű tudásra van szüksége és ezt általában gyakorlat közben lehet megszerezni. Angol

nyelvtudásra, orvosi ismeretekre, adatbázis-keresési gyakorlatra feltétlen szükség van. Leggyakrabban folyóiratcikkekét kérik a felhasználók, a MOKSZ levelezőlistájának köszönhetően percekben belül megérkeznek a kért cikkek a másik könyvtárba. Ez a könyvtárosok hatékonyságát dicséri.

A könyvtári munka egyfajta szolgálat. Alázatot igényel, hogy mindig a felhasználók igényeit, kéréseit helyezzük az első helyre. Már nyugdíjasként is kap-

tam köszönő levelet olvasóimtól. Azt írták, hogy sohasem felejtik el, hogy mennyit segítettem – pedig csak a munkámat végeztem.

Hát ezért érdemes minden nehézség ellenére könyvtárosként dolgozni!

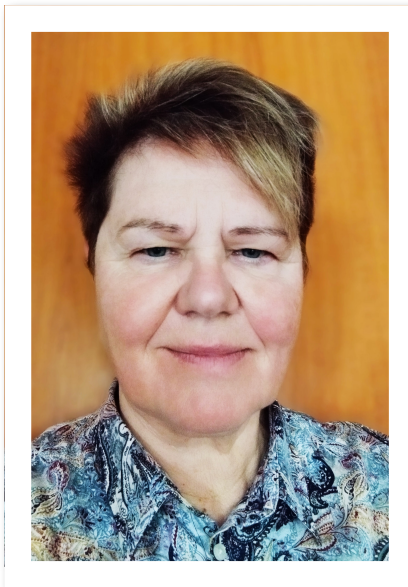
DR. PALOTAI MÁRIA

2. történet

Valami elmúlt...

Szomorú gondolatok törtek rám először akkor, amikor a volt OSSKI (Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet) könyvtárában tavaly októberben mi, korábbi dolgozók búcsúzni gyülekeztünk. Alig mertem az üveges szekrényekben sorakozó könyvekre nézni. A katalógusfiókokat nem húztam ki. Bocsánatot kértem volt kolléganőmtől, akivel kifizettettem az elveszett könyveket. Gyorsan elmentem a találkozóról.

A Törley kastélyban az 50-es évek végén megalapított intézet 2022-ben főosztállyá zsugorodott és új helyszínre költözött. Amikor 1996-ban elkezdtem az intézetben dolgozni, kb. 300 fő dolgozott ott – kutatók, asszisztensek, egyéb munkatársak. A könyvtárban egy korábbi nyugdíjas munkatárs is volt, DR. IGALI SÁNDORNÉ, LILI, aki az intézet lapját és bibliográfiáját

szerkesztette. 2007-ben jöttem el, mert nem szerettem volna titkár-nő lenni. 2022-ben már csak kb. 50-fős személyzet költözött át az új helyre, végzett könyvtáros már évek óta nem volt.

Ezért nem tudok vidám sorokat írni, pesszimistán látom a könyvtárosok jövőjét. A kilencvenes é-

vekben jártam Szombathelyre, a könyvtár-szakra. Már akkor felmerült, hogy a könyvtáros helyett kifejezőbb, modernebb nevet találjunk. Az óriási adatbázisok, az online folyóiratok átvették a korábbi könyvtárosok helyét. A hangyaszorgalmú könyvtárosok módszerei (az adatok jó felvétele, osztályozása...) egyik alapját képezik a mai adatbázisoknak.

Nyugdíjasként sajnos nem tudok lelkesítő gondolatokat írni a könyvtári közösségnek, csak bírom benne, hogy jobbra fordul a sorsuk. Jó, hogy vannak fiatal és lelkes könyvtárosok!

Őszintén kívánok Nektek sok sikert!

Üdvözlettel:

DEÁK VALI

3. történet

Emlékeim a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtáráról, magamról, kollégáimról, a XX. század végéről

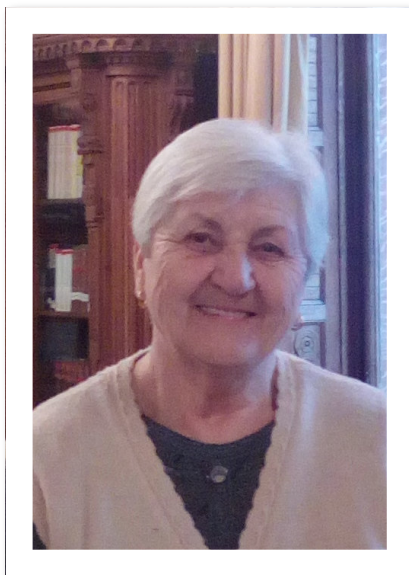
Nevem: SZALAY ATTILÁNÉ (MARIKA), és immár 23. éve nyugdíjas vagyok. 1988-tól 1999-ig dolgoztam a SOTE Központi Könyvtárában (Bp., Üllői út 26.), először mint fénymásoló csoportvezető, majd miután bevezetésre került a mágneskártyás önkiszolgáló másolás, raktárosi munkakörbe kerültem. „Pályafutásom” vége felé kb. 2 évig – miután elvégeztem az egyéves könyvtáros-asszisztens képzést – kölcsönző könyvtáros lehettem, és a könyvtári gépi katalógusépítésben is részt vehettem, amit nagyon szerettem. Elérve a nyugdíjkorhatárt, éltem a lehetőséggel, és „leléptem”, mivel várt rám az unokákra vigyázás nemes feladata. Mára már 2, de nemsokára 4 dédunokás dédimami vagyok/leszek.

De hogyan folyt le anno a 90-es évek elején egy munkanap, a könyvtárlátogatók kiszolgálása, és pl. a könyvtárközi kölcsönzés – különösen a másolói munka szempontjából?

Valahogy így:

Reggelente, amikor a raktáros felhozta a postázóból a friss orvosi folyóiratokat, „cardexelés” után ki kellett vinni azokat az olvasóterembe, sorba kirakni a tárlókra még a nyitás előtt. Aztán a szintén postán borítékban érkező könyvtárközi kölcsönzői kérelmek alapján (legtöbb cikkmásolat-kérés volt) a raktárosok előkeresték a folyóiratokat, amelyekből aztán lemásoltuk a kért cikket, borítékoltuk, és a számlázásra előkészítve összesítő készült, ami a másolatokkal együtt postázva lett.

A könyvtár látogatóinak (orvosok, hallgatók) kérelmet kellett kitölteniük a folyóiratok helyben olvasásához (akkor még zárt raktár volt!), és átadni a raktárosnak (egyszerre csak 5 folyóirat!), majd, ha másolatot kértek, azt szintén kérelappal rendelhették meg. Később az önkiszolgáló másolás és a nyitott raktár ezen már sokat könnyített. Persze az intézeti és klinikai kérések megmaradtak, és a Rektori Hivatal részére történő sok másolói munka is.

Az alábbi emlékező írást még 2008–2009 táján írtam, részben a magam számára, részben egy esetleges megjelentetésre – úgy tűnik, most jött el az ideje.

Az egyetem Központi Könyvtárába 1988-ban egy meghirdetett állásra jelentkeztem sokszorosító fénymásolónak. Bár vonzó volt a tekintélyes intézmény, mégis nehezen szántam rá magam a váltásra, mivel az akkori munkahelyemen már 25 évet töltöttem el, tehát nem voltam ún. vándormadár típus. Az döntötte el a dolgot, hogy amikor telefonon jeleztem, hogy csak a felmondási időm letelte után tud-

nék menni, egy kedves női hang azt válaszolta, hogy SZERETETTEL várjuk. Ez nagyon jól esett, mert szinte ismeretlenül invitáltak így. Ez a kedves hang pedig PREPOK FERENCNÉ PIROSKÁHOZ tartozott, aki a könyvtár egyik fő-fő tudós munkatársa volt.

Amikor beléptem, csodálkoztam, hogy milyen sokan (31-en) dolgoznak ott. Mivel addig csak a Szabó Ervin fiókkönyvtárat láttam belülről, azt gondoltam, hogy egy könyvtárban 1-2 könyvtáros tesz-vesz szép kényelmesen. Ez a kép aztán ott helyben igencsak megváltozott, egy igazi nagyüzembe csöppentem; sokrétű, felelősségteljes munkát végző, intelligens és egyben barátságos emberek közé kerültem. Igaz, ez az időszak a rendszerváltozás korszakának elejére esett, mindenki felszabadultabban, őszintébben beszélhetett, cselekedhetett, mint azelőtt. Az igazgatói poszton is hamarosan változás történt, DR. VASAS LÍVIA vette át az „uralmat”, aki igazi vezetői egyéniség volt, mindig kész az új, korszerű dolgok megvalósítására, s közben közvetlen, őszinte a munkatársakkal. Egyéni, egészségi problémáikban is mindig lehetett számítani segítségére, még a rég nyugdíjba ment kollégáknak is.

Ugyanígy meghívót kapunk most is minden évben mi, nyugdíjasok a Könyvtár rendezvényeire, ahol külön alkalom van egy kis beszélgetésre. A mai rohanó világban különösen örömteli és elismerésre méltó, hogy a nyugdíjasokat is megbecsülik, számontartják.

Köszönet érte, és a rendszeresen küldött *Egyetemi Újságért* is.

Szeretnék megemlékezni két olyan kollégáról, akik sajnos már nem vehetnek részt ezeken a találkozókön, de igazi jó emberek, jó kollégáim voltak. Az egyikük: az utolsó pesti Üriember, TÓTH LAJOS bácsi, mindenki Lajos bácsija, aki már akkor, mikor beléptem a könyvtárba, túl volt a hetvenen, de kedélye, fiatalos fürge-sége, szellemessége meghazudtolta korát. Csínyekre mindig kész, vicces kedvű, de talpig becsületes és segítőkész ember volt. Belépésem után Ő vezetett be az Egyetem rejtelseibe, hogy az orvosi, tanári, személyi hierarchiában eligazodjak. Jótanácsokkal, igaz bölcsességekkel segített, jól együttműködtünk majd 10 évig a fénymásolás területén. Kicsit persze öntörvényű is volt, igazi aggregény életet élt, de például a növényeket, virágokat nagyon szerette, sokszor nyáron munkába jövet, látva a kiszáradt fákat az Egyetem előtt, mielőtt dolgozni kezdett, lement és meglocsolta őket. Ott-hon is sok növénye volt, elmesélte, hogy beszélgetni szokott velük, és megsimogatja, akkor szebben nőnek. Nagyon megválogatta, mit eszik, ügyelt az egészségre, sőt, még a süteményt sem mindenkitől fogadta el.

Kis kitérő: Mostanában, amikor a WHO és más egészségügyi szervezetek kénytelenek kampányban népszerűsíteni a szappanos kézmosást a fertőzések megelőzése végett, eszembe jut Lajos bácsi egy másik rögeszméje, a WC előtti, utáni kézmosásról. Szerinte a mellékhelyiségek ajtajára fel kellene írni: *Ki ide belépsz, először is moss kezet (főleg a férfiak), távozáskor természetesen (?) úgyszintén.* Megfigyelései szerint ez sajnos még az orvosi egyetemen sem volt mindenki-nak természetes. (Szegény Semmelweis!) Hát ilyen volt a jó Lajos bácsi, aki még a Vas utcai kórházi ágyon, halála előtt is mindig a könyvtárba készült visszajönni, amit úgy szeretett, mint az otthonát.

A másik jó kollégám BOHM JÁNOS raktáros volt. Szorgalmas, békés természetű, segítőkész ember. Csak akkor lett néha ideges, amikor a sok elpakolás és egyéb sűrű munkája közben jött a sztentori hang az igazgatói

iroda felől: Raktárost kérek... Akkor tudta, hogy mindent félbe kell hagyni és a legújabb feladatot teljesíteni. Morgolódva bár, de megtette...

Raktárosként jól együttműködtünk, de mivel Ő volt a raktárosi terület mindentudója, sokszor kellett kérdeznem tőle, hogy mi hol van, melyik folyóiratnak mi volt az előző neve, létezik-e még vagy kiselejtezték, stb. Majdnem egy időben mentünk nyugdíjba, s mivel a fiamékhoz közel lakott, én pedig a kis unokámra vigyáztam, néha meglátogattam a játszótérre menet, és elbeszélgettünk a könyvtári időkről. Sajnos nem sokáig tehattük, mert egy gyógyíthatatlan betegség megtámadta és 2002-ben elhunyt. Betegségét olyan nemesen, hősieken viselte, hogy az mindnyájunk számára példaadó lehet. Nyugodjék békében.

Ki kell még emelnem feltétlenül a Könyvtár jölíe-jókerét, a kedves VIOLÁT (NYIRI SÁNDORNÉT), aki szinte az egész könyvtárat egyedül takarította már hajnaltól, hogy nyitásra már minden tiszta legyen. Emellett sok más kényes munkát (kézbesítés, titkárságon helyettesítés, sokszorosítás, tea- kávé-, sőt néha lecsófőzés) is szó nélkül elvégzett észrevétlenül. Neki is köszönöm a sok segítséget és a barátságot.

A Könyvtár teljes átköltöztetéséhez, átszervezéséhez a magam részéről már csak „távolságtartó együtt-érzéssel” tudtam hozzájárulni, emlékezve arra, hogy annak idején én is szenvedő-tevékeny résztvevője voltam (több még élő, ill. már meghalt kollégával együtt) a szükséges fejlesztéseknek, festéseknek, átalakításoknak.

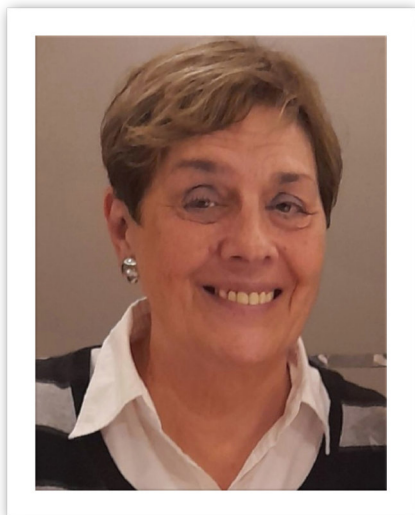
Befejezésül kívánok a még szolgáló és már nyugdíjas kedves munkatársaimnak is jó egészséget.

Ad multos Annos!

SZALAY ATTILÁNÉ,
a SE Központi Könyvtárának egykori
munkatársa, jelenleg nyugdíjas

4. történet

Több mint fél évszázad – röviden

Kedves régi és új Kollégák!

Megismertek a képen? A régi kollégák biztosan, az újaknak bemutatkozom: HOVÁN LÁSZLÓNÉ, ANDREA vagyok, az Országos Idegsebészeti Intézet volt könyvtárosa. Lassan 2 éve nyugdíjas.

Nem volt egyszerű az aktív életből váltani, egy másfajta életet élni. Az elmúlt 53 könyvtárosi év jelentős nyomot hagy az ember életében. Most nem az IF van az eszemben, hanem hogy mit főzök holnap és mikor megyik unokára kell vigyázni. Ismeritek, ugye?

Sokat gondolok a mostani könyvtárosokra, akik sok nehézségen mennek keresztül. A mi időnk sem volt problémamentes, több helyen még számítógép sem volt, de utánajártunk dolgoknak. Elmentünk egymáshoz tanulni, tanfolyamra jártunk, szóval nagyon akartunk, segítettük egymást.

Ezért csak azt tudom ajánlani a mai fiatal kollégáknak, ne adják fel!! Akarás, kitartás és a szakma szeretete kell!!!

Szeretettel küldöm Mindenkinek:

ANDREA

5. történet

Üzenet a sorok között

ABudai Irgalmasrendi Kórház, korábban Országos Reuma és Fizioterápiás Intézet (ORFI) könyvtárából mentem nyugdíjba 2021 áprilisában.

A könyvtár történetét most nem ismertetném, azt már részletesen megírtam 2005 januárjában a *Könyvtári Levelező Lapban* (Az Informatikai és Könyvtári Szövetség Hír- és Levelezőlapja) a *Budai Irgalmasrendi Kórház Könyvtára* címmel megjelent cikkemben.

És talán vannak még néhányan, akik részt vettek 2014 áprilisában a Publika Magyar Könyvtári Kör szervezésében a könyvtárunkban megtartott közgyűlésen, amely egyben a Kórház és az Orvosi Könyvtár bemutatkozásával egészült ki. Erről a cikk az Agrárkönyvtári Hírvilág 2014. XXI. évfolyam 2. számában jelent meg.

Most inkább a kisebb kórházi, intézeti könyvtárakban dolgozó kollégáknak a régi, talán „aranykornak” nevezhető időkről szeretnék írni.

Ez a *belle époque* az én ORFI-s munkám kezdete előtt, FODOR LÓRÁNTNÉ – korábbi könyvtárvezető – működése alatt indult. Abban az időben egy nagy tudású patológus, DR. FARKAS KÁROLY professzor úr volt a főigazgató, aki figyelemmel kísérte a szakirodalmat. Könyvek, folyóiratok rendelését tanácsolta, és egy kisebb tudományos orvoscsoportot nevezett ki a megrendelések szakmai értékének megállapítására. FARKAS KÁROLY igazgató úr a folyóiratok beérkezésekor azokat azonnal átlapozta, és kiadta a különböző szakterületen tevékenykedő orvosoknak az elolvasandó cikkek jegyzékét – amit aztán számon is kért! Szigorú szakmai elvárásainak, széleskörű tudásának és hozzáértésének köszönhetően az ORFI annak idején az ország egyik elsőrangú, megbecsült intézménye volt. 1982-ben vettem át a könyvtár vezetését. FODOR LÓRÁNTNÉ SÁRIKA nyugdíjasként maradt mellettem, és tanácsaival segítette a munkámat, amiért hálás vagyok neki, mert a korábbi, OSZKban folytatott tevé-

kenységemet más területen végeztem, nem volt gyakorlatom a vezetésben, irányításban. Helyettesem, DR. POLNER KÁLMÁNNÉ (MARA) felkészültségével, világos, minden újra nyitott szemléletével segítette és távollétemben irányította a könyvtár munkáját.

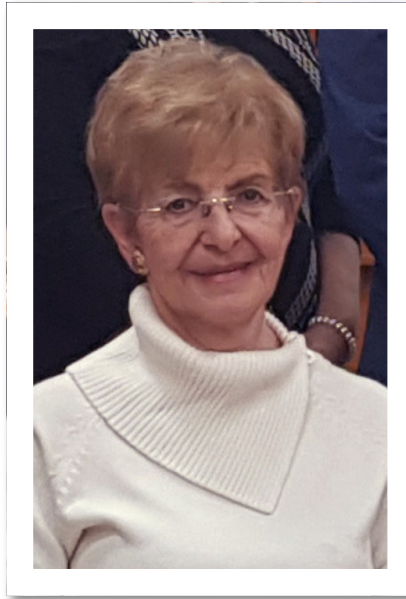
Csak érdekességként szeretném megemlíteni, hogy az egészségügyben dolgozó könyvtárosok munkáját akkor külföldön is méltatták. 1985-ben jelent meg az *Amerikai Magyar Szó* című napilapban egy cikk *Ezeréves utazás az ORFI körül* címmel (1985; 39:32), amelyben az orvosok interjúi mellett a velem folytatott beszélgetést is megemlítik, melyet a reumatológiai betegségek balneológiai terápiájáról folytattunk. Könyvtárunk fő gyűjtőköre a reumatológia, fizioterápia és balneológia területe volt, ebben az időben szinte egyedülállóan széles körben.

A könyvtári élet virágzott az Intézetben. Támogatták képzésünket, továbbképzésünket. Részt vehettünk akár többnapos konferenciákon, kongresszusokon, ami lehetővé tette, hogy ismeretségeket, barátságokat kössünk más könyvtárak dolgozóival, és ezek a barátságok nagymértékben elősegítették a könyvtárközi munkánk gördülékenységet, így nem csak a saját állományunkból tudtuk kielégíteni az olvasók igényeit.

Az OSZK és Publika Könyvtári Kör szervezésében többnapos könyvtáros kirándulásokon vettünk részt, először országon belül, majd az elszakadt magyarlakta területek könyvtárait látogattuk, de eljutottunk Spanyolországba, Hollandiába, Németországba és Ausztriába is az ottani könyvtári rendszerekkel ismerkedni. Ezek az utak maradandó élmények voltak, és az együtt töltött szép napok újabb ismeretségeket és barátságokat eredményeztek, melyek révén szinte egy láthatatlan háló kötött össze bennünket, ami munkánkban nagy segítség volt.

Abban az időben még volt ebédlő az ORFI-ban, ahol kiakasztottuk a frissen érkezett folyóiratok és könyvek jegyzékét. Ebéd után az orvosok egyenesen a könyvtárba jöttek, átnézték a szakirodalmat és egymással beszélgetve értékes tapasztalatokat cseréltek. Számunkra is tanulságosak voltak ezek a délutánok.

Akkoriban a reumatológiai szakvizsgára készülő orvosokat egyedül a mi intézetünkben képezték. Számukra rendszeresen figyeltük és gyűjtöttük a vizsgakérdéseket, differenciáldiagnosztikákat, módszertani leveleket, szakmai ajánlásokat, és egyidejűleg ismer-

retségeket kötöttünk szinte az egész országból érkező reumatológusokkal.

A Semmelweis Egyetem Gyógytornász Kara hallgatóinak szakirodalmi ellátását is vállaltuk. Bibliográfiát és másolatgyűjteményt készítettünk számukra a leggyakrabban keresett témáikból, korábbi vizsgakérdésekből. Mindezek a lehetőségek és találkozások a látóköriünk kiszélesedését segítették elő.

A könyvtárat második otthonnak tekintettem, az olvasókat megbecsült vendégeknek.

Aztán lassan elkezdődött az átalakulás. Először egy ajándékba kapott használt Commodore számítógép képében. Akkor még adatbázisok hiányában inkább csak levelezésre használtuk, de már ez is megteremtette a személyes találkozást.

Majd számítógépes tanfolyamot végeztünk, adatbázisokat rendeltünk és lassan kiürült a könyvtár. A kérések e-mailben érkeztek, mi kerestük a világhálón a témának megfelelő cikkeket, majd e-mailben elküldtük őket.

Nagyon kitágult a világ, de mégis magunkra maradtunk, már nem volt mindennapos a visszajelzés, hogy az általunk küldött kutatás jó, vagy csak megfelelő volt.

De a világ megváltozott, és ennek így kellett lennie. Internet nélkül már elképzelhetetlen az életünk. Sok szempontból könnyebb lett a munka, vége a nehéz könyvek emelgetésének, lapozgatva keresni a főbb hívszavakat, kartonokra írógéppel írni a címeteket, stb. De úgy érzem, hogy most egy kicsit eluralkodtak a gépek.

Vigaszként csak annyit mondhatok, hogy lassan létre kell jönnie egy egyensúlynak, ahol az emberek nem csak virtuális térben fognak találkozni és nem csak a világhálón olvasgatnak. Az élet minden területén előfordulnak olyan esetek – sok ilyen meg is élünk –, hogy dolgok kimennek a divatból, elavulnak, aztán egyszer csak reneszánszukat élik, és jobban és fejlettebb módon virágoznak, mint azelőtt.

A magam részéről nagyon szeretem a könyveket, a papír illatát, régi könyvek sárgult lapjait, a nyomtatott szöveget. Minden este olvasok, de emellett be kell vallanom, hogy otthonra, nyugdíjas létem dacára előfizettem az Arcanum Digitális Tudománytárra, amit nap mint nap nagy örömmel használok.

Tudom, hogy sok esetben a kórházak főigazgatói már nem orvosok, hanem valamilyen gazdasági vég-

zetségű menedzser, akik a könyvtárat egy olyan kórházi egységnek tekintik, ami a pénzt nem hozza, hanem viszi. Hiszen ott vannak az adatbázisok! Igen, de az tud igazán eligazodni az adatbázisok nyújtotta lehetőségek között, aki napi szinten használja azokat és ideje van hozzá, ami a mai túlterhelt orvosoknak komoly problémát okoz. De bízzunk benne, hogy mindig lesznek olyan vezetők, akik fontosnak és szükségesnek tartják, hogy legyen szakkönyvtár és abban szakkönyvtáros, aki segíti az intézetben a tudományos munkát végző orvosok kutatását.

De rajtunk is múlik, milyen lesz a jövőnk. Kell tartani a kapcsolatot a vezetéssel, fontossá tenni magunkat, és ha nem jönnek hozzánk, nekünk kell menni!

Tisztelettel és szeretettel írtam le mindezt a jelenlegi könyvtárosoknak és biztatom őket, hogy végezzék lelkesen továbbra is munkájukat, őrizzék a hagyományokat, legyenek nyitottak az új kihívásokra és tegyék nélkülözhetetlenné magukat és könyvtárukat.

DR. SÁNDOR ISTVÁNNÉ, MARI

A kaleidoszkóp színei

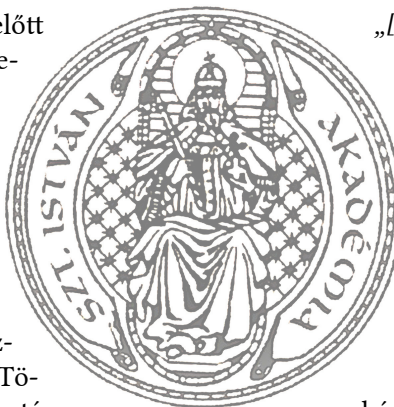
GACSÁLYI TÖLGYESI ÁGNES

g.tolgyag@gmail.com

A könyvtárosok világának ezernyi színe olyan, mint a kaleidoszkóp. Állandóan mozgó, változó, gazdagodó árnyalatai az általa befogadott és gondozott tudományok, művészetek, ismeretek területének végtelen sokasága adja. Ezért a jó könyvtáros nem tud(hat) mindent, de tudja, hol kell utánanézni. Ha valami felkelti a saját, vagy olvasója érdeklődését, akkor elindul a könyvekbe zárt tudás kalandos ösvényein, és addig megy, amíg meg nem találja, amit keres. Én is ezt tettem, mert nyomós okom volt rá. Nemrég szereztem ugyanis tudomást arról, hogy szerkesztőtársam, **POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PhD)** a Szent István Tudományos Akadémia rendes tagja lett. Ennek a rövid, de tiszteletre méltó hírnek eredtem nyomába, hogy hiteles tájékoztatást adhassak Kollégáinknak, Olvasóinknak.

A történet az éppen 200 évvel ezelőtt született **IPOLYI ARNOLD** (született Stummer Arnold, Ipolykészi, 1823. október 18. – Nagyváradi, 1886. december 2.) munkásságával kezdődik, akit a magyar művészettörténet egyik úttörőjeként tartunk számon, de aki volt beszercebányai (1871-től), majd nagyváradi (1886) püspök, titkos tanácsos, az MTA igazgatói, és a Kisfaludy Társaság tagja, Törökszentmiklóson – ahol a város könyvtára felvette nevét – a templom plébánosa is. Szerteágazó érdeklődése és munkálkodása – a művészettörténet mellett – kiterjedt a régészet, a népköltészet, a népi ipar területére is, de nevéhez fűződik a műemlékvédelem kiépítése, a műemlékek topografikus nyilvántartásának bevezetése, vidéki múzeumok létesítése is. Az élő művészettel 1880-ban kezdett foglalkozni, ekkortól lett a Képzőművészeti Társulat elnöke.

Ipolyi Arnold gazdag életútjának következő jelentős állomása 1885, amikor kezdeményezésére a Szent István Társulat életre hívta Tudományos és Irodalmi Osztályát, melynek küldetése volt, hogy otthont adjon a katolikus tudósok szellemi műhelyének. Három évtized jelentős tudományos tevékenysége eredményeként 1915-ben önálló intézménnyé alakult, Szent István Akadémia (SZIA) néven, a Magyar Tudományos Akadémiával egyenrangú, önálló tudományos akadémiaként. Tagjainak jelentős része mindkét tudományos társaságban jelen volt. Célul tűzték ki, hogy

„[...] a katolikus tudósok társulásaként, szakosztályainak megfelelően mozdítsa elő a tudományosságot a keresztény értékrend szellemében.” Tevékenységük a két világháború közötti időszakban élte fénykorát, amikor is számos tudományos előadás született, melyek legtöbbször nyomtatásban is megjelent. Az Állami Egyházügyi Hivatal nyomására azonban 1952-ben a SZIA beszüntette működését, ám néhány évvel később, 1958-tól már újra beindult a tudományos élet. Az „újraélesztésben”

jelentős szerepet vállalt **STIRLING JÁNOS**, valamint **HORVÁT ADOLF OLIVÉR OCist** (ciszterci szerzetes) professzor, akinek közbenjárásával újra megkezdhette munkáját az akadémia.

A testület életének újabb jelentős állomása – egyben ma már 20 éves jubileuma – 2003. március 10-e, amikor is újjászerveződött a 2004-től Szent István Tudományos Akadémia (SZITA) néven tevékenykedő tudományos testület, hivatalos nyilvános egyházi társulás (consociatio publica), amelynek fővédnöke Magyarország mindenkori primása.

A Szent István Tudományos Akadémiának a két világháború között négy osztálya működött:

- Hittudományi és bölcseleti osztály,
- Történelem, jog- és államtudományi osztály,
- Nyelv- és széptudományi osztály,
- Mennyiségtan- és természettudományi osztály.

Részlet a SZITA szabályzatából:

„9. § (2) Az Akadémiának rendes (emeritus), tiszteleti és külső tagjai vannak; a létszám az első kategóriában (rendes tag) zárt. (Rendes tag 120, emeritus és tiszteleti tag felső létszámkorlát nélkül, külső tag 10 fő, ld. 5. § [c])

Akadémiai tagságra, mind a rendes, mind a külső, mind pedig a tiszteleti tagságra két vagy több tag írásban tehet ajánlást, melyhez csatolni kell a javasolt személy életrajzát és a tudományos munkásságát dokumentáló iratokat. Az ajánlók között legalább két rendes tag legyen, s egyikőjük képviselje a jelölt által művelt tudományterületet.

a) Az Akadémia rendes, külső és tiszteleti tagságára a jelölést a tudományos munkásság alapján, a beérkezett írásbeli ajánlást mérlegelve az osztályelnökök végzik testületileg. Tagnak csak olyan személy javasolható, aki alapvető hit és erkölcsi kérdésekben a Katolikus Egyház tanítását követi. Rendes tag csak magyar állampolgár lehet. Ha minden rendben van, a közgyűlés dönt a jelölt felvételéről, a végső szót pedig a mindenkori érsek mint fővédő mondja ki. (2000-től PASKAI LÁSZLÓ, 2003-tól ERDŐ PÉTER.)”

Ma a szervezet már differenciáltabb keretek között, hat osztályán keresztül tevékenykedik az alábbiak szerint:

1. Teológiai, filozófiai,
2. Történelem- és néprajztudományi,
3. Nyelvészeti, irodalom- és művészettörténeti,

4. Jog-, társadalomtudományi (felölelve a pedagógia, pszichológia és a közgazdaságtudomány területét is),
5. Biológiai és orvostudományi,
6. Természettudományi osztály.

A tagsági jogok gyakorlásának feltétele a megválasztás, prímási jóváhagyás és két éven belül székfoglaló tartása.

A Szent István Tudományos Akadémia ma is az MTA-val párhuzamosan működő tudományos testület, a Magyar Művészeti Akadémia és a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia mellett a négy magyar akadémia egyike.

Ez a patinás társaság fogadta rendes tagjává 2022 decemberében POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PhD) szerkesztőtársamat, melyhez – a magam és Olvasóink nevében is – szívből gratulálok!

Források

- [1] Ipolyi Arnold – Wikipédia (wikipedia.org)
- [2] Szent István Tudományos Akadémia – Wikipédia (wikipedia.org)
- [3] Szemle – http://web.axelero.hu/kesz/jel/04_01/szemle.html
- [4] Baranyai Béla: Beszélgetés Barna Gáborral, a Szent István Akadémia főtítkárával. 2023. január 9. <https://www.magyarkurir.hu/hirek/beszelgetes-barna-gaborral-szent-istvan-tudomanyos-akademia-fotitkaraval>
- [5] A Szent István Tudományos Akadémia Alapszabálya. 2020. február 3. URL: <https://szentistvanakademia.hu/magunkrol/alapszabaly/>

Borsa Gedeon (1923–2022)

POGÁNY GYÖRGY

ny. könyvtárigazgató

biblioifl52@gmail.com

Néhány héttel kilencvenkilencedik születésnapja után, 2022. december 24-én elhunyt BORSZA GEDEON, a régi könyves szakma doyenje, az MTA doktora, az Országos Széchényi Könyvtár *bibliothecarius emeritus*-a. Kiterjedt, roppant gazdag, nemzetközileg is elismert tudományos életművet hozott létre kivételesen hosszú élete során, és bár az orvostörténet viszonylag szerény helyet foglalt el munkásságában, az általa elindított és szerkesztett bibliográfiák, mindenekelőtt a *Régi Magyarországi Nyomtatványok (RMNy)* mint a nemzeti művelődés alapvető leltára és forrásműve értelemszerűen az orvostörténetnek is nélkülözhetetlen alapműve.

Haiman Petra: Borsa Gedeon portréja. In: *Gesta typographorum* / szerk. P. Vásárhelyi Judit. Budapest: Borda Antikvárium; 1993.

Borsa Gedeon nem könyvtárosnak, bibliográfusnak készült. 1945-ben végzett a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karán, de az akkoriban kezdődő politikai és társadalmi átalakulás megakadályozta jogászai működését. Bármilyen furcsa is, tény, hogy néhány évig élelmiszerkereskedő volt; amikor államosították vállalkozását, került 1950-ben az Országos Könyvtári Központba. Az OKK egyik alapvető feladata volt az államosított, elsősorban szerzetesi könyvanyag mentése és kulturális hasznosítása. Ebbe a munkába kapcsolódott be. A régi könyvekre vonatkozó alapvető ismereteket FITZ JÓZSEFTŐL, az OSZK 1934 és 1945 közötti főigazgatójától, a jeles könyv- és nyomdatörténésztől sajátította el. Az OKK megszűnése után az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa lett, kezdetben az állománygyarapítást irányította, de az 1960-as évektől a Régi Magyarországi Nyomtatványok elnevezésű munkacsoportot vezette.

Mi az RMNy? SZABÓ KÁROLY még a XIX. században tette közzé *Régi Magyar Könyvtár* címmel a retrospek-

tív magyar nemzeti bibliográfia 1711-ig terjedő ciklusát három kötetben, amely a lehetséges hungarikum kategóriákból – nyelvi, területi, személyi és tartalmi – az első három feltárását tartalmazta. Minden alapvető fontossága mellett egy idő után nyilvánvalóvá váltak az RMK korlátai, már a két világháború közötti években foglalkozott a szakma a bibliográfia új, átdolgozott változatának megjelentetésével. Erre a munkára vállalkozott Borsa Gedeon és az általa létrehozott szerkesztőség. A részletes, minden kérdésre kiterjedő koncepció új alapokra helyezte az egész vállalkozást. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően a 'régi' nyomtatvány fogalmát a könyv-

nyomtatás kézműves korszakának 1800-ig napvilágot látott termékeire vonatkoztatták. A rendelkezésre álló szellemi és anyagi erőforrásokat józanul mérlegelve, Szabó Károllyal szemben a két elsődleges hungarikum kategóriába, a nyelvibe és a területibe tartozó nyomtatványokat dolgozták fel. Ez azt jelenti, hogy az RMNy a mindenkor magyar államhatárokon belül bármilyen nyelven megjelent, szedésnyomással készült, illetve a bármely országban napvilágot látott magyar nyelvű kiadványokat regisztrálja. A személyi, vagyis a magyar szerzők nem magyarul és nem Magyarországon megjelent, illetve tartalmi, nem magyar szerzők, nem magyarul, nem Magyarországon, de tárgyában magyar vonatkozású nyomtatványainak korszerű feldolgozása a későbbi korok feladata lesz. Eldőlt az is, hogy megtartják a Szabó Károly-féle bibliográfia kronológikus szerkezetét, viszont az egyes tételek leírási módszerében a legkorszerűbb elveket ültették át a gyakorlatba. Fontos és nemzetközileg is figyelemre

méltó újdonság volt, hogy a fennmaradt példányok címlapjáról hasonmást tettek közzé.

A *Régi Magyarországi Nyomtatványoknak* eddig négy kötete látott napvilágot. Az első, az 1473–1600 közötti nyomtatványokat regisztráló 1971-ben, a második, az 1601–1635-ös évkör termését számbavevő 1983-ban került az érdeklődők kezébe. Az 1636–1655 közötti kiadványokat feldolgozó harmadik tomus 2000-ben, míg a negyedik – 1656–1670 – 2012-ben jelent meg. Az ötödik kötet valószínűleg ebben az esztendőben hagyja el a nyomdát.

Az RMNy szerkesztése, közreadása valódi alapkutatás, a kötetek megjelentetői minden egyes mű kiadástörténetét, megjelenésének körülményeit tisztázták, ezért a bibliográfia nem pusztán a régi nyomtatványok leltára, hanem a magyar nemzeti művelődés írásos és nyomtatásban hozzáférhető részének valóságos enciklopédiája.

Borsa Gedeon tudományos életműve elsősorban az RMNy köré épült. Mintegy harminc önálló vagy társszerzős kötet, több mint háromszáz tanulmány és nyolcvan ismertetés fűződik nevéhez. Nemzetközi elismertségét jelzi, hogy például az RMNy első kötetének erdélyi vonatkozású tételei német fordításban is megjelentek. De az Osztrák Nemzeti Könyvtár őt kérte fel XVI. századi antikváinak feldolgozására, 2007 és 2017 között 14 kötetben tette közzé a bibliotéka vonatkozó nyomtatványainak katalógusát.

Borsa Gedeon szinte az egész világot bejárta régi magyar nyomtatványok után kutatva. Kétségtelenül szerencsés kutató volt, számos különleges, egyedi kiadvány megtalálása, felfedezése fűződik nevéhez. Igaz, egy vele készült interjúban hangsúlyozta: „Nem elég a szerencse, módszeresen kell kutatni!” Tanulmányainak egy része metodikai vonatkozású, azt a célt szolgálja, hogy a kutatás minél alaposabb, minél szisztematikusabb legyen.

Különösen fontosnak tartotta a szakmai utánpótlás kinevelését. Egykori tanítványai később munkatársai lettek, napjainkban pedig már az ő tanítványaik viszik tovább az RMNy ügyét.

Mint szó volt róla, Borsa Gedeon életművében az orvostörténeti vonatkozás kétségtelenül nem tartozott az alapvető prioritások közé. Ennek ellenére az a néhány tanulmány, amelyet a kérdéskörrel publikált, alapvető új eredményekkel gazdagította a tudománytörténetet. Első ilyen jellegű közleménye még 1956-ban látott napvilágot *Frankovith Gergely* címmel, Az Országos Orvostörténeti Könyvtár Közleményei című periodikumban. FRANKOVITH GERGELY publikálta az első magyar nyelvű orvosi könyvet *Hasznos és fölötte szükséges könyv* címen 1588-ban. A szerző a gyógyszerek és gyógy módok leírásán túl imákat és egyházi énekeket is közölt. Különlegessége a könyvnek, hogy

A beteg pulzusát tapintó orvos (Betegvizsgálat) Frankovith könyvéből

ebben kaptak helyet első alkalommal hazánkban rézmetszetes illusztrációk, köztük a híres *Betegvizsgálat* (mellékelt kép), amely a feltevések szerint Frankovith Gergelyt ábrázolja. Borsa tisztázta azt is, hogy a műnek két kiadása jelent meg.

Frankovith kötetét megelőzte 1530-ban egy nem magyar nyelvű orvosi könyv. SEBASTIAN PAUSCHNER doktor abban az évben jelentette meg a pestis elleni védekezést szolgáló orvosi tanácsait *Eine kleine Unterrichtung, wie mann sich halten soll, in der Zeitt der ungütigen Pestillenz* címmel az erdélyi Szebenben. A mű és szerzője körül számos tisztázatlan kérdés volt, alapvetően azért, mert a nyomtatvány nem maradt fenn, csupán egy XVII. századi kéziratos másolatból ismert. Borsa Gedeonnak sikerült kibogozni az ellentmondásos közleményekből a valószínű igazságot, így Pauschner kötetében látjuk jelenleg a legkorábbi magyarországi orvosi könyvet. (*Sebastian Pauschner, az első Magyarországon megjelent orvosi munka szerzője, Az Országos Orvostörténeti Könyvtár Közleményei* 1963.)

Ugyanebben a periodikumban látott napvilágot 1957-ben egy magyar vonatkozású nyomtatvány ismertetése: *Magyarország számára nyomtatott érvágó naptár a XV. századból*. Az érvágó naptárak a

régi világ fontos segédletei voltak, a naptári rész mellett egészségügyi tanácsokat és nem ritkán az érvágásra javasolt napokat is közöltek. A magyar vonatkozású ősnyomtatvány kapcsán a korábbi szakirodalomban téves nézetek jelentek meg, ezeket helyesbítette Borsa írásában.

1965-ben a *Soproni Szemlében* tette közzé *Egy soproni patika nyomtatott hirdetése 1730 tájáról* című közleményét. Az írásnak a gyógyszerészettörténeti vonatkozás mellett a hazai reklám történetjének jobb megismerésében is megvan a szerepe: ez az egyik legkorábbi hazai nyomtatott reklám. A nyomtatvány *Az Csudálatos, és mesterséges Balsamum Vitae, avagy az Élet Balsamomjának mivoltáról, és erejéről* címet viseli és EBERHARD KRISTÓF patikus Szerecsenhez címen mű-

ködő gyógyszerárának volt reklámja. Borsa a tipográfiai elemek alapján tisztázta, hogy a nyomdahely megjelölése nélkül készült nyomtatvány Nagyszombat városában, az Egyetemi Nyomdában készült.

Ötödik orvostörténeti vonatkozású közleménye szintén *Az Országos Orvostörténeti Könyvtár Közleményei* hasábjain jelent meg 1964-ben *Argenti Döme (1809–1893)* címmel. A jeles orvos a homeopátia talán legjelentősebb magyarországi képviselője volt, az ő életrajzát írta meg Borsa Gedeon.

Monumentális életművében az orvostörténet – mint látható – nem játszott valóban meghatározó szerepet, mégis lehetővé teszik, hogy nagy jelentőségű tudományos munkásságára az orvosi könyvtárosok is tisztelettel emlékezzenek. Nyugodjék békében! ■

In memoriam Birtalan Győző (1925–2023)

GACSÁLYI TÖLGYESI ÁGNES – POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PhD)

ok.szerkesztoseg@gmail.com

Elhunyt BIRTALAN GYŐZŐ orvostörténész professzor – tudatta velünk FORRAI JUDIT, az MTA Élettudománytörténeti Munkabizottság elnöke.

„Birtalan Győző 98 éves volt, végig teljes szellemi és alkotó épségben élt. A nagy orvostörténész generációhoz tartozott, SCHULTHEISZ EMIL professzor és ANTALL JÓZSEF barátságát élvezte. Szakterülete a 17–20. század európai orvostörténet, több könyve jelent meg e tárgyban tankönyvtől a népszerűsítő irodalomig.

Birtalan Győző Budapesten született 1925. június 6-án. Gimnáziumi tanulmányait a székesfehérvári ciszterci gimnáziumban végezte, ahol 1943-ban érettségizett. 1949-ben szerzett orvostudományi oklevelet Budapesten. 1978-ban védte meg az orvostörténelem tárgykörében kandidátusi

Birtalan Győző (fotó: Füzeséry Éva, *forrás*)

disszertációját, 1981-ben bekapcsolódott a SOTE Általános Orvostudományi Karán újból megindult orvostörténeti oktatásba.[...] Az egyetemi orvostörténeti jegyzeten kívül számos orvostörténeti monográfiát írt és adott ki. Tagja lett az Orvostörténeti Szakcsoportnak, 1966-ban elsőként csatlakozott a Magyar Orvostörténelmi Társasághoz, amelynek később vezetőségi és elnökségi tagja lett, majd viselte a főtisztviselői és alelnöki tisztségeket, nemzetközi küldött volt a Nemzetközi Orvostörténeti Társaság párizsi központjában.

Nagyszámú szakkönyv, száznál több publikáció szerzője, szakmai tevékenységének egyik csúcsa JOHAN BÉLA szakmai tevékenységének feltárása és kutatása.

Utolsó éveiben az élet evolúcióját fogalmazta meg versekben.

(forrás: <https://hu-hu.facebook.com/SOMuseum/>)

Dr. Birtalan Győző orvostörténész szerteágazó gyakorlati és tudományos munkásságával kapcsolatban az *Orvosi Könyvtárak Olvasói* számára ki kell emelnünk, hogy pályafutása során két mai MOKSZ-szakkönyvtárhoz is szoros szakmai kapcsolatok fűzték, mindmáig sokat köszönhetünk vezetői döntéseinek. Ennek okán különös figyelmet kell szentelnünk tevékenysége ezen szegmenseinek.

Fiatal orvosként 1953. november 12-étől Birtalan főhadnagy volt a Honvéd Központi Kórház „Tudományos Rendelő és Múzeum”-ának vezetője.

A szervezeti elem tudományos jelentőségének megértéséhez érdemes a kórház történetére röviden visszatekinteni. Az 1781-ben megalapított pesti katonai kórház mindenkor meghatározó intézménye volt a hazai katonaeorvos-tudománynak. Ezt a tradíciót folytató a II. világháború utáni időszakban maga a kórház vezetése és a katonaeorvos-szolgálat irányítói szintén fontosnak tartották a Budapest ostroma alatt erősen károsodott és még 1945-ben csaknem romok között újraindított katonai kórház tudományos információ-ellátásának megszervezését. Már 1946-ban megkezdődött a háború során megsemmisült bibliotéka pótlására szakkönyvek és szakfolyóiratok beszerzése, valamint a könyvtári szolgálat megszervezésére. 1948-ban már a *Honvédorvos* című szakfolyóirat újraindítása ügyszintén tervben volt (némi csúszással ez a következő esztendőben következett be), és a Honvédelmi Minisztérium 529.823/Kfcs. X. 1948. számú rendelete alapján a „központi katonaeorvos-szolgálati irodalmi kartoték” felállítása is megkezdődött. Látható tehát, hogy a katonaeorvos-szakkönyvtár-kiadás és a dokumentációs szolgáltatás feladata hárult az intézményre. A szervezeti alapok stabilizálása Dr. VADÁSZ GYULA orvos alezredes, kórházparancsnok nevéhez fűződik, ő alkotta meg a Tudományos Rendelő és Múzeum koncepcióját még 1951-ben. Az osztály első vezetője Dr. VASVÁRI JENŐ orvos főhadnagy volt, tőle vette át a stafétát Dr. Birtalan Győző, akinek irányítása alatt a komplex tudományos szolgáltatás 1952. május 26-án útjára indult.

A többfunkciós tudományos osztály a gyógyítást, a kutatást és az oktatást támogató, a (katona)orvostudomány fejlesztésére, de ezzel egy időben tudománytörténeti feldolgozására is fókuszáló tárgyi, írásos és képi információforrásokat magában foglaló gyűjtemény volt, amely sok tekintetben szoros kooperációban, mondhatni közös vezetés alatt működött a kórház orvosi könyvtárával. Ezt bizonyítja az is, hogy a kutatástámogatására a könyvtár – Dr. Birtalan Győző

irányítása alatt – 1953. május 10-étől indította be „aktív folyóirat szolgáltatását”, vagyis a témafigyelést a kórház orvosai részére.

Sajnálatos, hogy a Tudományos Rendelő és Múzeum idővel egyre kevesebb forrásból kellett, hogy hivatását betöltse, így a kezdeményezés később elvesztette lendületét, a gyűjtemények – a könyvtár kivételével – felbomlottak, maga az osztályvezető is 1956-ban visszatért a civil kórházi gyógyító praxishoz. Ez a szervezeti háttér és feladatkör, összefüggésben 1953 és 1955 között az ELTÉ-n folytatott történelem szakos tanulmányaival, maradandó eredményeket hozott, Dr. Birtalan Győző későbbi pályafutása mindinkább megőrizte orvostörténeti irányultságát, számtalan könyve, tanulmánya állít emléket szerteágazó kutatói működésének. Azon viszonylag rövid időszak, amelyet a Központi Katonai Kórházban töltött, konkrét rekvizitumai pedig az alapvető katonaeorvos és katonaeorvos-történeti közleményei a korabeli *Honvédorvos*-számokban:

- Kísérletes adatok a terep szúnyogtalanításhoz. In: *Honvédorvos*. 1952.
- Adatok a XVI. századbéli orvoslás magyar történetéhez. (Hadisebészeink munkája egy ostromlott végvárban). In: *Katonaorvosi Szemle*. 1954.
- A modern hadiegeszségügyi szervezet kialakulásának kezdete külföldön és hazánkban. In: *Katonaorvosi Szemle*. 1954.
- A táborok szúnyogmentesítése. In: *Katonaorvosi Szemle*. 1954
- Középkorvégi járványelméletek és az első Magyarországra vonatkozó járványrendszabályok. 1-2. In: *Katonaorvosi Szemle*. 1955.
- Orvosi tanácsok katonák részére a XVII. század elején. (R. Minderer „*Medicina militaris*”-ából). In: *Katonaorvosi Szemle*. 1956.

A Honvéd Központi Kórházban töltött éveiről valamint az 1956-os forradalom és szabadságharcról érdekes adalékokkal szolgál önéletrajzi opuszának, a „*Memoár orvosokról és történészekről. 1943–1997*” „Megpróbáltatások civilben és egyenruhában” című fejezete.

Élete egy másik szakasza az orvosi könyvtárakkal épp az orvosi szakkönyvtári hálózatépítés fénykorában forrt össze. Az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár (OOIIK) intézményét 1982–1985 között vezette nagy felelősséggel. A szakma országos bázisaként működő OOIIK számára központilag meghatározott hálózatépítés – a tagkönyvtárak koordinálása, módszertani, képzési, továbbképzési – feladatait nagy odaadással végezte. A minden évben

megrendezett tájértekezletek és a szakmai kapcsolattartást szolgáló konferenciák, bel- és külföldi tanulmányutak aktív résztvevője volt. Örömmel jelent meg minden olyan eseményen, amely a hálózat szakmai fejlődését ígérte, ugyanakkor nem kedvelte a pusztán protokolláris látogatásokat, reprezentációkat, ezeket soha nem sikerként élte meg.

Törekedett a külföldi könyvtárak jó példáit átvenni, meghonosítani, tapasztalataiból minél többet megvalósítani hazai szinten. Munkája során fontosnak tartotta – szakmai és gazdasági okból – az orvosi folyóiratok nemzetközi cseréjét, ezzel is biztosítva könyvtáraink, rajtuk keresztül pedig az egész hazai orvostársadalom hozzáférését a világ szakirodalmához.

Vezetői tevékenysége idején került bevezetésre az online adatszolgáltatás, mely által sikerült kapcsolatot teremteni a kor egyik legjelentősebb nemzetközi adatbázisával. A témafigyelői, referáló és fordítószolgálat is fontos részét képezte akkoriban az Általa vezetett intézménynek, melyet összességében a pezsgő szakirodalmi tevékenység jellemzett. Ezt bizonyítja az is, hogy egyre inkább szűkösnek bizonyult a bővülő szolgáltatásokat ellátó épület. Igazgatói tevékenységének utolsó jelentős állomása volt az a rengeteg tárgyalással, egyeztetéssel járó szervezőmunka, melynek vége-

redménye – egy új objektum használatba vétele – azonban már csak távozása után valósult meg.

Az intézmény tevékenységének sikereit szerényen soha nem magának, sokkal inkább elődjének, SZÉKELY SÁNDORNAK és az intézmény akkori igazgatóhelyettesének, BENDA MÁRIÁNAK tulajdonította.

Hivatásunk viharos éveinek ismeretében és a napjainkban ránk váró nehéz döntések közepette mintha nekünk üzenne Dr. Birtalan Győző:

„Ahhoz, hogy a jelenben perspektivikusan gondolkodhassunk, kritikusan értékeljünk, arányt tarthassunk, nélkülözhetetlen a múlt ismerete. E szemlélet jelentősége nem hanyagolható el a napi munkához való viszonyunkban sem. Sokat segíthet a rutinban való feloldódás, az elmechanizálódás ellen, végeredményben a szakmai elidegenedés elkerülésében.”

(Évszázadok orvosai)

Tanácsát megfogadjuk, emlékét, örökségét megőrizzük.

Tisztelettel valamennyi orvosi könyvtáros nevében:

az Orvosi Könyvtárak szerkesztősége

KÖRKÉP – Bepillantás könyvtáraink életébe

Országos Mentális, Ideggyógyászati és Idegsebészeti Intézet

HAVAS PETRA

könyvtárvezető, Országos Mentális, Ideggyógyászati és Idegsebészeti Intézet

konyvtar.oiti@gmail.com

Intézményünk két korábbi intézmény összevonásával jött létre 2021. április 1-jén. Az elődintézmények az Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, illetve a Nyírő Gyula Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet voltak. Mivel könyvtári szolgáltatás csak az OKITI-ben létezett, így az összevonás után a könyvtár feladatai is kibővültek. A gyűjtőköri szempontokat is újra kell gondolni, az eddigi főleg idegsebészet és neurológia tudományterületek mellett a pszichiátria és az addiktológia is hangsúlyos szerepet kell kapjon, ami komoly kihívást jelent a könyvtár gyűjteményének alakítása szempontjából. Mivel a könyvtár fizikai értelemben az Amerikai úton található, ezért a Lehel utcai telephely dolgozóival nehezebb a kapcsolattartás és ritkábban is érkezik tőlük megkeresés. A jövőben ezen jó lenne változtatni.

A könyvtár dolgozóinak létszáma egy fő, ami egyszerre jelent könnyebbséget és plusz terheket, felelősséget is. Mindent önállóan kell megoldani, nincs kitől kérdezni, tanácsot kérni a napi rutin során. Ez nagyfokú önállóságot és a váratlan helyzetekhez való gyors alkalmazkodást kíván. Hátránya, hogy nincs visszajelzés, szakmai kontroll, és az úgynevezett vezetői magány olykor nyomasztó is lehet.

A könyvtári szolgáltatásokat elsősorban az intézmény dolgozói, illetve az intézményben gyakorlati képzésben részt vevő főiskolai vagy egyetemi hallgatók veszik igénybe, de előfordul, hogy külsős megkeresések is érkeznek, például az intézmény által szervezett tanfolyam vagy továbbképzés hallgatói kérnek információt vagy bármilyen más jellegű segítséget. A külsős könyvtárhasználók részére nyújtott információszolgáltatás minden esetben egyéni elbírálás alapján történik. A könyvtáros személye is jelenthet egyfajta vonzerőt, mivel a korábbi munkahelyekről is érkezik olykor megkeresés, ez általában akkor fordul elő, ha az adott intézményben különböző okokból nem jut megfelelő információhoz az illető. Ebben az esetben érdemes egyeztetni az előző munkahelyen

dolgozó kollégákkal, hogy lehetőség szerint ne legyen párhuzamos munkavégzés.

A könyvtárosi munka fő gerincét az MTMT-adminisztráció adja, a publikációk felkutatásától kezdve az adatbázisban történő rekordkészítésen keresztül, a különböző kimutatások, publikációs listák és adat-szolgáltatások elkészítéséig. Jelentős ezenkívül a friss szakfolyóiratokban megjelent szakirodalom iránti igény is. A szakkönyvek iránti érdeklődés esetén a saját állományból, könyvtárközi kölcsönzés vagy vétel útján igyekszünk teljesíteni a kéréseket. Akár szak-könyv, akár folyóiratcikk esetében, az olvasók előny-

ben részesítik a gyorsan elérhető elektronikus formátumot.

A könyvtárterem előadóteremként is funkcionál, itt tartják a reggeli és a délutáni referáló üléseket, valamint különböző képzések és tanfolyamok helyszíne, mintegy 60 fő befogadására alkalmas. A könyvtárosi dolgozószoja egy ettől független kis helyiség. Mivel a helyben használatra szinte alig van igény, a munka főként a virtuális térben zajlik. A személyes megkeresések ritkábbak, több az email és a telefonkapcsolat.

A könyvtárteremben 2022-ben sajnos két beázás is történt az épületben zajló felújítási munkálatok következtében, amit a vállalkozó azonnal kijavított, maradandó nyoma nincs, az állományban kár nem keletkezett.

Az állománygyarapítás többféle módon zajlik, vétel, ajándékozás, hagyaték, illetve fölőspéldány-jegyzékről bekért dokumentumok által. Mivel korlátozott a rendelkezésre álló szabad hely és nincs külön raktárhelyiség, komolyabb gyarapítás csak egyidejű selejtezéssel valósulhat meg.

Ehhez a munkához elengedhetetlen a megfelelő odafigyelés, az őszinte segítőkészség és a szakmai alázat. A sikerélményt az jelenti, amikor valós idejű, gyors választ tudunk adni a felmerülő igényekre. A gyorsaság ezen a területen kiemelten fontos szerepet kap, meg kell próbálni felvenni a környezetünk által diktált tempót, ami sokszor nem egyszerű feladat. ■

Szubjektív beszámoló történeti visszatekintéssel a győri kórház könyvtárának működéséről a statisztika jegyében

VESZPRÉMI KÁROLYNÉ

Győr, Petz Aladár Megyei Oktató Kórház Orvostudományi Szakkönyvtár

konyvtar.oiti@gmail.com

Gondolom, nem én vagyok az egyetlen a könyvtárszakmában, aki némi ellenérzéssel küzd, ha a szokásos éves statisztika elkészítésének időszaka elérkezik.

Alapvetően a statisztika számszerű összefoglalása egy könyvtár éves munkájának, de azt mindannyian tudjuk, hogy a realitást csak bizonyos mértékig tükrözi.

Ha saját könyvtáram elmúlt évéről írok, ahhoz, hogy tisztább legyen a kép, vissza kell mennünk néhány évet a könyvtár életében, egészen 2011-ig.

2011-ig könyvtárunk a kórház régi telephelyén működött. Az akkori gazdálkodási szempontok és csökkenő intézményi büdzsé miatt észszerűbbnek tűnt a külső telephelyek megszüntetése, így erről a telephelyről fokozatosan minden osztály átköltözött az új épületegyüttessel kibővített központi telephelyre. Csak mi dolgoztunk még a régi telephelyen, és vártunk a sorsunkra, hogy a mi költözésünkre mikor kerül sor, amikor 2010 őszén telefonhívást kaptam a kórház egyik orvosától, aki egyben a Széchenyi Egyetem Egészségtudományi Karának dékánja is. Mivel az

intézmény menedzsmentje a könyvtár számára nem talált a kórház központi épületében megfelelő elhelyezési lehetőséget, felmerült az egyetemi elhelyezés gondolata. Jobb nem lévén, kénytelen voltam elfogadni az ötletet. A költözés 2011 nyarán fejeződött be, s ettől kezdve könyvtárunk a kórház és az egyetem között létrejött együttműködés keretében a győri Széchenyi Egyetem Egészségtudományi Karának épületében működik. Ebben az épületben zajlik az egyetem Egészségtudományi Karának összes képzése, így nem csak a kórházi dolgozókat látjuk el, hanem a kar hallgatóit, oktatóit is.

2016-ban a kórház menedzsmentje úgy döntött, hogy bár az egyetemi épület, ahol működünk, pár lépésre van a kórháztól, a kórházban is kialakítanak a könyvtár számára egy helyiséget, hogy a kórházi dolgozók számára könnyebben elérhetőkké váljunk.

A kórház központi helyén, a büfébe vezető útvonal mellett (ne nevéss, ez fontos!), már hosszabb ideje üresen állt egy akkora helyiség, ahol egy kellemes könyvtári részleget tudtunk kialakítani. A büfé azért volt fontos, mert a büfébe „leszaladó” kórháziak egyre

többször kanyarodtak be hozzánk is, egy rövid időre lecsillapítani nemcsak friss zsemle, hanem friss irodalom iránti vágyukat, belepillantani a legújabb lapokba, megbeszélni, milyen szakirodalomra lenne szükségük, vagy akár egy-egy gyors internetes keresést lebonyolítani.

Ahogy telt az idő, ismét a személyes látogatások te-repe lett a könyvtár kórházi részlege. A kórháziak örültek, hogy helyben van az irodalom, mi örültünk, hogy személyesen is látjuk azokat, akikkel korábban csak e-mailben, vagy telefonon kommunikáltunk, végre arcot is tudtunk kötni egy-egy névhez, nem át-édesgetnünk kellett az olvasót a kórházból és végül, nem a „...hát ..., lábamat ismét az út porába teendő” felkiáltással indultunk útnak, ha valamilyen ügyintézés miatt át kellett látogassunk a kórház valamelyik osztályára.

Könyvtári látogatások száma: csökkenő

2020. első heteiben kezdeti félelemmel olvasgattuk az interneten és más forrásokból érkező híreket a Kínából elterjedő COVID járványról.

2020. és 2021. már a járvány jegyében telt. A könyvtárat naponta megfürdetve fertőtlenítőben, bezárt ajtók mellett ugyan, de működtünk tovább, kihasználva mindenféle elektronikus és egyéb csatornát a kapcsolattartásra, az olvasók ellátására. 2020 őszén ellepték a kórház osztályait a covidos betegek, az osztályok állandó költöztetése, a betegellátás állandó átszervezése miatt mindenki zaklatott és hajszolt volt, még jobban ritkult a személyes látogatók száma.

Emellett 2020 januárjában elindult a *Petz Magazin* című intézményi havi lap. Hogy egy-egy lapszám megszülessen, négy újságíró és egy fotós dolgozott, akik munkájukhoz a könyvtár kórházi részlegében kaptak helyet, benépesítve az addig tágas helyiséget, nyüzsgő mini-szerkesztőséggé alakítva a könyvtárat. Osztályokra jártak riportokat készíteni, fotózni, egyeztetni, így a fertőtlenítőfürdő még indokoltabbá vált. Zárójelben jegyzem meg, a lap nagyjából egy évet és két hónapot élt meg.

Könyvtári telephelyek száma: 1

2021-ben a pandémia maradt, sőt erősödött, majd decemberben elindult az országos Oltási Kampany. És itt érkeztünk el ahhoz a ponthoz, amikor a könyvtáros ismét mély levegőt kényszerült venni, mert a könyvtár kórházi részlegének helyisége bizonyult a legal-
kalmasabbnak arra, hogy az Oltópont adminisztrációs helyiségévé váljon. Szinte egyik napról a másikra kellett átaduk helyünket az Oltópont munkatársai részére. Fejet hajtottunk a fontosabb érdek előtt és működ-

tünk tovább, egy részlegre szorítkozva az egyetemi épületben.

A könyvtárban használt számítógépek száma: kilenc ... helyett három

Első körben arra számítottunk, hogy az Oltási Kampany hamar lezajlik és egy-két héten belül visszatérhetünk a megszokott kerékvágásba. Mivel csak néhány hétig tartó helyiségcserében gondolkodtunk, szinte mindenünket a kórházi részlegünkben hagytuk: számítógépek, nyomtatók, bútorok, dokumentáció, könyv- és folyóiratállomány, valamint az egyéb felszerelések.

Reményeink aztán az Oltási Kampany folyamatos meghosszabbításával szépen lassan szertefoszlottak. Meg kellett szervezzük a véglegesnek tűnő kiköltözést. 2022 januárjában az Oltópont működése közben és az eseti szüneteket kihasználva csomagoltuk a dokumentumállományt és minden mást is. Persze kényszerűségből az egy-két éves számítógépeink, nyomtatóink, a bútorzat maradt, hogy a kollégák dolgozni tudjanak. Mi küszködtünk az egyetemi részlegen a régi számítógépeinkkel, amelyek időnként elvesztették egész napi munkánkat. Szerencsére az oltakozási kedv csökkenésével, számítógépes „flottánk” egy részét sikerült ismét „saját ellenőrzés alá vonni”.

2022-ben már csak az egyetemi részlegünkben működtünk, és működünk jelenleg is, ennek minden hátrányával és előnyével. Igen, előnye is van. Az egyetem épületében elérjük az egyetemi adatbázisokat, és hozzá tudjuk juttatni olvasóinkat friss szakirodalomhoz, ami némi vigaszt jelent állománybővítési, beszer-

zési lehetőségeink drasztikus lecsökkentésével szemben.

Tárgyévben beszerezett nyomtatott dokumentumok száma: 0

1995. december 1. óta dolgozom a győri kórház könyvtárában, 1997-ben vettem át a könyvtárat előző vezetőjétől, DR. OSTORHARICS GYÖRGYNÉ KATITÓL. Ezekben az években nem észszerűtlenül, de viszonylag bőven volt lehetőség könyv- és folyóirat-beszerzésre. A 2000-es évek azonban már nálunk is elindították a költségek csökkentését és finoman ugyan, de minden évben faragnunk kellett a költségvetésből. Ez a tendencia nem állt meg. Ennek ellenére még 2019-ben is elmondhattam, hogy van előfizetésünk harminc külföldi folyóiratra, húsz magyar folyóiratra és négy elektronikus adatbázisra.

A tavalyi évünket már szinte a teljes lemondás jellemezte. Három elektronikus adatbázison kívül nyomtatott folyóiratra nem sikerült előfizetnünk, könyvet sem vehettünk. Ennek oka sokrétű, szerteágazó. Lehet okolni a COVID járvány és az ukrán háború gerjesztette gazdasági válságot, amely hetente növelte meg a folyóiratok előfizetési árát, az intézményünket ért anyagi megszorításokat és a kifizetési lehetőségek drasztikus csökkentését, a beszerzéshez kötődő közbeszerzési eljárás hosszadalmas adminisztrációját, és még jó néhány dolgot. De, gondolkodjunk pozitívan, mivel az olvasó így vagy úgy, jelentkezik az igényeivel, lehet többet könyvtárközizni, ami ugye, a könyvtárközi statisztikát javítja.

Nyitvatartási napok száma: egy félévnyi, személyes könyvtárhasználat: a második félévben minimális

2022-ben az energiaárak drasztikus növekedése a legtöbb intézményben elindította az energiafelhasználás csökkentésére irányuló törekvéseket. Ez alól a győri egyetem sem volt kivétel. Júliusban megkezdtek a könyvtárnak is otthont adó épület felújítását. Az akkor kapott információk alapján nyugodtak voltunk, hiszen az energiakorszerűsítés jegyében nyílászárókat cseréltek, radiátorokat korszerűsítettek, hőlégcserélő rendszer került beépítésre és külső szigetelést kapott az épület. Igen, nyugodtak voltunk, hiszen elvileg „a felújítás november végéig tart”, mondták júliusban a felújítást irányító szakemberek.

A könyvtárban július első heteiben megjelent meseterembek toronyba rakták a mozdítható bútorokat, asztalokat, székeket, leszedték a szalagfüggönyt, amit a lefóliázott bútorhegy tetejére raktak, lefóliázták a

polcok jó részét, és kicserélték az ablakokat, majd eltűntek. Szeptemberben megjelent néhány „szaki”, akik nekiveselkedtek, hogy elvégezzék az ablakcserét követő utómunkálatokat, pl. szegélylécezés, majd eltűntek. Ekkor már kezdtünk nagyokat nyelni, hiszen a festők még sehol, és mikor fog megtörténni a helyiség teljes szélességében végighúzódo tetőablak cseréje? – kérdeztük, mert lássuk be, lefóliázott könyvtárban nemhogy nem szerencsés, de gyakorlatilag lehetetlen olvasók fogadása. (Hacsak a cél nem kimondottan a habarccsal és vastagon porral borított fólia alatti bújócska a nagyon megkívánt és nélkülözhetetlen dokumentumért.)

A tetőablak cseréjét november végén kezdték meg és január végén fejezték be, úgy, hogy közben a leghidegebb és leghidegebb napokon leszedték az ablakkaró fóliát, hogy fél órás munkákat végezzenek, majd a könyvtáros ismét nyelt nagyot és udvariasan felhívta a figyelmet a takarófólia hiánya miatt beömlő esőre.

Amikor ezeket a sorokat írom, még mindig szakemberek járnak ki és be, de a könyvtárban most már látszik az alagút vége, hamarosan végére érünk a zűrzavarnak és végre nekiállhatunk takarítani. (... Az épület felújítása még nincs kész.)

És ez eddig az i betű szára volt, az i-re a pontot az tette fel, amikor december elején megtudtuk, hogy az energiafelhasználás csökkentésének jegyében az egyetem december 12-től a fűtés minimálisra állításával rövidített nyitvatartást írt elő a mi épületünkben is. A gyakorlatban ez azt jelentette, hogy hivatalosan 8 órától 12 óráig tudunk dolgozni a nyitvatartási időszak alatt, de december 23. után teljesen bezárultak a kapuk január 8-ig, majd ismét rövidített nyitvatartás következett február 5-ig.

Akárhogy is nézzük, a rövidített nyitvatartás, és a bezárt kapuk szintén nem olvasó- és statisztikabarát lehetőségeket biztosítanak. Az egyéb következményeket a könyvtáros munkaidejét és éves szabadságát, valamint a könyvtári ellátást illetően már nem részletezem, mert egy egész kiadványt tudnék megtölteni.

A könyvtárban dolgozók létszáma: 2 fő, teljes munkaidőben

Amikor a könyvtárban dolgozni kezdtem, a könyvtári dolgozók létszáma öt fő volt. A folyamatos gazdálkodási nehézségek miatt aztán elindult a kényszerű létszámleépítések sorozata, és csökkent a létszám. Az elmúlt huszonhét évem alatt sokszor hallottam a szintén kórházi könyvtárban dolgozó kollégáktól, hogy minimálisra csökkentették a beszerzési lehetőségeiket, vagy éppen munkaidejüket kurtították rövidebb-

re, esetleg meg is szüntette a fenntartó intézmény a könyvtárat. Nem egyszer ki is hangsúlyozták a kollégák, milyen szerencsések vagyunk, hogy a nagy átlaghoz képes van lehetőségünk beszerzésre, és nem egyszemélyes a könyvtárunk.

Igaz, hogy jelenleg csak ketten dolgozunk, de nyolc órában; néha keserű szájjal, de azzal a tudattal, hogy a minket kereső olvasónak segítenünk kell; előkaparva a kreativitás és leleményesség utolsó morzsáit is.

Mégis, ha kellő komolysággal és szakmai szemmel nézek vissza, nemcsak az elmúlt évet, hanem a megelőzőt is igazi mélyrepülésnek éltük meg.

Félve kérdezem: vajon mit várhatunk az idei évtől?

Fenti kis írásom nem tudományos céllal született, így nem tudományos értékű, nem volt célom a panaszkodás sem, hiszen nincs olyan könyvtár a szakmában, ahol ne kellett volna nehézségekkel szembenézni az elmúlt két-három évben, nem terjed ki a statisztika összes szegmensére sem, gondolataimat nem konkrét számadatokkal megtűzdelve szerettem volna közzétenni.

Célom csupán annyi volt, hogy érzékeltessem a könyvtár történetére jellemző tendenciákat, hogy megmutassam, a mi könyvtárunkban mit nem fedtek fel és fognak felfedni az elmúlt évek működésére vonatkozó statisztikában rögzített számadatok. ■

Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Tudományos Könyvtár

POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PHD)

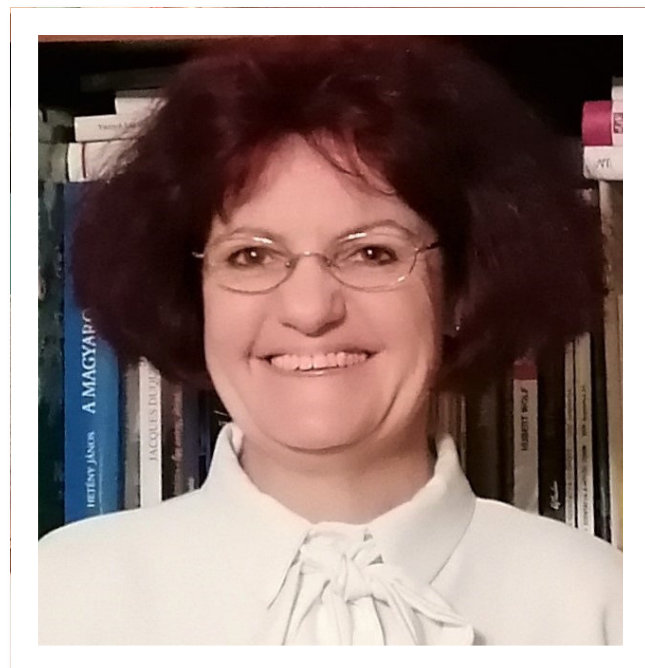
tanácsos, a Szent István Tudományos Akadémia tagja, könyvtárvezető

prg1971.05.29@gmail.com

Az évek jönnek-mennek, éppígy a covid hullámai, változnak az aktuális irányítás- és vezetéstudományi vagy szervezési paradigmák, az intézményi keretek, illetve a minket körülvevő, befogadó, fenn- és megtartó szakmai környezet. Az utóbbi évek számos kihívása, valamint a közvetlen szervezeti környezetünk átalakulásai közepette az MH EK Tudományos Könyvtár az állandóságot képviselve – katonai kötődésünket reprezentáló hangulatú kifejezéssel élve – rendíthetetlenül áll a vártán.

Küldetésünk egy komplex feladatrendszerű intézmény hozzásegítése céljai eléréséhez szakirodalmi információkkal, szakkönyvtári szolgáltatásokkal, esetleg rekreációs irodalommal – Budapesten két „központi”, valamint országszerte öt kisebb-nagyobb fiókkönyvtár működtetésével, utóbbiak szakmai-módszertani támogatásával. A szűkebb értelemben vett Tudományos Könyvtár mindmáig két telephelyen működik két-két könyvtárossal.

2022. december 31-éig a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ alárendeltségében működtek a Védelem-egészségügyi Szervek, amelyek a katonai alkalmasságvizsgálatoktól kezdődően a katonae-gészségügy egészének működtetésén és fejlesztésén ke-

resztül, hatósági feladatokért, a katonai szövetségen belüli kötelezettségek ellátásáért, a vonatkozó tudományos kutatásokért, szakfolyóiratkiadásért felelnek.

Az egyedüli magyar kiadású és magyar nyelvű, tisztán katonai orvosi profilú szakfolyóirat, a több mint 130 éves Honvéddorvos szerkesztősége szervezetileg a Tudományos Könyvtárhoz kötődik, tevékenységünk integráns eleme tehát a szerkesztőség – leginkább könyvtári jellegű tennivalókban való – támogatása és a kiadvány új szabályzata szerint a főszerkesztőség munkájában való részvétel. És az MH EK-hoz, az alakulathoz tartozott a katonai és egyben civil kórház, a Honvédkórház is. Könyvtárunk ennek megfelelően a katonai egészségügyet és a kórházat, vagyis mindkét tudományos műhelyt, valamint azok napi munkáját, praxisát szolgálta és szolgálja ma is. 2023. január 1-jétől azonban – ahogyan a híreket figyelemmel kísérők erről számos sajtóközleményből értesülhettek – a Honvédkórház kivált korábbi anyaintézményéből és Észak-pesti Centrumkórház-Honvédkórház néven játszik jelentős szerepet a főváros és az Észak-magyarországi régió, néhány szakterület viszonylatában pedig az egész ország egészségügyi ellátásában. Az MH EK Tudományos Könyvtára pedig ebben az új, éppen formálódó intézményi kooperációban tölti be hivatását.

Orvosi könyvtáros szerepünk, könyvtári feladatrendszerünk mindeközben alapvetően változatlan, illetve annyiban változik, amennyiben maga az élet.

Általánosan hangoztatott nézet, hogy az internet korában már nem szokás/illik/kell/trendi/szükséges nyomtatott könyveket és folyóiratokat venni, illetve olvasni. A mi könyvtári szolgálatunk tapasztalatai azonban – hangsúlyozni kell, hogy nem felsőoktatási könyvtár vagyunk –, azt mutatják, hogy a mai hálózati világban is nagy szükség van a „hagyományos”, papír alapú szak- és kézikönyvekre, főként azon kutatók és olvasók számára, akik valamely nagyobb szakterületen, kérdéskörben való alaposabb szaktudást kívánnak megszerezni, átfogóbb területen kívánnak elmélyülni (szakvizsga, szakdolgozat, államvizsga, a rezidensi, vagy új szakban/osztályon való működés megkezdése), és ezen szakterületek vonatkozásában átfogó, rendezett, konzekvensen tematizált (didaktizált) ismeretekre van szükségük. Az új szakfolyóirat-számok folyamatos böngészése, átolvasása a már megalapozott és biztos tudás naprakészen tartásában, specifikálásában nyújt igazi támogatást, a már megszerzett szakismeretek egy-egy kérdéskörben való kiegészítését teszi lehetővé.

Éppígy a magyar és az idegen nyelvű kútfők használatában is megfigyelhető ezen megoszlás, tehát egyáltalán nem kizárólag csak a magasabban vagy alacsonyabban kvalifikált olvasói körök között figyelhető meg a nyelvi cezúra, hanem az irodalomhasználat célja tekintetében is. Az alaposabb, megalapozó és nagyobb területre fókuszáló tanulás az anyanyelven hatékonyabb, speciálisabb kérdéskörökben a

külföldi szakirodalomban való „hozzaolvasás”-ból pedig akár csekélyebb szintű idegennyelv-tudással is sokat profitálhat a kutató.

Mindazonáltal a tudásgazdálkodás egyik fontos tartóoszlopa a külső információforrások bevonása a saját kutatásba, a saját szervezet céljainak elérésébe, építés az open access, az open data és az open science kínálta lehetőségekre. A szakirodalmi adatbázisok használatán keresztül megszerezhető, vagy akár az internetről szabadon elérhető információforrások megtalálása azonban az erre a célra fordított, erre „rászánt” idő mellett – számos szakirodalmi forrás is igazolja ezt – speciális információs műveltséggel, információs írástudással, a valóban releváns források kiválasztásának képességével lehetséges, és ezen területeken a Könyvtár szakirányú végzettséggel, folyamatos munkatartással rendelkező munkatársai képzettségük okán járatosak/járatosabbak, így alkalmasak a nélkülözhetetlen kutatástámogatási szolgáltatásokra. Az interneten tényleg nagyon sok minden megtalálható, de a tartalmában és szakirodalmi minőségében, mélységében heterogén forrásbázisból a megfelelő, a megbízható, megalapozott, releváns és pertinens, valóban szükséges és fontos adatokhoz való eljutás csak jól végiggondolt keresési algoritmusok, stratégia lépéseinek elvégzéséből gyümölcsözik. Nem is beszélve arról, hogy a felkészült kereső mellett az ilyen jellegű feladatokra „idomított”, a megfelelő sűtikkel felvértezett számítógépek használata úgyszintén nélkülözhetetlen előfeltétele a sikernek. De éppígy említhető a szerkesztőségi integrált rendszerekbe való cikk-feltöltés, a megfelelő folyóirat kiválasztása a saját publikáció elhelyezésére, vagy akár a hivatkozási metódusok között való eligazodás, egyáltalán a könyvészeti adatok színes világában való jártasság. A könyvtárhasználati statisztikai adataink pedig igazolják, hogy szakmai hozzáállásunk, irányvonalunk, könyvtáros habitusunk egyezik az intézményen belüli elvárásokkal, de természetesen azt is, hogy az általunk szolgáltatott közösségben megvan a tudományos munka, az elmélyülés iránti igény.

A sok tekintetben állandó szolgáltatások mellé azonban például új területként a COVID időszakában jelent meg és gyökeresedett meg az online értekezletekhez, képzésekhez, konferenciákhoz való kapcsolódás biztosítása csöndes és nyugodt olvasótermi sarokkal, számítógéppel, megfelelő hardver-kiegészítőkkel.

Változó beszerzési keretünk hullámhegyei jelentős állománygyarapítást, frissítést – és olvasói, kutatói örvendezést – eredményeznek, ekkor szükségszerűen a tervszerű állományapasztásra is nagyobb szükség van a helyhiány orvoslására; a hullámvölgyek időszakában pedig az adatbázisaink kincsein kívül az ODR és a MOKSZ-os levelezőlistán – vagy másik szakte-

rületi kötődésünknek köszönhetően a honvédségi könyvtárakon – keresztül kollégáink jóvoltából tudunk minőségi módon szolgáltatni. Ami hiány pedig éppen lehetőségeinkben jelentkezik, azt pótoljuk motivációval, találékonysággal és önmagunk képzésével. Az utóbbi évek nagy eredménye, hogy mára mindenki immáron egyetemi könyvtár szakos végzettséggel rendelkezik, az intézmény- és katonaegészségügy-történeti kutatásoknak, a vonatkozó publikációknak köszönhetően pedig azok az MH EK-s és kórházi mun-

katársak is jobban magukénak érzik a Könyvtárat, akiknek napi rutinjában a „könyvtárazás” nem(igen) kap helyet.

Az idei év talán legnagyobb kihívása számunkra az, hogy a jelenlegi intézményi átszervezésben a megváltozott paradigmának megfelelően igazítsuk működésünket, szolgáltatásainkat, szervezeti kapcsolatrendszerünket; a változóság állandóságában változatlanul hasznos, ismert és elismert partner legyünk szolgáltató közösségünk, közösségeink számára. ■

Emlékezzünk – éljük újra – vigyük tovább!

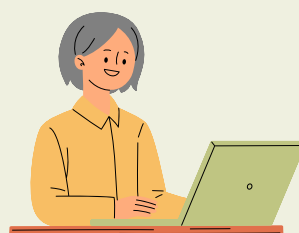
JÁTÉK – 2023.

1. forduló

Játszani hívjuk könyvtárainkat, könyvtáros kollégáinkat. Egész éven átívelő kérdés-sorozatunk a játékos kedv felélesztése mellett ismereteink frissítésére, bővítésére is szolgál. Márciusi, júniusi és szeptemberi számunkban 20-20 kérdést teszünk közzé, decemberben pedig eredményt hirdetünk. A helyes válaszok felkutatásában – ha szükséges – az interneten kívül hasznos segítség lehet a *Könyvtárak 50 éve az egészségügy szolgálatában* c. jubileumi emlékkönyv (MOKSZ, Bp. 1999.).

Az első forduló kérdéseire a válaszokat április 30-ig várjuk az ok.szerkesztoseg@gmail.com címre. Eredményhirdetés decemberben!

- Hol őrzik hazánk leggazdagabb orvosi kódex-gyűjteményét?
- Mikor íródott és mit tartalmazott a legrégebb ilyen kódex?
- Hol található hazánk egyetlen megmaradt kolostori könyvtára?
- Ki alapította a Veszprémi Püspöki Könyvtárat?
- Mikor és kinek a rendelete nyomán jött létre a nagyszombati egyetem orvosi fakultása?
- Mikor kezdődött az első tanév ezen az orvostudományon?
- Mikor önállósult az említett orvosi kar könyvtára?
- Ki gondozta az orvosi kar könyvtárát 1861–1865 között?
- Milyen névváltozásokon ment át első orvosképző egyetemünk?
- A dualizmus idején melyik három vidéki város egyeteme kezdte meg könyvtárral a működését?
- A trianoni békeszerződés után mikor és hová került a kolozsvári és a pozsonyi egyetem?
- Melyik az ötödik egyetemi rangú intézményi könyvtár, mikor jött létre?
- Kinek a nevéhez fűződik a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának alapítása?
- Mióta működik mai helyén az MTA Könyvtára? Mi a pontos címe?
- Hány osztálya működik ma a Magyar Tudományos Akadémiának?
- Mikor jött létre és kinek a nevéhez fűződik nemzeti könyvtárunk alapítása?
- Miből áll az OSZK gyűjteményének jelentős része?
- Mióta létezik a kötelezpéldány-szolgáltatás?
- Hol található SEMMELWEIS IGNÁC műveinek leggazdagabb gyűjteménye?
- Mikor alakult az Erzsébet Királyné Szanatórium könyvtára?

Szerzői útmutató | *Author guidelines*

Az Orvosi Könyvtárak a MAGYAR ORVOSI KÖNYVTÁRAK SZÖVETSÉGE (MOKSZ) szakfolyóirataként az érintkező szakterületeken készült tudományos közleményeket, ezen szakmai közösség életével, napi munkájával kapcsolatos cikkeket és érdeklődésére számot tartó híreket tesz közzé open access formában.

Az egyes rovatok rövid bemutatása (ld. a borító hátoldalán) leendő szerzőink számára kínál fel lehetőségeket készülő publikációik céljának, műfajának megválasztásában.

Az Orvosi Könyvtárak – néhány indokolt kivételtől eltekintve – kizárólag máshol még nem publikált írásokat közöl. A szerkesztőség az elektronikus postacímére (ok.szerkesztoseg@gmail.com) megküldött kéziratokat úgy tekinti, hogy azok közrebocsátása minden feltüntetett szerző közös akaratával történik. A közlésre való elfogadás jogát a szerkesztőség fenntartja, az eredeti szövegváltozatokat – a szerzői szabadság és felelősség meghagyásával – szakmai és nyelvi szempontból lektorálja, a megjelent közlemények tartalmáért a szerzők felelnek.

Kérjük Tisztelt Szerzőinket, hogy nevük mellett munkahelyüket (amennyiben van) és elektronikus elérhetőségüket is tüntessék fel, a közlemény címét pedig magyar és angol nyelven szerepeltessék.

Az „Eredeti közlemények” rovatba szánt művek kéziratának emellett tartalmaznia kell:

- a cikk magyar és angol nyelvű rezüméjét (maximum 100-100 szó terjedelemben);
- a közlemény tartalmát tükröző 3-5 angol és magyar nyelvű kulcsszót;
- a közlemény végére rendezett jegyzeteket, a hivatkozott (szak)irodalom és a közölt képek forrásait.
- A jegyzetek tartalmazzák az azonosításhoz szükséges adatokat, formai szempontból pedig kövessék a *Vancouver* hivatkozási módszert.

Példák a különféle forrástípusok esetében:

- **teljes könyv**
Tringer L. A pszichiátria tankönyve. 5. átdolg. kiad. Budapest: Semmelweis; 2019. 604 p.
- **könyvfejezet**
Ashley M. Legal aspects of consent to treatment and the nature of malpractice claims in the United Kingdom In: Kay S, Wilks D, McCombe D ed. Oxford Textbook of Plastic and Reconstructive Surgery. Oxford: Oxford University Press; 2021. p. 1597–1604.
- **folyóiratcikk (1–6 szerző)**
Phimister EG, Hamel MB, Morrissey S, Rubin E. The Science behind the Study. N Engl J Med. 2022 June 2; 386 (22): 2138. DOI: 10.1056/NEJMe2206397
- **folyóiratcikk (6-nál több szerző)**
Richeldi L, Azuma A, Cottin V, Hesslinger C, Stowasser S, Valenzuela C, et al. Trial of a Preferential Phosphodiesterase 4B Inhibitor for Idiopathic Pulmonary Fibrosis. N. Engl J Med 2022 June 9; 386 (22): 2178–2187. DOI: 10.1056/NEJMoa2201737
- **internetes forrás**
Kirkman E, Watts S. Combat Casualty Care Research Programme. J R Army Med Corps. 2014 Jun;160(2):109–116. [letöltés dátuma: 2022. július 25.] URL: <https://militaryhealth.bmj.com/content/160/2/109.long>. DOI: 10.1136/jramc-2014-000254

(A Vancouver hivatkozási módszerrel kapcsolatban részletesebben vö. The Medical Library Association Style Manual. Rev. September 2019. Chicago, IL : Medical Library Association; 2019. [letöltés dátuma: 2022. augusztus 17.] URL: <https://www.mlanet.org/page/style-manual>)

Megjelenés: elektronikusan	Appearance: <i>electronic</i>
Periodicitás: negyedéves	Periodicity: <i>quaterly</i>
Kiadó: Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége	Published by: <i>Hungarian Medical Library Association</i>
Felelős kiadó: SZLUKA PÉTER	Publisher in Charge: PÉTER SZLUKA
Főszerkesztő: GACSÁLYI TÖLGYESI ÁGNES	Editor-in-Chief: ÁGNES GACSÁLYI TÖLGYESI
Honlap: https://moksz.org	Website: <i>https://moksz.org</i>
Facebook: https://www.facebook.com/orvosikvtarak	Facebook: <i>https://www.facebook.com/orvosikvtarak</i>
Szerkesztőbizottság: GACSÁLYI TÖLGYESI ÁGNES POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PhD)	Editorial Staff: ÁGNES GACSÁLYI TÖLGYESI DR. GABRIELLA POGÁNYNÉ RÓZSA (PhD)
Szerkesztőség: E-mail: ok.szerkesztoseg@gmail.com	Editorial Board: E-mail: <i>ok.szerkesztoseg@gmail.com</i>
Telefon: +36 70 610 4093	Phone: +36 70 610 4093
Tervezés, tördelés: BRÁTÁN VERA	Design, layout editor: VERA BRÁTÁN
Adószám: 18230082-1-42	Tax Number: 18230082-1-42

ISSN 2061-0378

DOI: 10.18424/OK.2023.1

ORVOSI • 2023/1
KÖNYVTÁRAK

